

1985
BIRŽELIS — LIEPA
JUNE — JULY
Nr. 6

KARYS

KARYS

1985
Nr. 6 (1613)

Leidžia — L.K.V.S. RAMOVĖS NEW YORKO SKYRIUS

**TURINIO SKYRIAI: Karinės Žinios, Mokslas ir Technika, Spaudoje Pasižvalgius,
Kronika ir Šaulių priedas — Tremties Trimitas**
Redaktorius — Balys Raugas, 415 Main St., Delran, N.J. 08075
Administratorius — Alfonsas Samušis

Įvairių autorių straipsniai, skelbiami KARYJE, nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.
KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriamus straipsnius siųsti redaktoriaus adresu. Rankraščiai redakcijoje nesaugomi. Straipsniai gali būti trumpinami bei taisomi.

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$17.00, pusmečiui U.S. \$9.00, atskiro nr. U.S. \$2.00.
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, NY 11207, USA

Čekius arba Money Orders adresuoti tik KARYS vardu, - ne "Warrior" ar kt.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. Subscription \$17.00 per year (single copy \$2.00). Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

TURINYS

Viršelio 1 psl. — A. A. gen. St. Raštikis	
Viršelio 4 psl. nuotrauka — Baisųjį Birželį prisimenant	
B. Rgs. — Gen. St. Raštikį į amžinybę palydint	241
M. Naujokaitis — Atsisveikinant su a. a. gen. St. Raštikiu	244
Vytėnėnas — Ltn. A. Naikelis istoriniuose 1940 m. birželio įvykiuose	246
J. Abraitis — Karinė tarnyba Gedimino pulke	250
A. Skirka — Tarnaujant Lietuvos kariuomenėje	254
Dr. P. Reklaitis — Kartografija ir vedutologija	255
A. Grinius — V. Perminui 75 metai	259
O. Žadvydas — Majoro Gudelio istorinė knyga	260
E. Jasiūnas — Latvijos gen. Janis Indans	262
J. Gediminėnas — Linksmi atsiminimai	264
KARIO skyriai:	
SPAUDOJE PASIŽVALGIUS	266
KARINĖS ŽINIOS	269
Šaulių priedas:	
TREMTIES TRIMITAS	273
Ambrzevičienės ir Putino eilėraščiai, Ambrzevičienės — Išvežtiesiems prisiminti, X Šaulių sąjungos suvažiavimas, Balio Gražulio — Skambutis, A. Kairio — Ugnies daina ir kt.	

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, California — A. Audronis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis,
Australia — V. Šalkūnas

PLATINTOJAI

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215

W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA

S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

KANADOJE

TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas,
St. Prakapas.

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus

CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television

DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas

OMAHA, NB — Jonas Smailys

WATERBURY, CT — "Spauda"

WOODHAVEN, NY — "Romuva"

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

SPAUDINDA

Franciscan Press,
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

*Isteigtas Lietuvoje 1919 —
Nepriklausomybės kovų —
metais.*

KARYS

*Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais.*

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 6 (1613)

BIRŽELIS - LIEPA — JUNE - JULY

1985

**Lietuvos Nepriklausomybės kovų savanoriui, Vyčio kryžiaus
kavaliieriui, Kariuomenės vadui, Krašto apsaugos ministeriui**

generolui STASIUI RAŠTIKIUI

**mirus, liūdesyje likusią velionies žmoną, dukras bei artimuosius
nuoširdžiai užjaučia**

KARYS

GENEROLĄ RAŠTIKĮ Į AMŽINYBĘ PALYDINT

Divizijos generolas Stasys Raštikis, Lietuvos Nepriklausomybės kovų savanoris, Vyčio kryžiaus kavaliierius, Kariuomenės vadas, Krašto apsaugos ministeris, gilus valstybininkas ir didis patriotas, mirė š. m. gegužės mėn. 3 d. Los Angeles, CA, kur praleido paskutiniuosius tris savo ilgo amžiaus dešimtmečius.

Atsisveikinimo susimąstyme atskirais sakiniiais rūpi pasekti velionies prasmingo gyvenimo ryškesnes akimirkas.

Gen. St. Raštikis savo atsiminimų I tome apie savo kilmę rašo: "Mano tėvas Bernardas Raštikis buvo kilęs iš Telšių (vėliau Mažeikių) apskrities, Sedos valsčiaus, Žadeikių kaimo. Tėvo tėvai buvo neturtingi kaimiečiai žemaičiai Antanas Raštikis ir Placida Butaitė-Raštikienė. Senelis iš pradžių buvo baudžiauninkas, vėliau ūkininkas. Būdamas labai neturtingas ir iš mažo ūkio negalėdamas pragyventi, išmoko siuvėjo amato ir tapo kaimo siuvėju" (Kovose dėl Lietuvos, I t., 31 psl.).

Raštikio tėvas Bernardas, gimęs 1867 m., taip pat tapo siuvėju, tačiau būdamas gabus, išmoko fotografuoti, taisyti laikrodžius. Vedė siuvėją Anastaziją Vilkauskaitę. 1896 m. rugsėjo mėn. 1 d. jiems gimė pirmasis sūnus Stasys. Kai Stasiui buvo 5 metai, šeima 1901 metais su kun. Špokausku persikėlė į Lietuvos rytus — Dūkštą, kur Raštikis tapo kun. Špokausko zakristijonu. Dūkšte Stasys

Raštikis baigė pradžios mokyklą, o Zarasuose — keturklasę progimnaziją. Tuo metu prasidėjus karui, buvo aišku, jog Stasį Raštikį palies mobilizacija, todėl jis nusprendė stoti į caro kariuomenę savanoriu, kad galėtų pasirinkti tarnybos vietą. Pradėjęs tarnybą eiliniu netolimoje Varėnoje, baigė mokomąją kuopą ir buvo pakeltas puskarininkiu. Pabuvęs fronte, jis pareiškė norą stoti į karininkų mokyklą, kurią baigė Tiflise ir buvo pakeltas į pirmąjį karininko laipsnį. Kaukazo apylinkėse sulaukė karo pabaigos. Į Dūkštą grįžo 1918 m. Ilgai svarstęs, nusprendė stoti į kunigų seminariją. Buvo priimtas, bet Kauno kunigų seminarijoje teisbuvo iki 1919 metų sausio mėnesio, nes Lietuvos ginkluotos jėgos pradėjo organizuotis kovai prieš besiveržiančius bolševikus bei lenkus ir 1919 m. kovo mėn. pabaigoje klierikas Stasys Raštikis jau buvo Atskiro Vilniaus bataliono karininkas, o balandžio mėn. 3 dieną jau dalyvavo prie Žiezmarių kautynėse su lenkais. Kovose su bolševikais prie Zarasų buvo sunkiai sužeistas. Pateko į nelaisvę. Blaškomas po įvairius kalėjimus, stovyklas, nelaisvėje jis išbuvo 20 mėnesių.

Apie savo sužeidimą savo atsiminimuose rašo: "Šūviai tarškėjo. Karščio banga užliejo mano dešinę koją. Bolševikų antroji kulka pervėrė ją, sutriuškindama kaulą. Pajutau bato aule karštą kraują... Pamačiau baisiai išardytą bato aulą ir daug kraujo...

Karšta rugpjūčio saulė nemielaširdingai kepino. Buvo labai silpna... Labai norėjau gerti... Kas buvo vėliau, nebeatsimenu..." (Kovose dėl Lietuvos, I t., 159 psl.). Taigi prie Zarasų, kur neperseniausiai progimnaziją buvo baigęs, karininko Stasio Raštikio kraujas nusruveno ant Lietuvos laisvės aukuro.

Iš bolševikų nelaisvės iškeistas į politinius komunistinius kalinius, Stasys Raštikis į Kauną grįžo 1921 m. balandžio mėn. 21 d. ir buvo paskirtas į 5 p.p.

Savo atsiminimuose apie nelaisvę jis taip užsimena: "Prisimindamas nelaisvės laikus, turiu pasakyti, kad jie atnešė man daug skausmo ir nelaimių ir kad tie skausmai ir nelaimės išmokė mane dar geriau pažinti vargą, išmokė kantriai kentėti, išmokė, kur reikia, tylėti ir pagaliau išmokė dar labiau pasitikėti Dievu ir savo tauta" (Kovos dėl Lietuvos laisvės, I t., 192 psl.).

5 p. pulke prasidėjo sėkminga Stasio Raštikio karjera, pagrįsta nepaprastu veržlumu į mokslą. Tuo metu formalus jo išsimokslinimas tebuvo keturios gimnazijos klasės, o į aukštąjį mokslą kopti reikia gimnazijos atestato. Pradedama mokytis. 1925 metais jis išlaiko externu gimnazijos kurso egzaminus. Tų pačių metų rudenį stoja į Kauno universiteto medicinos fakultetą veterinarijos skyrių (tuo metu medicinos ir veterinarijos studijos vyko tame pačiame fakultete). Jis savo atsiminimuose rašo: "Dabar atsimindamas tuos laikus, stebiuosi, kaip man užteko energijos, ištvermės ir sveikatos tokiam sunkiam ir ilgam darbui" (Kovose dėl Lietuvos, I t., 213 psl.).

Universiteto diplomą gavo 1929 m. Apie tai jis rašo: "Dabar turėjau įsigijęs naują praktinę ir gerą specialybę ir universiteto baigimo diplomą. Buvo atdaras kelias naujam darbui ir naujai gyvenimo eigai, kuriai buvau neblogai pasiruošęs... Jei būčiau tada nuėjęs naujos specialybės keliu, tur būt, nebūtų mano šeimos palietusi ir ta didžioji šeimos tragedija, išrovusi brangiausią mūsų šeimos turtą — mūsų mylimus vaikučius, kurių viena dukrelė jau palaidota žiauriame Altajaus krašte, o kitos dvi dukrelės, jau keliolika metų atskirtos nuo savo mamytės ir tėtušio, vargsta ištrėmimo kažkur Sibire..." (Kovos dėl Lietuvos, psl. 216, I t.).

Siekti mokslo, atrodo, buvo Stasio Raštikio gyvenimo lozungas. Tai jį stiprino ir karinės karjeros kelyje. 1932 m. jis baigė Vokietijoje generalinio štabo akademiją. Buvo paskirtas 5 p.p. vado padėjėju, o po 1 metų pulko vadu. Tuo pačiu metu jis dėstė Karo mokykloje ir Aukštesniuose karininkų kursuose. 1934 metais jau jis divizijos

Raštikis Lietuvos kariuomenėje leitenantas 1921 m.

štabo viršininkas, o nuo 1935 m. iki 1940 m. sausio mėn. Lietuvos kariuomenės vadas, sėkmingai perorganizavęs kariuomenės mokymą bei jos apginklavimą.

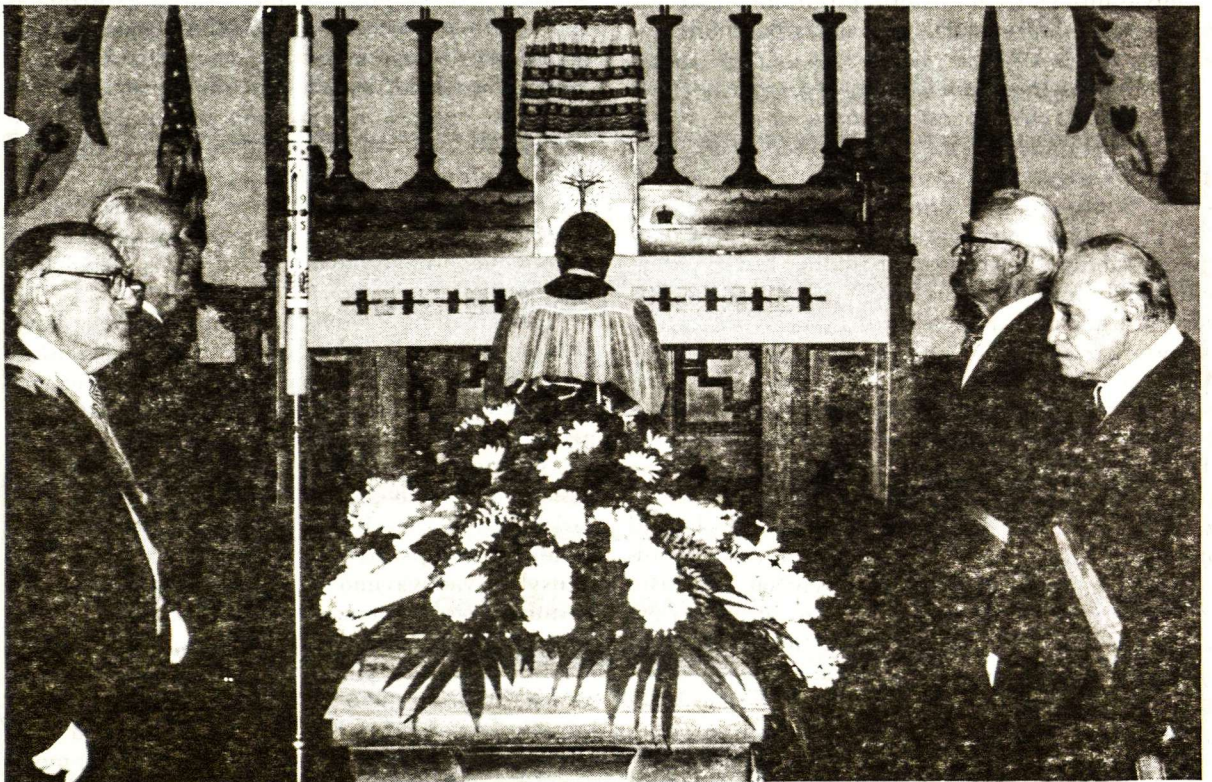
1940 m. sausio mėn. buvo pakeltas divizijos generolu, bet balandžio 23 paleistas iš kariuomenės. Tuo metu krašte politiniai vėjai buvo sukėlę nerimą, ir gen. Raštikiui buvo pasiūlyta vėl grįžti į aktyvią karinę tarnybą. Buvo paskirtas Vytauto Didžiojo aukštosios karo mokyklos viršininku, o birželio mėn. 15 d. jam buvo pavesta sudaryti vyriausybę, tačiau, deja, Lietuvai jau esant pajungtai Maskvos politikai, Kremlius Raštikio kandidatūrą atmetė. Lietuvą užgriuvo raudonoji lava... Generolas Raštikis, besislaptstydamas, išvengė raudonųjų arešto ir laimingai perėjo Vokietijos sieną. Jo šeima ir artimieji okupanto buvo suimti. Vaikai išvežti į Sibirą, o žmonai pavyko karo pradžioje išėiti iš kalėjimo.

1941 metų birželio 27 gen. Raštikis buvo atskraidintas iš Berlyno į Kauną. Sukiliminėje laikinoje vyriausybėje ėjo krašto apsaugos ministerio pareigas, atsisakydamas laikinai, kol atvyks plk. Škirpa, vadovauti ministerių kabinetui, pareikšdamas, jog šiuo metu geriau, jei vyriausybės priekyje yra civilis, t.y. prof. J. Brazaitis. Okupantui šios vyriausybės veikimą sustabdžius, jis visais galimais būdais stengėsi tarnauti tautiniam reikalui, išnaudodamas anksčiau susidarčiusias vokiečių sluoksniuose pažintis, tačiau atmesdamas okupantų visokiausias jam pačiam pasiūlas — būti generaliniu tarėju, tautos tarybos pirmininku, organizuoti SS lietuvių dalinius. Vokietmetyje įsidarbinęs VD karo muziejuje, įtakingai veikė į mūsų pogrindžio rezistenciją.

Velionio žmona prie gen. Stasio Raštikio karsto Šv. Kazimiero bažnyčioje Los Angeles
Nuotr. Vyt. Fledžinsko

Ramovėnų garbės sargyba prie karsto Šv. Kazimiero bažnyčioje. Iš k.: Jonas Andrašius, Pranas Skirmantas, Antanas Bulota, Gregorijus Radvenis. Rožinį kalba klebonas kun. Algirdas Olšauskas. Nuotr. Vlado Gilio

Antrą kartą bolševikams Lietuvą okupuojant, gen. Raštikis pasitraukė į Vokietiją, o iš ten 1949 metais išvyko į Los Angeles, JAV. Čia porą metų padirbėjęs juodą darbą fabrike, išvyko į Syrakūzus Amerikos kariams dėstyti kalbų, grįžo vėl į Vokietiją trumpai padirbėti Vlike, o nuo 1955 metų nuolat apsigyveno Los Angeles ir čia Monterey kalbų institute instruktoriumi išdirbo iki 1973 m. Pensijon išėjęs, senatvės slegiamas ir negaluodamas, kartkartėmis pasirodydavo lietuvių tarpe.

Su a. a. gen. St. Raštikiu lemta atsisveikinti tuo metų laiku, kai mūsų tautinėje bendruomenėje nuotaikos kaupiasi 1941 metų tragiškojo birželio

1985 m. gegužės mėn. 7 d. paskutiniame atsisveikinime su A. A. generolu Stasiu Raštikiu Lietuvos 1941 metų sukilimo Laikinosios vyriausybės vardu kalbą pasakė aktyvus rezistencijos dalyvis ats. ltn. Mykolas Naujokaitis. Jo kalba spausdinama ištaisai:

Atsiveikinant su Laikinosios vyriausybės nariu — Krašto apsaugos ministriu generolu Stasiu Raštikiu Laikinosios Vyriausybės vardu, norisi pareikšti kovos už Tėvynę bendraminčių skausmą... Skausmą, kuris yra išgyventas žiaurių okupacijų laiku, pagilintas kalėjimuose ir koncentracijos stovyklose, grūdintas trėmimo nedalioj. Tiksliai jau tremtyje nusakė tai ministerio pirmininko pareigas ėjęs prof. Ambrazavičius, įrašydamas Balio Sruogos žodžius savoje knygoje:

*Į Lietuvą žiemojančių einu,
Prie kryžkelės stovėsiu Smūkeliu,
Milžinkapiuos varpais nakčia skambėsiu,
Kad speiguose po stora miline
Neliautų plakus Lietuvos širdis.*

Prieš 45 metus pagrindžio veikėjai rusų okupuotoj Lietuvoj buvo tvirtai įsitikinę, kad eventualaus sukilimo prieš rusus atveju generolas Raštikis turi būti gražintas į sudaromos vyriausybės apimtį — prie kariuomenės vairo. Po to, kai Laikinosios Vyriausybės gijos Vilniuje ir Kaune buvo supintos, tuo reikalu teko tartis su ministriu Škirpa Berlyne.

Pagrindžio vadovybę atstovaujantis jos narys, turėdamas neribotus įgaliojimus, pareiškė ministriui Škirpai, kad pagrindis yra pasirengęs kviesti ministerį Škirpą eiti ministerio pirmininko pareigas, o generolas Raštikis bus kviečiamas krašto apsaugos ministerio pareigoms. Ministeriui Škirpai buvo pristatyta, kad generolo Raštikio populiarumas yra Lietuvoje gyvas ir plataus masto. Laikinojoje vyriausybėj turi būti asmenys, kuriais tauta pasitiki, kurie sudarytų plataus tautinio susipratimo branduolį.

prisiminimams, perpintiems permainingumo gijomis: amžiais neužmirštamam masinių deportacijų siaubui ir po savaitės spontaniškai kilusiu visuotiniu didžios kraujo aukos pareikalavusiu prieš bolševikinį okupantą tautos sukilimu.

Palydime į amžinybę Lietuvos kariuomenės vadą, ištikimai gyvenusį savo tautai, skaudžiai patyrusį okupanto genocidą, nepasidavusį vokiškojo okupanto gundymams, praėjusį su išėivija tremties kelią, nuvedusį jį į amžinojo poilsio kapą Laisvės šalyje — JAV, toli nuo žemės, už kurios laisvę jaunystėje buvo atidavęs kraujo auką.

B. Rgs.

Ministeris Škirpa sutiko su argumentais, ir šis kertinis Laikinosios vyriausybės formavimo žingsnis buvo išpildytas 1941 metais kovo mėn. Berlyne ministerio Škirpos patalpose, nes Lietuvos pasiuntinybės rūmai jau buvo vokiečių perduoti rusams.

Generolas Raštikis šių pasitarimų metu jau slapstėsi Lietuvoje ir perėjo vokiečių sieną jau pasitarimams užsibaigus. Pagrindžio atstovui neteko generolo sutikti Berlyne.

Vėliau po 3 mėnesių prasidėjęs vokiečių - rusų karas sudarė reikiamas sąlygas lietuvių tautai tarti žodį ir imti kardą į rankas. Lietuvių Aktyvistų Frontas pašaukė tautą sukilti, išvaryti okupantą iš žiauriai nuteroto krašto, paskelbė atstatantis Lietuvos nepriklausomybę ir jai valdyti Laikinąją vyriausybę, kviesdamas kuo skubiausiai gelbėti Lietuvos žmones. Ir ėjo jauni ir seni, ėjo tūkstančiai iš visų Lietuvos kaimų ir miestų, kad ginklu vaduotų Lietuvą brangią.

Krito vyrai, krito moterys ir krauju šlakstė savą, mylimą žemę. Tų kelių dienų laikotarpyje žuvo daugiau negu buvo žuvusių visais Nepriklausomybės kovų metais.

Jau sukilimo kovoms baigiantis, penktąją kovo dieną generolas Raštikis buvo vokiečių atskraidintas iš Berlyno į Kauną vienas, paliekant Berlyne ministerį pirmininką Škirpą ir užsienio reikalų ministerį Škipitį tolesnei nežinia.

Generolas, pasiekęs Kauną, tuojau prisistatė užimti ministerio postą, kuris jam buvo sukilimo vadovybės skirtas. Būdinga generolo Raštikio charakteriui, kad jis atsisakė perimti Laikinosios vyriausybės vadovavimo pareigas, kai jam tas buvo pasiūlyta pareigas einančio profesoriaus Ambrazevičiaus. Jis tada taip pat užtikrino visus ministerius, kad prof. Ambrazevičius itin tinka eiti ministerio pirmininko pareigas, kol ministriui pirmininkui Škirpai bus leista vykti Lietuvon ir perimti pareigas. Generolas dar pridėjo, kad šiuo metu

civilio žmogaus buvimas vadovybėj yra sveikas pažymys.

Vokiečiams užgniaužus Laikinosios vyriausybės darbą, generolas Raštikis nenutraukė ryšių su pogrindžiu ir jo vadovais. Pabaigoje metų Lietuvių Fronto pogrindyje (Lietuvių Frontas išsivystė iš Lietuvių Aktyvistų Fronto, vadovavusio sukilimo ruošimui, organizavimui ir jo įvykdymui, kelioms grupėms jau nubirus, bet pasiryžusioms eiti atskiru keliu pogrindyje) vyriausia vadovybė nutarė mėginti organizuoti vadovaujantį organą, apjungiantį įvairias pogrindžio organizacijas. Taip gimė Tautos taryba, ir generolas Raštikis buvo pakviestas jai vadovauti. Ilgai užsitęsusios derybos su pogrindžio vienetais ir politinių partijų viršūnėmis nedavė rezultatų Tautos tarybai tapti visa apjungiančiu organu. Tolimesnės diskusijos šiuo tautai taip svarbiu vienijančio organo ieškojimo rezultete išaugo Vyriausias. Lietuvai Išlaisvinti Komitetas — Vlikas, bet generolas Raštikis jau netapo jo nariu, nors palaikė ir toliau artimą ryšį su pogrindžiu. Jo įnašas ir įtaka Laikinojoje vyriausybėj ir jos veiksmuose buvo gilus ir pozityvus. Jo plačios pažintys su vokiečių kariuomenės Lietuvoje vadovybe kai kuriais atvejais leido atsverti kitus neigiamus veiksmus iš Zivilverwaltungo pusės. Laikinosios vyriausybės pastangos padėti Lietuvos piliečiams žydams buvo didžioje atlikti generolo Raštikio, nors ir be sėkmės. Buvo aišku, kad vietiniai vokiečių pareigūnai turėjo labai nedaug ką pasakyti, kai pati antižydiška politika jau nuo 1933

metų buvo vystoma pačių aukščiausių organų Vokietijoje ir ant to paties kurpalio buvo tempiama visuose užimtuose kraštuose.

Generolas Raštikis ir išėjęs iš Laikinosios vyriausybės daugeliu atvejų kalbėjo ir gynė lietuvių ir Lietuvos reikalus prieš Zivilverwaltungą bei jo parėdymus. Jis labai griežtai pasisakė prieš lietuvių mobilizavimą į SS legioną. Kaip žinome, Lietuva buvo vienintelė iš užimtų kraštų, neturėjusi tokio dalinio. Vokiečiams be žymesnių lietuvių pritarimo nepasisakė Lietuvos vyrų suvilioti į grynai vokišką karinį vienetą.

Laikinosios vyriausybės vardu išreiškiu gilią pagarbą ir padėką a. a. generolui Stasiui Raštikiui, sąžiningiausiai atlikusiam pareigas tautos ir valstybės tarnyboje, karo lauke ir tautos gyvenime — tiek Nepriklausomoj Lietuvoj, tiek pogrindžio darbe okupuotoj Lietuvoj, tiek užsienyje — tremtyje. Laikinosios vyriausybės išlikę nariai: profesorius Damušis, profesorius Mackevičius, profesorius Vitkus meldžia Aukščiausį: Pasigailėk, Viešpatie, mirusio, nes jis buvo geras žmogus . . .

Laikinosios vyriausybės vardu išreiškiu gilią užuojautą poniai Elenai Raštikienei, išlikusiom Sibiro tremtinėms ponios ir generolo Raštikio dukroms ir visai lietuvių tautai, kurių gerovei generolo Raštikio širdis, protas ir visas gyvenimas buvo pašvęstas . . .

Šiuo pačiu metu išreiškiu tokius pačius pagarbos ir užuojautos žodžius Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto — Vliko vardu.

A. A.

Generolui STASIUI RAŠTIKIUI

**mirus, reiškiamo gilią užuojautą našlei p. Elenai Raštikienei,
dukroms, giminėms ir kitiems artimiesiems.**

Los Angeles skyriaus ramovėnai

**Lietuvos Kariuomenės vadui, Nepriklausomybės kovų dalyviui,
Vyčio kryžiaus kavalleriui**

A. A.

Gen. STASIUI RAŠTIKUI

**mirus, reiškiamo nuoširdžią užuojautą žmonai Elenai,
dukroms ir giminėms.**

Lietuvių Karių Veteranų Ramovės Detroito skyrius

Ltn. Antanas Naikelis istoriniuose 1940 m. birželio įvykių sukuriuose

Jo tragiškos mirties 45-rių metų sukakčiai prisiminti

Antanas Naikelis gimė 1914 metų Mokolų kaime, Marijampolės valsčiuje, mažžemio ūkininko šeimoje. Baigęs Mokolų pradžios mokyklą, Antanas veržėsi toliau mokytis. Kadangi tėvai buvo nepasiturintys, Antanas lankė Marijampolės V.R.J. gimnaziją iš savo namų, kasdien per aštuonerius metus pėsčias vaikščiodamas po keturis kilometrus į mokyklą ir atgal. Gimnaziją baigė 1936 metais, gaudamas brandos atestatą. Tais pat metais įstojo į P.L.P. Karo mokyklą A. Panemunėje ir, 1939 metais ją baigęs j. leitenanto laipsniu, buvo paskirtas į 9-tą pėstininkų D.L.K. Vytenio pulką Marijampolėje. Iš jaunystės užgrūdintas vargo ir nedateklių, Antanas į gyvenimą žiūrėjo blaiviomis akimis. Buvo tvirto charakterio, atkaklus ir ryžtingas savo sprendimuose, tačiau užsidaręs ir nekalbus. Gerai grojo smuiku, buvo gabus moksle ir nuoširdus padėti bičiuliui nelaimėje. Vengė politikuoti ir nemėgo svetimšalių - išnaudotojų. Su savo dalinio kariais buvo griežtas ir teisingas.

9-tas pėstininkų pulkas ir birželio įvykiai

1940 metais birželio 15 dieną Sovietų Rusija, sulaužiusi su Lietuva pasirašytas taikos ir nepuolimo sutartis ir primetus sufabrikuotus kaltinimus, peržengė Lietuvos sieną, įvesdama motorizuotas Raudonosios armijos divizijas į Lietuvos miestus ir kaimus. Tokiu mirtinu tautos laisvei ir nepriklausomybei metu kokia buvo Lietuvos kariuomenės padėtis ir kodėl ji ginklu nepasipriešino kaimyno agresijai? Šiuo reikalu per eilę metų mūsų spaudoje buvo daug rašyta ir diskutuota. Savo siauro rašinio rėmuose šio klausimo aš nenagrinėsiu, ne mano tema. Čia norėčiau bent trumpai mielam skaitytojui pateikti žiupsnelį atsiminimų, liečiančių 9-tą pėstininkų pulką ir karių nuotakas anomis tragiškojo birželio dienomis.

Po įteikto sovietų Rusijos ultimatumo birželio 14-tąją kariuomenės vadas gen. V. Vitkauskas įsakė Lietuvos kariuomenės daliniams laikytis ramiai ir stovėti savo įgulų vietose. Nesiimti jokių provokacinių veiksmų prieš žygiuojančią Raudonąją armiją, bet visokiais atvejais jai tik padėti. Po tokio įsakymo kareivių ir karininkų nuotaka buvo prislėgta. Jautėsi didelis nepasitenkinimas ir nusivylimas krašto vyriausybe ir kariuo-

menės vadovybe. Tačiau ne visi daliniai paklausė gen. Vitkausko įsakymo.

Birželio 15 dienos popietinėmis valandomis, kai tik per Kauno radiją buvo pranešta, kad rusų daliniai prie Pabradės peržengė Lietuvos sieną ir žygiuoja Vilniaus kryptimi, 9-to p. pulko vadas gen. št. plk. Gaušas davė įsakymą visiems karininkams būti prie savo dalinių ir pasirengti kautynių žygiui. Kur kokia kryptimi bus žygiuojama, niekas be pulko vado nežinojo. Įsakyme buvo pažymėta, kad kareiviai rengtųsi naujais drabužiais, pasiimti visus naujausius ginklus ir kiek pakeliama šaudmenų. Iki kuopos imamai sudeginti visus karinius dokumentus. Mobilizacinės padėties pulkas su priskirta artilerijos grupe ir ulonų eskadronu tada, turėdamas daug motorizuotų vežimų, iki vidurnakčio pasirengė žygiui, pasiimdamas kuone visą vertingą turtą. Kodėl tik 9-tas pulkas taip pasielgė, apie tai savo "Atsiminimų Fragmentuose" psl. 113 rašo gen. K. Musteikis, krašto apsaugos ministris: "... Kybartuose gimnazijos rūmuose radome Prezidentą. Jis apsidžiaugė, kad ir mes su Tamošaičiu atvažiuovome pas jį. Jau buvo atvykusi ir Prezidento žmona... Aš pasakiau Prezidentui, kad būtų gera čia turėti 9-tą pulką. Tai būtų patikima apsauga, ir gal galima būtų nors simboliškai pasipriešinti. Prezidentas liepė man susisiekti su 9 pulku. Paskambinau pulko vadui... kad jis su pulku ir artilerijos grupe atvyktų į Kybartus... Pulko vadas be jokių svyravimų atsakė, kad jis kaip galima greičiau pradės žygiuoti. Prezidentas šia žinia labai apsidžiaugė...".

Birželio 15 dieną, 12 val. nakties, pulkas su savo pagelbiniais daliniais kautynių žygio formacijoje išėjo iš savo stovėjimo vietos ir nužygiavo Vilkaviškio kryptim. Pulko pagrindinei vorai vadovavo I-jo bataliono vadas mjr. Štrimas. Auštant birželio 16 dieną (sekm.) pulko avangardas pasiekė Vilkaviškio centrą — 15 kilometrų nuo Vokietijos sienos. Tuo metu pulko vadas plk. Ant. Gaušas, važiuavęs lengva mašina, buvo Kudirkos Naumiestyje, nes II-rasis pulko batalionas, mjr. Jono Brizgio vadovaujamas, žygiavo Marijampolė - Pilviškiai - Kudirkos Naumiestis linkme, sudarydamas dešiniąją žygio užtvarą dėl galimo rusų puolimo iš dešinės. Be to, turint didesnę plotą taktiniam manevrui ir greitesniam sienos perėjimui.

9 p. p. mokomosios kuopos būrys
su savo karinknais 1937 m.

Kodėl 9-tas pulkas Vokietijos sienos neperžengė?

Pagrindinė pulko vora po forsuoto 25 kilometrų nakties žygio, pasiekus Vilkaviškį, buvo sustabdyta poilsiu. Čia prie voros turėjo prisijungti miesto kareivinėse stovėjęs pulko III-ies batalionas, mjr. Brusoko vadovaujamas, ir ulonų eskadronas, mjr. Br. Bajerčio vadovybėje.

Tuo metu į Vilkaviškį lengva mašina atskubėjo "Kauno vyriausybės" sudaryta delegacija: kavalerijos viršininkas gen. Talat-Kelpša, Šaulių sąjungos vadas plk. Saladžius, finansų ministeris E. Galvanaskas, plk. Šliogeris ir gen. Žilys. Žinios pateiktos II-rosios p. -div. štabo karininko V. N. Jis tada buvo prie delegacijos ir ją surišo su pulk. Gaušu). Jie įkalbėjo 9-to pulko vadovybę sustabdyti žygį ir grįžti į savo stovėjimo vietą.

Pakartoju antrą versiją iš gen. K. Musteikio "Atsiminimų Fragmentų", pusl. 114. "... 9-tas pulkas tikrai išvyko iš Marijampolės ir žygiavo Vilkaviškio link paryčiais, vadinasi, jau birželio 16 d., pulką prisivijo iš Kauno pasiūsti kavalerijos viršininkas gen. Talat-Kelpša ir gen. Žilys ir prikalbino grįžti į kareivines. Pulkas paklausė ir sugrįžo...". Kitų delegacijos asmenų Musteikis kažkodėl nemini. Pulku sugrįžus į Marijampolę, rusų tankai apjuosė įgulos stovėjimo vietą ant visų kelių išstatydami raudonarmiečių sargybas. Pulko vadas Gaušas tuojau buvo atleistas iš pareigų, o

laikiniu pulko vadu paskirtas mjr. Strimavičius-Štrimas. Jokių užsiėmimų pulke nebuvo. Kariams judėti buvo galima tik dviejų kilometrų spindulyje nuo pulko stovėjimo vietos.

Po kelių dienų 9-tas pulkas gavo įsakymą per tris dienas išsikelti į Švenčionėlių poligoną, Vilniaus krašte, pasiimant visą judomą turtą. Pulko kareivines užėmė iš Kauno atžygiavęs gusarų pulkas. Ir taip skubiai pasikrovęs Marijampolės geležinkelio stotyje, birželio pabaigoje 9-tas pėstininkų pulkas atvažiavo į Švenčionėlius. Štabas įsikūrė miestelio centre vienos mokyklos patalpose. Visas pulkas dar lenkų įruošame poligone du kilometrai į vakarus nuo miestelio prie Žeimenos upės. Kareiviai ir karininkai apsigyveno poligono barakeliuose ir palapinėse.

Įvykiai pulke Švenčionėlių poligone

Klastingai sutrypdama Lietuvos nepriklausomybę ir prievarta primesdama tautai komunistinę santvarką, Sovietų Rusija įstūmė kraštą į chaosą. Į Lietuvą atsiųstas Politbiuro narys ir Stalino patikėtinis Dekanozovas su politrukų štabu ir okupacine Raudonąja armija tapo faktiniais Lietuvos valdytojais. Tačiau, kad prieš viešąją pasaulio opiniją pateisintus savo agresijos aktą, Kremlius įsakė krašte pravesti komunistinių deputatų rinkimus, kurie turėjo važiuoti į Maskvą ir prašyti Staliną

priimti Lietuvą į Sovietų socialistinių respublikų šeimą. Raudonosios armijos apsaugoje visame krašte prasidėjo komunistinių agentų sukurstytų mitingų ir demonstracijų srautas, verčiant gyventojus balsuoti už prisijungimą, išnešant Staliną garbinančias rezoliucijas. Ramybėje nebuvo paliktas ir Švenčionėliuose įsikūręs 9-tas pulkas. Nuo pat atvykimo jis buvo budriai saugojamas aplink miške stovinčių R. armijos dalinių. Ir taip vieną dieną, liepos mėnesio pradžioje 1940 metų, iš Vilniaus pas poligone stovintį pulką atvažiavo tada jau pavadintos Lietuvos liaudies kariuomenės du sunkvežimiai politinių vadovų ir komunistų partijos narių. 9-to pulko vadu tada jau buvo paskirtas plk. Dabulevičius, o jo politiniu vadovu kažkoks anksčiau nežinomas civilis, mažai raštingas Kleiva. Jis ir atvykę politiniai vadovai įsakė pulko vadui į poligono aikštę suvesti visus pulko kareivius ir karininkus. "Jie, atvykę politiniai vadovai, pulko kariais turį prvesti labai svarbų politinį mitingą, todėl visų dalyvavimas būtinas". Pasiruošimas mitingui turi būti baigtas su įrengta kalbėtojo tribūna iki 2-ros valandos po pietų. Įsakymas buvo įvykdytas. Liepos mėnesio oras buvo šiltas ir saulėtas. Kadangi pulke tokio didelio masto mitingas buvo pirmas, tai visi susidomėję jo laukė. Nustatytu laiku aplink tribūną stovėjo veik du tūkstančiai jaunų vyrų, be jokių ginklų (taip buvo politrukų įsakyta), daugiausiai Suvalkijos ūkininkų vaikai. Kas tuo laiku vyko visoje Lietuvoje, be abejo, visiems buvo žinoma.

Pulko politinis vadovas Kleiva, atidarydamas mitingą, pirmiausiai išgarbino didįjį, neklystantį mokytoją - Staliną ir šlovingąją komunistų partiją. Jo žodžiui "entuziastingai" plojo tik komisaro draugai. Pulko kareiviai, stovėdami laisvai aplink tribūną, į komisarą žodį atsakė visiška tyla. Karininkai, pagal įsakymą, laikėsi prie tribūnos.

Po pulko komisaro žodžio kalbėjo visa eilė atvykusių propagandistų, daugiausia žydų tautybės (jų pavardžių neatsimenu). Jų visų kalbų tema buvo vienodai sukirpta: "Raudonoji armija Lietuvą išvadavo iš kapitalistų vergijos, dabar yra garantuota visiems lygybė ir laisvė. Už tai atsidėkodami didžiajam Stalinui visi čia esantys vienbalsiai turime išnešti rezoliuciją, kuria būtų prašoma Lietuvą prijungti prie Sovietų Sąjungos. Matydami, kad į propagandistų kalbas kareiviai visai nereaguoja — neploja — tyli, pradėjo kviesti: "kas norėtų iš kareivių tarti žodį". Norinčių kalbėti atsirado daug. Tačiau, kadangi jau pirmieji iš kareivių pasisakė prieš prisijungimą, pasmerkdami žydų tautybės kareivius, kurie ėjo su komunistais, tai pulko komisaras likusiems žodžio nedavė. Dėl to kareiviai

pradėjo viešai protestuoti, šaukti . . . "kokia čia laisvė, kad neleidžia kalbėti, ką nori ir pan". Mitingo vadovas, apraminęs kareivius, kreipėsi į jaunesnius karininkus, kviesdamas pasisakyti. Pirmuoju išėjo ryšių būrio j. ltn. Rūrinkevičius - Rimas, jau nuo komunistinės santvarkos įvedimo stojęs jos pusėn. Oportunistas - laisvamanis, Suvalkijos ūkininko vaikas. Jis pradėjo: ". . . Draugai! Atėjo laikas, kada spynos nuo mūsų lūpų nukrito! Esame laisvi ir galime kalbėti. Siūlau priimti draugų rekomenduojamą prisijungimo rezoliuciją ir pasveikinti didįjį vadą Staliną ir t.t." Rūrinkevičiaus kalbą kareiviai nušvilpė. Po to į tribūną užlipo ltn. Antanas Naikelis, mažazemio ūkininko sūnus. Jo akyse spindėjo ryžtas ir valia, matomas pas žmones, kurie kritiškoje situacijoje stato savo idealus aukščiau už gyvybę. Savo kalbą jis pradėjo Lietuvos Himno žodžiais, mesdamas žvilgsnį į netolimą praeitį, nepriklausomybės kovas ir kas mūsų laukia, jei savo laisvės atsisakysime, priimdami siūlomą rezoliuciją: ". . . "ja mes tik iškasime duobę, kurioje bus palaidota ne tik kovomis atgauta tautos laisvė, bet ir mes patys . . .". Kareiviai mėtė į viršų kepures, šaukė valio . . .! Pulko komisaras bandė kalbėtoją prievarta sustabdyti, tačiau tas auditoriją dar daugiau įaudrino: kareiviai grasindami politrukams, pradėjo šaukti: ". . . kokia jūsų laisvė, kurią ką tik skelbėte, kad neleidžiate pasisakyti . . .". Ir, siūsdami politrukų adresu užgaunančias replikas, kareiviai pradėjo skirstytis į savo palapines. Mitingas buvo uždarytas. Iš organizuotos prisijungimo rezoliucijos išėjo fiasko! 9-tas pėstininkų pulkas antru kartu vienin-gai pasisakė prieš komunistinę santvarką. Įpykę politiniai agitatoriai, susėdę į sunkvežimius, išvažiavo iš poligono. Vakare Raudonosios armijos tankai žiedu apsupo pulko stovyklą, bet į vidų nevažiavo. Padėtis buvo įtempta. Visi laukėme naujų įvykių. Jie ištiko 9-tą pulką keletai dienų praėjus po nepasisekusio mitingo. Tas nulėmė pulko tolimesnį likimą, bet apie tai jau kita tema.

Ltn. Antanas Naikelis buvo areštuotas, išvežtas į Vilniaus kalėjimą ir apie jo likimą nei giminėms, nei artimiesiems iki šio laiko nieko nepavyko sužinoti. "Laisvės medis gali žaliuoti tik laikas nuo laiko palaistomas didvyrių krauju", — yra pasakęs Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas Jefersonas. Ne tas yra herojus, kuris, pasi-puošęs krūtinę ordiniais, rodo savo išmintį miniai, bet tas, kuris mirtino pavojaus akivaizdoje nesvyruodamas paaukoja savo gyvenimą už savo įsitikinimus ir tautos idealus. Toks buvo Antanas Naikelis: savistovus, ryžtingas, nepalaužiamas savo sprendimuose ir veiksmuose. Jo priešingybė buvo

to paties pulko karininkas Vincas Rūrinkevičius - Rimas. Susidėjęs su komunistais, tapo pulko komisarų dešiniąja ranka. Jo išdavimu keliolika pulko karininkų, puskarininkų ir kareivių buvo areštuoti ir išvežti į Sibirą. Rimas 1941 metais, prasidėjus karui su vokiečiais, pabėgo į Rusiją. Į Lietuvą grįžo jis 1944 metų liepos mėnesyje 16-tos rusų diviziono sudėtyje kapitono laipsniu. (Sovietai tą divizioną vadina lietuviška). Kapitonas Rimas 1948 metais buvo sučiuptas lietuvių Tauro apygardos partizanų (daugiausia susidariusių iš buvusių 9-tojo

pėstininkų pulko karių) prie Pilviškių geležinkelio stoties. Už priešui išdavimą pulko karių ir priešsaikos sulaužymą kpt. Rimas partizanų teismo buvo nuteistas mirties bausme ir sušaudytas. Tai biografines nuotrupas dviejų 9-to pėstininkų pulko karininkų. Abudu juos išaugino ta pati Lietuvos žemė, abudu baigė tą pačią Marijampolės gimnaziją ir XX-tą kadro karininkų P.L.P. Karo mokyklą, tačiau gyvenime nuėjo skirtingais keliais. Parsidavėlių priešui yra visose tautose, rasime jų apščiai ir pas mus, pavartę istorijos pūslapius. *Vytėnėnas*

LKVS Ramovės centro valdyba.

Sėdi: (iš k.) Stasys Mačys — išdininkas, Antanas Jonaitis — pirmininkas, Kazys Gaižutis — talkininkas vajaus reikalams; stovi: Vincas Apanius — protokolų sekretorius, Bronius Nainys — kultūros reikalams, dr. Viktoras Stankus — vicepirmininkas, Albinas Karsokas — narių registracijai, trūksta Prano Karaliaus — sekretoriaus. Nuotrauka Vl. Bacevičiaus

P A D Ė K A

LKVS RAMOVĖS centro valdyba, suprasdama sunkių KARIO žurnalo materialinę padėtį, ėmėsi iniciatyvos surengti aukų vąjų ir tuo prisidėti prie žurnalo ateities leidimo užtikrinimo.

Šio vąjaus rezultatai, nors gal dar ir negalutiniai, šiandien jau žinomi — surinkta 6,000 dol. Taigi su kaupiu pateisino mūsų lūkesčius.

LKVS RAMOVĖS centro valdyba širdingai dėkoja visiems, atsiliepusiems savo auka va-

jais metu, ar pasiuntusiems paramą betarpiškai KARIO žurnalui.

Visų aukotojų pavardės bus paskelbtos KARYJE. Dėl pastebėtų netikslumų prašome kreiptis į LKVS RAMOVĖS centro valdybą šiuo adresu: Antanas Jonaitis, 1223 E. 175 St., Cleveland, Ohio, 44119. Ačiū p. Kaziu Gaižučiui už talką vąjų vykdant.

Antanas Jonaitis,

LKVS RAMOVĖS
centro valdybos pirmininkas

KARINĖ TARNYBA GEDIMINO PULKE

(Tęsinys iš KAIRO 5 nr.)

JONAS ABRAITIS

IP. D.L.K. Gedimino Pulkas II Pasaulinio Karo Pradžioje

1939 m. rugsėjo mėn. 1 d. prasidėjo karas tarp dviejų Lietuvai nedraugiškų kaimynų — Lenkijos ir Vokietijos. Tuo metu nei mūsų vyriausybė, nei kariuomenės vadovybė nieko konkretaus nežinojo apie nacinės Vokietijos įvykdytą išdavystę, kai ji 1939 m. rugpjūčio mėn. 23 d. Maskvoje pasirašė nepuolimo sutartį su Sov. Sąjunga, o rugpjūčio 28 d. slaptą protokolą dėl įtakos sferų Rytų Europoje Pabaltijo (Lietuva, Latvija, Estija, Suomija), Lenkijos, Rumunijos ir kt. teritorijų. Šios dvi plėšrios klastingos ir imperialistinės valstybės slaptai susitarė pasidalinti tuo, kas joms nepriklausė. Taigi, savaitė prieš Lenkijos-Vokietijos karo pradžią niekas iš mūsų nežinojome, kad mūsų Tėvynės laisvė ir Lietuvos nepriklausomybės likimas jau buvo didžiųjų suokalbininkų nuspręstas. Mes buvome pasmerkti išnykimui. To išvadoje pasidaro labiau suprantami mūsų vyriausybės padaryti tuometiniai sprendimai, kariuomenės vadovybės veiksmai, visuomenėje pasireiškusios nuotaikos.

Prasidėjus karui, Vokietijos vyriausybė pasiūlė Lietuvai pulti Lenkiją, kovos žygiu atsiimti Vilnių

ir Vilniaus kraštą. Mūsų Prezidentas ir vyriausybė nusprendė Vokietijos pasiūlymą atmesti, paskelbė Lietuvos neutralumo įstatymui vykdyti aktą ir nusprendė neįsivelti į šį ginkluotą konfliktą.

1939 m. rugsėjo mėn. 1 d. buvo sekmadienis. Šventadieniais mūsų kariai organizuotai ir iškilmingai eidavo į bažnyčią, į savąsias pamaldas. Tą dieną jie jau buvo iš bažnyčios sugrįžę ir kareivinių rajone nerūpestingai leido laiką poilsiaudami. Apie 10:30 val. aš buvau užėjęs į karininkų ramovę, kur sutikti draugai plačiai kalbėjosi apie prasidėjusį karą, kariaujančių pusių galimybes ir mūsų pačių padėtį. 11 val. į ramovę atbėgo apie dešimt kareivių — kuopų vadų pasiuntiniai — ryšininkai, kurie, susiradę ieškomus karininkus, pranešė, kad vadų įsakymu kiekvienas kuo greičiausiai pristatytų kareivinėse savo vadams.

Aš tarnavau mokomoje kuopoje, buvau sunkiųjų kulkosvaidžių būrio vadu. Po 10 min. jau buvau kuopos raštinėje ir prisistačiau kuopos vadui kpt. V. Šukiui. Kai susirinko visas kuopos karininkų kadrą, kuopos vadas pasakė sekančiai: "Karas! Įsakau išeigines uniformas pakeisti pilnomis kautynių uniformomis, pasiruošti lagaminuką su reikalingiausiais daiktais, susitvarkyti ir per

Mokomis kuopos karininkai 1939 m.: (iš k. į d.) j. ltn. J. Abraitis, ltn. J. Kimštas, kpt. V. Šukys, kuopos vadas, miręs 1942 m., palaidotas Rusų kapinėse, ltn. Jankevičius ir ltn. V. Kancėlyvis.

vieną valandą atvykti į kareivines prie savo dalinių. Gautas pulko vado įsakymas išvykimui. Vykdyti!”

Kai sugrįžome, mokomoji kuopa jau buvo išsirikiavusi pilnoje kautynių aprangoje kareivinių koridoriuje. Kuopos vadas įsakė karininkams pristatyti prie savų būrių, ką mes ir įvykdėme.

Kpt. Šukys, atvykęs prie išrikiuotos kuopos, taip prabilo: “Mieli kariai, gaila, bet privalau jums pranešti, kad pulko vado įsakymu mokomoji kuopa nuo šiandien išformuojama. Visi mokiniai jau šiandien turite sugrįžti į savo buvusias kuopas ir prisistatyti kuopų vadams. Visiems linkiu geriausios sėkmės! Būrių vadai, būrininkai ir skyrių vadai susirinksite kuopos raštinėje ir gausite atskirus įsakymus.”

Gaudžiant pabūklams ir vykstant karo veiksmams Lenkijos žemėje, atsirado skubus reikalas sustiprinti Lietuvos pasienio apsaugą. Mūsų I-sis p. pulkas buvo priedangos pulku, todėl per kelias valandas buvo papildytas pašauktais atsarginiais, kurie labai greitai savo civiliškus rūbus pakeitė pilna, kariška kautynių apranga.

Šią istorinę rugsėjo 1 dieną pulko štabe ir visuose daliniuose vyko neįprastas judėjimas, skubėjimas; karių veiduose matėsi nervuotumas ir dalinis išsiblaškymas. Niekas negalėjo pasakyti ar įspėti, kas įvyks už valandos, kokie nauji įsakymai, patvarkymai gali paliesti atskirus asmenis, vadus ir jų dalinius.

Popietinėmis valandomis pulkas gavo įsakymą skubiai išvykti į Širvintų-Musninkų rajoną ir pasienyje užimti gynimosi pozicijas. Vakarop pirmieji pulko daliniai pilnoje kautynių uniformoje susėdo į sunkvežimius. Pulko vado palydėti, Ukmergės miesto ir apylinkių visuomenės atsišveikinti, daugelio tėvų palaiminti kariai išvyko į paskirtus rajonus. Ten nuvykę pulko kautynių daliniai apsikasė ir pasiruošė įvykdyti gautą įsakymą.

Gedimino Pulkas Pasienio Apsaugoje Ir Internavimo Tarnyboje

Kaip jau anksčiau minėjau, rugsėjo mėn. 1 d. mūsų 1 p. pulkas išvyko iš Ukmergės miesto į pasienį ir 1 km. atstume nuo demarkacijos linijos įsitvirtino — apsikasė ir pasiruošė gynybai. Vokiečių divizijos triuškinančiai naikino Lenkijos armiją ir nesulaikomai, žaibišku greičiu veržėsi į Lenkijos žemę. Sumuštos lenkų armijos daliniai traukėsi, o jų dalis artėjo prie Lietuvos pasienio. Ypač labai daug lenkų civilių žmonių ir armijos dalinių atsirado pasienyje po to, kai rugsėjo mėn. 17 d. raudonoji armija užpuolė bežūstančią Lenkiją iš rytų. Mūsų pulkas, be pagrindinio vykdomo uždavinio — apsaugos, gavo įsakymą vykdyti Lenkijos kariuomenės dalinių ir civilių žmonių internavimą. Pulko užimtame ir saugojamame pasienio bare internavimą vykdė ir pravedė III-čio bn. vadas ir pulko vado padėjėjas plk. ltn. Viršila.

Pasibaigus Lenkijoje karo veiksmams, mūsų

Patikslinimas

Š. m. Kario 4 nr. 176 psl., po V. Permino nuotrauka parašyta: Navikas, o turi būti — Navikas, parašyta: Gražys Krosniūnas, o turi būti — Stasys Krosniūnas.

Kario 2 nr. 63 psl. po Karo muziejaus nuotrauka, kaip kad savo laiške Kario bendradarbis Kl. Čeputis rašo, parašas yra netikslus, klaidinantis. Atrodo, kad tikrai būtų buvę geriau panaudoti iš dr. B. Matulionio knygos apie gen. Nagevičių sakinį: “Muziejaus sienose įrengtose nišose dar buvo sustatytos senosios istorinės patrankos ir nepriklausomybės kovoje iš priešų atimtieji artilerijos pabūklai” (p. 125).

**Nepriklausomos Lietuvos Kariuomenės vadui,
Laisvės kovų savanoriui - kūrėjui**

Gen. STASIUI RAŠTIKIUI

**mirus, jo žmoną ELENA - MARIJA, dukras su šeimomis
ir artimuosius gimines nuoširdžiai užjaučia**

Hartfordo skyriaus ramovėnai

P.L.P. Karo Mokyklos XVIII laidos

VACIUI SKINDERIUI

**mirus, žmoną RITA, dukterį NIJOLĘ su šeima ir
kitas gimines užjausdami kartu liūdi:**

*Chicagos ir apylinkėse gyvenę
XVIII laidą 5 baigusieji*

pulkui įvykdžius gautus įsakymus, visi turėjome daug ko pasipasakoti, nes įspūdžių ir pergyvenimų bei įvairiausių nuotykių kiekvienas turėjome be galo daug. Kartais pulko ginklo draugai išties valandas pasakodavo įdomius atsitikimus, patirtus internavimo metu. Paminėsiu bent keletą išskirtinesnių ir įdomesnių atsitikimų, kurių vieni parodo didelį lenkų patriotizmą, antri — jų tuščią puikybę, o tretį — ne vietoje ir ne laiku rodomą išdidumą.

Prisimenu kai kuriuos plk. ltn. Viršilos ir kitų karininkų pasakotus įvykius.

— Vieną dieną prie sienos atėjo keliasdešimt lenkų kavaleristų. Vienas iš jų priėjo prie mūsų karių grupės. Pamatęs mane, karišku raportu pranešė, kad čia jie atvyko norėdami gauti leidimą peržoti į Lietuvos pusę. Sutinka būti internuoti, bet su sąlyga, kad bus jam leista pasilaikyti uniforminį karišką kardą, kuris yra jo tėvo — labai brangi jam dovana — šeimos tradicinis pereinamasis kardas.

Kitą kartą atėjo irgi grupė kavaleristų. Jų vienas pasisakė, kad jis esąs kadetas, turįs brangios vertės pistoletą, kurio rankena auksu graviruota ir su jo kilmingos šeimos aukso emblema. Prašė leisti šį ginklą pasilikti kaip brangų šeimos turtą.

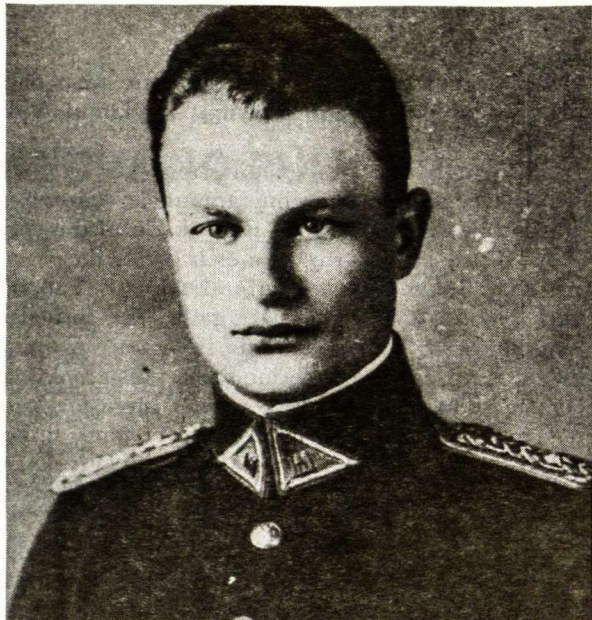
Prisimindamas šiuos du atvejus plk. ltn. Viršila mums paaiškino, kad, remiantis tarptautiniais, internavimą liečiančiais susitarimais, nei kardo, nei pistoleto lenkų kariams nepaliko. Sutiko tarpininkauti ir pulko štabe surašyti specialų aktą, garantuojantį tuos du ginklu išsaugoti, o po karo sugrąžinti Lenkijos Karo muziejui, arba jiems patiems.

— Nors ir pastebėjau tuomet to jauno lenkų kadeto akyse graudžias ašaras ir liūdesį veide, bet kitaip pasielgti negalėjau — mano pareigos to padaryti neleido, — užbaigė pulkininkas.

Paskui toliau:

— Kitoje pasienio vietoje atėjo didelis lenkų kavalerijos dalinys. Šio dalinio vadas, prijojęs arčiau prie mūsų karininko, pareiškė, kad taktiniais sumetimais norėtų pasinaudoti Lietuvos teritorija, o kitoje vietoje sugrįšiąs atgal į savo pusę. Mūsų kariuomenės atstovas jam atsakė, kad tokio leidimo duoti nesutinka. Į tai lenkas atsakęs, kad bandysiąs ir be leidimo pasinaudoti Lietuvos teritorija. Išgirdęs tokius lenko karininko žodžius, mūsiškis įspėjančiai jam pasakė, kad, jeigu jis bandytų tai daryti, tuoj pat bus atidengta į juos ugnis ir nežymiai rankos mostu jam parodė mūsų apsikarusius karius. Lenkai apsisuko ir nuėjo. Vėliau jie vėl sugrįžo ir pasiprašė būti internuojami.

Dar vienas atsitikimas.

Atsiminimų autorius ltn. J. Abraitis

Prie pasienio atvažiavo pilnas sunkvežimis uniformuotų lenkų karių. Visi išlipo ir prie sunkvežimio susidėjo savo asmeniškų daiktus. Dauguma atvykusiųjų buvo lenkų karininkai. Susitarus dėl internavimo, visi jie pasiėmė savo daiktus, perėjo sieną ir buvo mūsų karių — palydovų vedami į netoliese esantį specialų autobusą. Prie likusio lenkų autobuso buvo likęs lagaminas. Vienas aukštesnio laipsnio lenkų karininkas priėjo prie plk. ltn. Viršilos ir paprašė, kad duotų jam mūsų kareivį, kuris atneštų jo lagaminą į mūsų autobusą. Mūsų vadas jam atsakė: Karo metu mes patys neturime saviems karininkams asmeniškų pasiuntinių, taigi tamsta savąjį lagaminą pasiimkite pats!”

Lenkas pats savo lagaminą neėmė. Atrodo, jam patarnavo jų sunkvežimio šoferis.

Dar vienu atveju prie internavimo punkto atvažiavo pilnoje kautynių aprangoje lenkų artilerijos baterija. Baterijos vadas kreipėsi į mūsų karininką prašydamas, kad praleistų visą bateriją per sieną ir čia pat jam leistų atsisveikinti su savo kariais. Tai padaryti jam buvo leista. Baterija gražiai ir labai tvarkingai išsirikiavo. Baterijos vadas pasakė puikią atsisveikinimo kalbą, po to pabučiavo pabūklą, vieną savo kareivį, apkabinęs paglostė savo žirgą ir, atidavęs pistoletą, pasidavė internavimui.

P.S. Kai raudonoji armija rugsėjo mėn. 17 d. užpuolė bežūstančią Lenkiją, labai daug lenkų civilių ir armijos karių atsirado prie Lietuvos sienos ir dešimtys tūkstančių jų gavo prieglaudą ir globą Lietuvoje.

(Tęsa sekančiame numeryje)

TARNAUJANT LIETUVOS KARIUOMENĖJE

(Tęsinys iš KARIO 5 nr.)

ANTANAS SKIRKA

Kiek tik štabe radau, susirinkau visus status, gavau mokomos kuopos kurso programą, konspektus ir vakarais, kuomet štabo ūkio skyriaus raštinė būdavo tuščia, aš rimtai pradėjau ruošti egzaminams. Blogiausia man būdavo su rikiuote ir komandavimu, ko man iš viso teko labai maža treniruotis. Gerai, jei kas iš draugų štabiečių sutikdavo būti komanduojamas ir klausyti mano komandos. O kartais būdavo ir taip, kad kas nors iš liktinių puskarininkių netikėtai užeidavo į raštinę, kurie mane pamokydavo ir pataisydavo. Taip greit vyko didelė mokymosi pažanga.

Mokomos kuopos kurso išleidžiamieji egzaminai artinosi, ir aš parašiau raportą, kad man būtų leidžiama laikyti egzaminus. Pulko vadas leido, ir buvau įrašytas į egzaminuojamų kandidatų sąrašą. Pulko vado įsakymu, sudarius egzaminų komisiją ir atėjus egzaminų datai, buvau atleistas trims dienoms iš raštinės darbų ir komanduotas į mokomą kuopą. Atvykau į egzaminus susitvarkęs, išsiprosinęs savo uniformą, su ilgomis raštininko kelnėmis ir žibančiais nuo valymo pusbačiais.

Buvo gražus pavasaris, šilta, ir egzaminai buvo atliekami pulko rajono laukuose, prie Jūros upės. Viskas man sekėsi pakenčiamai, atsakinėjau neblogai. Ypač man pakėlė nuotaiką įvykis su egzaminais iš taktikos, ko aš labiausiai bijojau ir tam nebuvau pasiruošęs. Senas kapitonas išsišaukė vieną mokomietį, išbraižė lazdele mūsų ir priešų pozicijas ir sako:

— Čia stovi išsidėsčiusi mano kuopa. Ten toliau apkasuose tavo kuopa. Kuopos vadas tave pasiuntė su patruliu pasižvalgyti į priešų pusę. Atlikai uždavinį ir ištyręs padėtį, grįžti atgal. Bet tuo laiku aš taip pat pasiunčiau patrulį pasižvalgyti. Mano vyrai, pamatę jus artėjant prie mūsų pozicijų, nepažindami ir galvodami, kad artinasi priešas, ėmė šaudyti į tavo patrulį. Bet tu, grįždamas, gerai žinai, kad čia šaudo saviškiai. Ką tu darysi tokioje padėtyje?

Aš kažkur buvau skaitęs panašų atsitikimą ir jau turėjau atsakymą.

— Aš greitai išdėstysiu savo kareivius ir liepsiu atsišaudyti, tamsta kapitone. Atsakė paklaustasis.

— Ir tu, brudas, žinodamas, kad į tave šaudo saviškiai, liepsi atsišaudyti. Suriko supykęs kapito-

nas. Nuispiovė ir daugiau jo nieko neklausė.

— Na o tu, štabietis, kaip pasielgtum tokiu atveju? A?

— Gerai žinodamas, kad į mane šaudė savięji, aš įsakyčiau savo kareiviam tuojau gulti ir slėptis. Nieko daugiau neturėdamas, greitai nusi-rėngčiau marškinius, iškelčiau kiek galint aukščiau ant šautuvo ir ramiai laukčiau ateinant tamstos kurio nors kareivio. Jam atėjus, tuojau išsiaiškintume. — Gerai. Bravo štabietis. Gauni penkis. Ir daugiau jis manęs nieko neklausinėjo.

Žymiai daugiau senyvas vyr. ltn. mane kaip štabietį klausinėjo iš Lietuvos istorijos, bet tas jau man nebuvo nieko ypatingo.

Egzaminus praėjau neblogai ir, kaip baigęs mokomos kuopos kursą, buvau praveistas pulko įsakyme. O vistiek keturi mokomiečiai egzaminų nepraėjo, nors kaip sakoma, ir "mušė koją" šešis mėnesius.

Mano tiesioginis tarnyboje viršininkas civ. tarn. P. Budrikis ėjo likt. puskarininkių ir civ. tarnautojų taupomos - skolinamos kasos sekretoriaus pareigas. Kas mėnesį reikėjo kiekvienam nariui apskaičiuoti nuošimčius už turimus kasoje indėlius, nuošimčius už turimas iš kasos paskolas, kiekvienam knygoje įrašyti ir, tą padarius, knygą subalansuoti. Tai buvo maždaug dviejų vakarų darbas. Už tą darbą jis pats iš kasos, pagal numatytus Kariuomenės įsakyme nuostatus, pasiimdavo priklausančią sekretoriui algą, iš kurios neišskaitydavo biudžetui subalansuoti. Tad jo iš viso gautama alga automatiškai padidėdavo bent dviem kategorijoms. Kas mėnesį šiam darbui į savo butą (kaip viengungis, nuomodavo tik kambarį mieste) jis pasikviesdavo pagalbai ir mane. Greitai jis mane supažindino ir su šiuo darbu, kad vėliau galėjau be jokių sunkumų pats savarankiškai dirbti. Tais laikais visas apskaičiavimas buvo labai primityvus, jokių apskaičiavimo mašinų nebuvo, naudojomės tik skaitliukais, tad darbas užtrukdavo. Vėliau aš tą darbą truputį patobulinau, išdirbęs indėlių ir paskolų % lenteles. Pagal įstatymą kasai priklausė visi tarnaujantieji pulke liktiniai pusk. ir civ. tarnautojai. Pinigai, kaip kasos indėliai, buvo kiekvienam išskaičiuojami kas mėnesis iš algos ją išmokant pagal turimą laipsnį ir kategoriją, o taip pat ir paskola, jei jos turi paėmęs.

Daugelis norėdavo taupyti ir paduodavo pareiškimus, kad jiems kas mėnesis dar tam tikra suma būtų išskaitoma virš privalomos. Man persikeliant į Marijampolės Karo komendantūrą, kasa turėjo arti 200,000 litų kapitalo. Juo didesnis kasos kapitalas, juo daugiau yra išduota paskolų, tuo pačiu, automatiškai, buvo didesnis ir sekretoriaus atlyginimas. Karininkai turėjo tokią pat kasą. Kas metai kasos nariai turėdavo tarnybinį susirinkimą ir rinko kasos valdybą iš trijų asmenu slaptu balsavimu. Daugiausia balsų gavęs, eidavo sekretoriaus pareigas, o pirmininką paskirdavo pulko vadas vieną iš karininkų, gerai nusimanantį apie kasos reikalus, dažniausia — jau buvusį karininkų kasos sekretoriumi.

Ramiai slinko laikas, bedirbant pulko štabe. Praėjo graži vasara, jau prasidėjo ir ruduo ir man artinosi tarnybos baigimo laikas. Tais metais buvo atkurtas 3-čias kavalerijos Geležinio Vilko dragūnų pulkas ir apsisėjo Tauragės dvare. Suformuojant šį pulką, 1-mas kaval. K. Jonušo gusarų pulkas ir 2-ras kaval. K. Birutės ulonų pulkas pradžia davė po eskadroną kareivių ir reikiamą patyrusių pulkui štabo kadra. Vėliau pulkas buvo papildytas iš pašauktų naujokų. Tokiu būdu gusarų ir ulonų pulkuose atsirado trūkumas prityrusių štabo puskarininkų, ypač ūkio srityje. Netrukus pasirodė skelbimai "KARIO" žurnale, kad gusarų ir ulonų pulkai ieško prityrusių likt. puskarininkų štabo ūkio skyriaus darbams. Kaip minėjau, man patiko kariuomenėje gyvenimas ir darbas štabe. Štabo ūkio dalies darbą jau žinojau neblogai. Parašiau savo seneliams laišką užklaudamas: Ar jie dar galėtų be manęs vieni tvarkytis ūkyje, jeigu aš pasilikčiau toliau tarnauti kariuomenėje jau už atlyginimą? Pažadėjau, reikalui esant, atsiųsti jiems pinigų darbininkams pasisamdyti. Seneliai sutiko. Tuomet aš parašiau prašymą su trumpu gyvenimo aprašymu gusarų pulkui, prašydamas priimti likt. puskarininkiu. Nuo Kauno iki mano namų buvo tik 30 km. plentu, arba traukiniu važiuojant. Kaune veikė suaugusių gimnazija. Galvojau, pasispaudęs per du metus užbaigti gimnaziją ir stoti į Karo mokyklą. Likt. puskarininkiams įstoti į Karo Mokykla buvo duodama pirmenybė. Tuo laiku aš buvau dar gana jaunas ir tik ateinantį pavasarį galėjau būti šaukiamas atlikti karinę prievolę.

Tuoju gavau iš gusarų pulko štabo atsakymą, kad kaip tik būsiu paleistas į atsargą, tiesiai važiuoti į Kauną ir prisistatyti gusarų pulko štabe tarnybai. Taip pat su savimi atsivežti iš pulko štabo asmens ištikimybės pažymėjimą. Tokį pažymėjimą gauti man jokių kliūčių nebuvo. Niekados

jokia bausme nebuvau baustas, negėriau ir nerūkiau. Tuo laiku raštvedys adm. kpt. Mitkus jau buvo persikėlęs tarnybai į Kauną. Naujas ūkio skyriaus raštvedys buvo kpt. Matulevičius.

Vieną dieną aš kaip kvailas prisistačiau kpt. Matulevičiui su gautu iš gusarų pulko štabo raštu ir paprašiau išduoti man reikalingą liudijimą. O man to rašto reikėjo visai nerodyti ir nieko apie tai nesakyti. Raštvedys paskaitė raštą ir pažadėjo reikalingą liudijimą išduoti. Pažadėto liudijimo aš vis kasdien laukiau.

Taip man belaukiant, beliko jau nepilnos tik dvi savaitės iki paleidžiant į atsargą, o apie man reikalingą liudijimą vis nieko nežinojau. Vieną dieną, jau baigiantis raštinėje darbu, nutaikęs momentą, kuomet kabinete buvo tik vienas kpt. Matulevičius, aš vėl jam prisistačiau. Raštvedys ilgai krapštėsi apie rašomą stalą, vis dėliodamas savo popierius, šnypštė, vis ilgai man nieko nesakydamas. O pagaliau baigęs tvarkytis ir sako:

— Žinai. Nėra ką garbinti svetimus Dievus. Tu mums esi reikalingas ir pasilik, arba negausi pažymėjimo. Mes jau apsvarstėme.

Čia man buvo visai nelauktas atsakymas. Kas tie — "mes", man buvo nežinoma. Laisvų etatų pas mus štabe nebuvo. Jie, tie "mes", neturėjo jokios teisės su manim taip pasielgti ir suardyti mano gyvenimo ateitį. Jau tikrai ir nežinodamas ką sakyti iš piktumo ir, norėdamas kaip galint greičiau užbaigti šį man visai nemalonų pasikalbėjimą, tik tiek pasakiau:

— Leiskite, pone kapitone, apsigalvoti. Ir išėjau labai blogoje nuotaikoje iš raštinės. Darbas jau buvo pasibaigęs, ir raštinė tuščia.

Aš išėjau iš kareivinių tiesiai į gatvę. Praėjau keliu pro Tauragės kalėjimą ir pamažu, vis galvodamas, ėjau laukais į mišką apsvarstyti susidariusios padėties.

Ėjau ir vis galvojau. Jeigu aš nuvyksiu į gusarų pulko štabą, prisistatysiu be atestacijos, viską paaiškinsiu kaip buvo, žinoma, gusarų pulko štabas gali parašyti raštą ir jie patys paprašyti man atestacijos. Tuomet supykę tie "mes", gali parašyti blogą atestaciją ir ką jiems gali padaryti? Kur gali ir kam skųstis tokiais reikalais? Pagaliau atsisakyti nuo šių tarnybų ir viską metus grįžti į namus. Vėl yra negražu nuo namiškių ir visų kitų, kadangi jau buvęs parašęs laiškus ir visi žino, kad pasiliksiu liktiniu. Nutariau pasilikti, o vėliau, jau tarnaudamas liktiniu, stengtis progai atsiradus, persikelti tarnybai į Kauną, arba Marijampolę, arčiau namų.

(Bus daugiau)

DIDELI DARBAI KARTOGRAFIJOS IR VEDUTOLOGIJOS SRITYSE VOKIETIJOJE

(Tęsinys iš KARIO 5 nr.)

Dr. P. REKLAITIS

2. Vedutologija

Vedutologija, vokiškai „Vedutenforschung“ — lyg naujas terminas. Ką jis reiškia? Italų kalboje „veduto“ reiškia regėjimą, o „veduta“ — vaizdą, vaizdą iš tolumos, kraštovaizdinį paveikslą, scenovaizdį, bendrai vietovių, ypač miesto vaizdą. Dabar vokiečių kalboje „die Vedute“ taikoma XVI - XIX amžiaus vietovių vaizdams. Vedutenforschung, vedutologija — miestų senųjų vaizdų tyrinėjimas, „vaizdotyra“. Vedutologija yra istorinės ikonografijos dalis, priklauso pagalbiniam istorijos mokslams.

Apie atskirus senuosius miestų vaizdus buvo jau senokai parašoma. Mūsų padangėje pirmasis buvo Vilniaus gydytojas Mykolas Homolickis, kuris 1843 m. paskelbė straipsnį „Apie planus Vilniaus, koks jis buvo XVI amžiuje“, kur aprašė Brauno ir Hogenborgo Koelne 1581 m. paskelbto Vilniaus vaizdo raizinį iš „paukščio perspektyvos“, todėl seniau vadinto „planu“. Daug vėliau atsirado bendrinių bibliografijų, miesto vaizdų sąrašų, sudarytų iš bibliotekų darbo patirties (Bachmanno ir kt.). Paskutiniaisiais dešimtmečiais pagausėjo regionalinių miesto vaizdų bibliografijų ir atskirų tyrinėjimų. Tą pagilėjusį žinojimą jau sunku vienam žmogui aprėpti. Vedutologijoje daug specialių rezultatų įgyjama ilgamečiu lokaliniu tyrinėjimu, neretai savos tėviškės vietovės. Tai žinant tam pačiam minėtojam dr. Jaegeriui Lueneburge kilo mintis suorganizuoti „vaizdotyrininkų“ suvažiavimą, kuriame kiekvienas dalyvis referuotų tik apie vieną savo ypatingai gerai ištirtą miesto vaizdą. „Internacionalinis vedutologų kolokviumas“ ištikrųjų įvyko 1981 metų rudenį Lueneburge: jis buvo pirmas, nes po dviejų metų sekė antras, o šiemet bus trečias. Dauguma dalyvių 1981 m. neapsiribojo pranešimu apie vieno vaizdo tyrinėjimus, bet atsivežė ilgesnes paskaitas iš vedutologijos srities. Skaitytieji referatai dr. Jaegerio rūpesčiu 1983 m. išleisti kaip didelio formato (22 x 28 cm) knyga su puikiais aptartų miestų vaizdų reprodukcijomis:

Lueneburger Beitrage zur Vedutenforschung. Herausgegeben von (redaktorius) Eckgard Jaeger. Laenburg 1983. 224 psl. su 74 pav. tekste, 5 sulankstytais vaizdais, 18 statistinių lentelių. Kaina DM 90, — DM — apie 30 dolerių. (Schriften des Nordostdeutschen Kulturwerkes Lueneburg.)

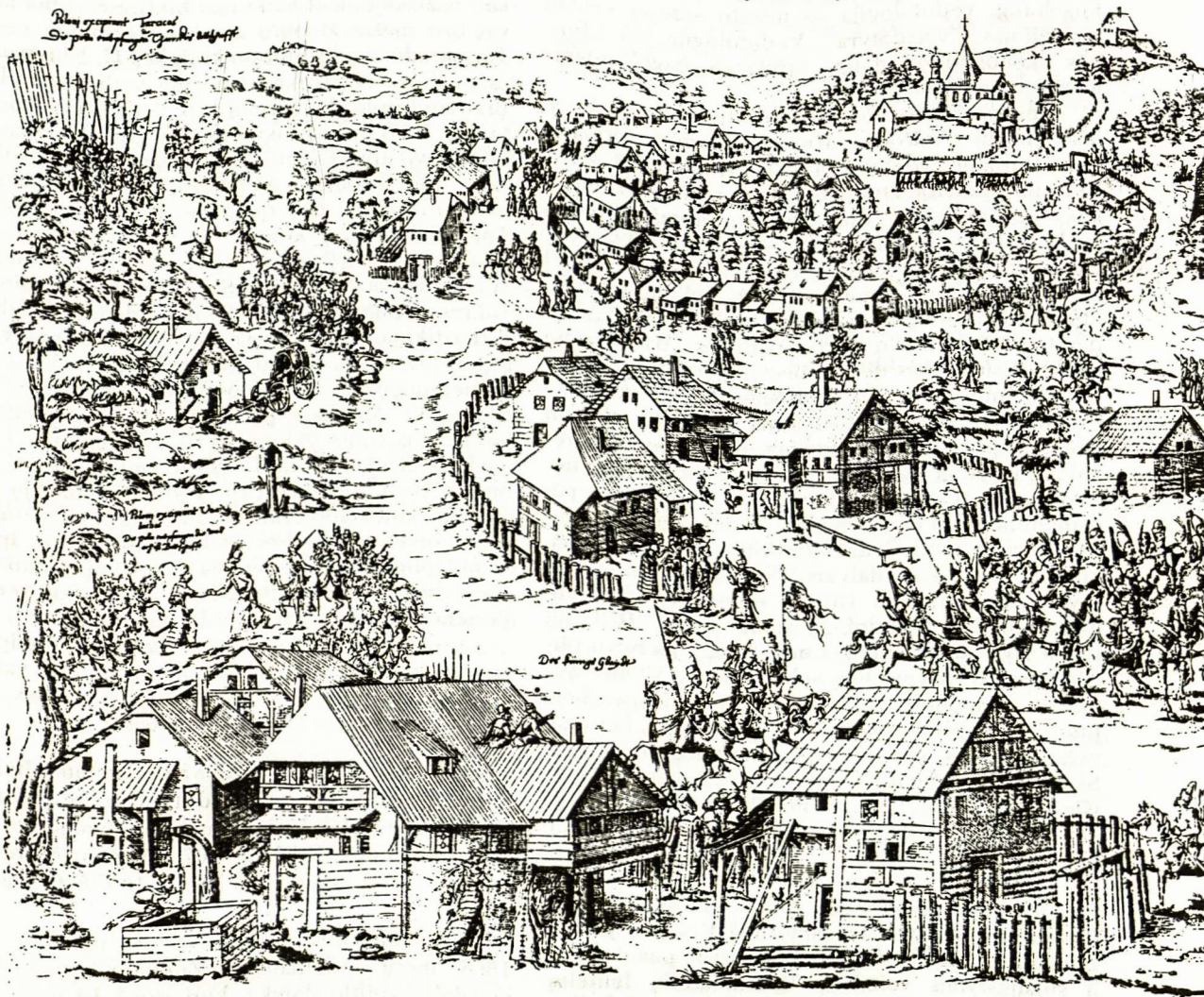
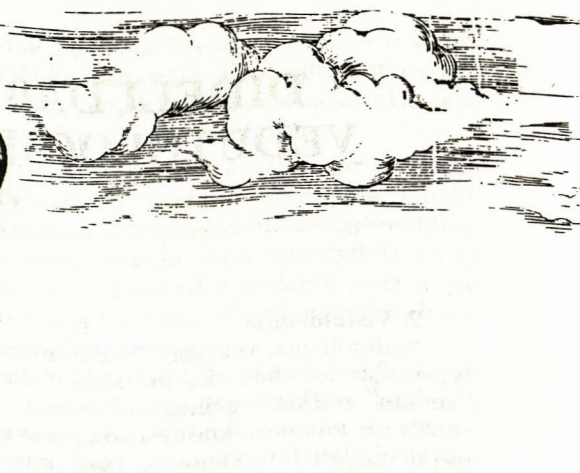
„Lueneburgo įdėliai į vedutologiją“ leidinys suorganizuotas „Vokiečių šiaurės - rytų fundacijos“ Lueneburge apima iš viso 16 referatų, kurių perskaityti autoriai buvo atvykę iš Lenkijos du, iš Švedijos ir iš Vengrijos po vieną, likusieji iš Vokietijos. Nenurodyta, kurie referentai privatiniai kolekcionieriai, kurie tarnybiškai turi reikalo su vedutologija. Iš pranešimų, kuriuos skaitė valdininkai, paaiškėjo, kad kaikurios bibliotekos bei archyvai turi mažai žinomų ar visai nežinomų vedutų. Tai parodė švedų bibliotekininkės U. Ehrensaerd pranešimas iš Stockholmo apie vedutas ir planus Brandenburgo, Pomeranijos ir Vakarų Prūsijos vietovių. 1983 m. kolokviume ta pati Ehrensaerd informavo apie Rytprūsių vedutas, 1985 m. sužinosime apie Pabaltijo medžiagą, kurios Stockholme išliko itin daug, raižytos ir ranka pieštos — eskizų. Antras retenybių aruodas per karo negandus išliko Braclavo (Breslau) universiteto bibliotekoje, kurios bibliotekininkė K. Szykula referavo apie unikumus: Pragos, Karlsbado ir Budapešto vedutas. Kiti artikulai nagrinėja vedutų tipų, šaltinių ir realumo klausimus pagal pavyzdžius iš Vengrijos, Pomerancijos ir Vestfalijos. Apie Krokuvos ir Gardino XVI amžiaus panoramas, kurios pagrindė tradicinius tipus dviems amžiams, referavo J. Banach iš Krokuvos ir T. Niewodniczanski iš Bitburgo. Išimtinio pobūdžio vedutas aptarė jų specialistai kolekcionieriai: vedutos diplomų vinjetėse ir suvenyruose bei vedutos išdėstytos aplink žemėlapius ar miesto planus. Plačiai aprašomi Prūsijos dvarų vaizdai iš XIX a. litografijų serijos. Pridėta paskutinių 10 metų bibliografija.

Lietuvų tiesioginiai liečia tik vienas straipsnis apie Gardino garsųjį 1568 metų miesto vaizdą, apie ką referavo raizinio savininkas Tomas Niewodniczanski. Šito straipsnio metrika:

Tomasz NIEWODNICZANSKI: Grodno - Bemerkungen zur Panorama Vedute von Adelhauser/Zuendt 1568. In: Lueneburger Beitrage zur Vedutenforschung 1983, p. 107 - 108 su reprodukcija ant vieno sulankstyto lapo ir 10 iliustr. tekste.

Šis straipsnis: „Gardinas — pastabos prie 1568 metų Adelhauserio-Zuendto panoraminio vaizdo“ papildoma dalyką, kurį prieš 10 metų man teko Lueneburge paskelbti. Kai 1972 m. dr. Jaeger-

SERENISSIMO
POTENTISSIMOQUE REGI AC
 Domino Sigismundo Augusto, Regi Poloniae,
 Magno Duci Lythuaniae, Russiae, Prussiae, Mas-
 souiae, Samogitiaeque, etc. Domino et haeredi, Do-
 mino suo Clementissimo.

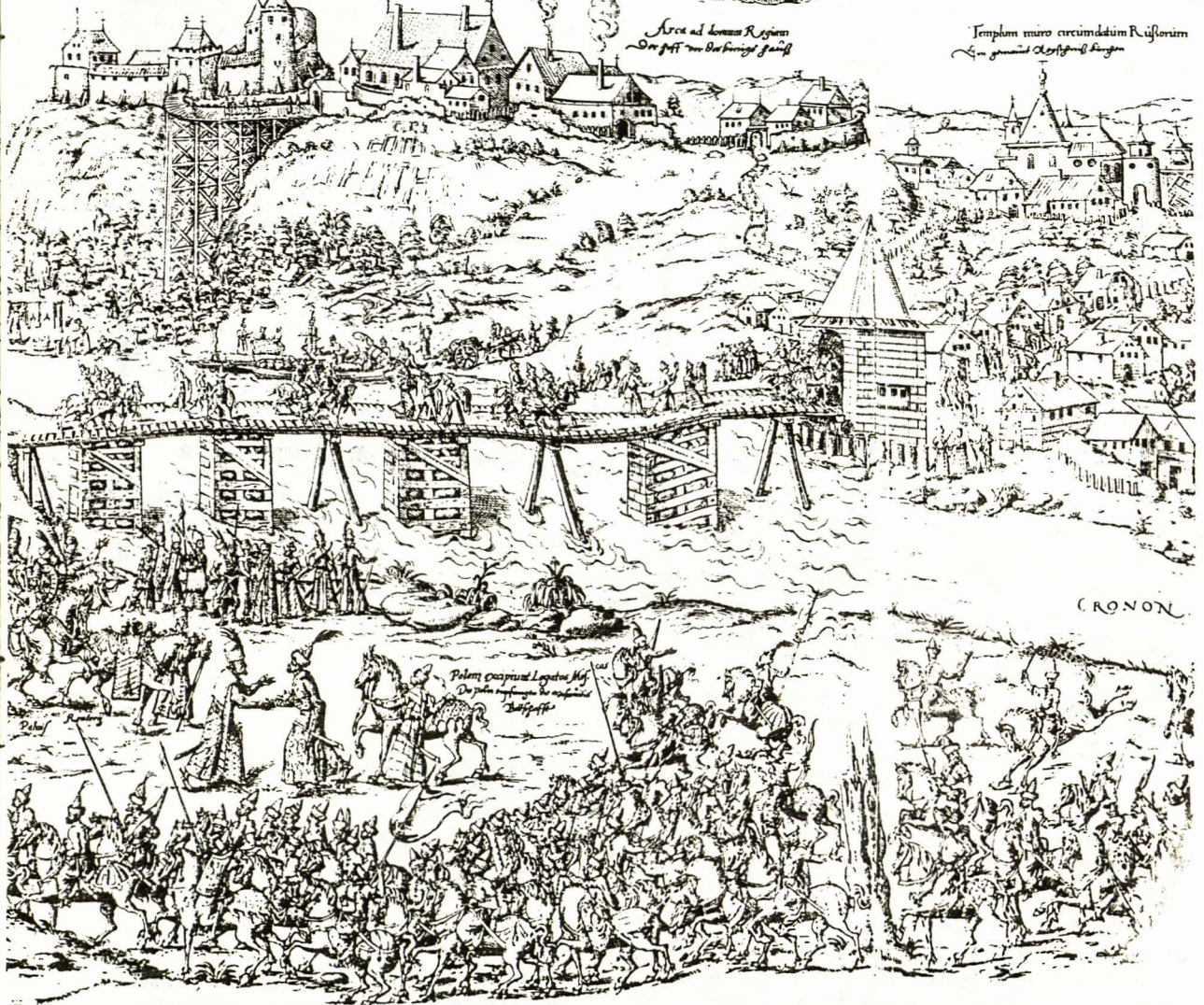

*Castra Magonthica Legationis
 De Magonthia Legio*

*Templum Kaiserum latericium
 De Kaiser Legio*

Gesamtansicht von Grodno. Kupferstich von Adelhauser/Zündt 1568 (Einblattdruck, Originalgröße 1005 x 355 mm)

VERA · DESIGNATIO · VR · BIS · IN LITT

*Arx latericia
 De 1568 von Zundt*

*Domus Regia
 De 1568 von Zundt*

*Arce ad hanc Regiam
 De 1568 von Zundt*

*Templum mureo circumdatum R. islorum
 De 1568 von Zundt*

CRONON

Arquivos Nacionais
 Centro de Estudos e Biblioteca

rio paragintas ruošiau Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės miestų vaizdų aprašymą, paaiškėjo, kad jokia biblioteka ar archyvas Vakaruose neturi šito Zuendo pagal Adelhauserio piešinį Nuernberge raižytos vedutos originalinės laidos; net pačiame Nuernberge niekas neturėjo. Teko pasinaudoti sumažinta faksimile, kuri publikuota Theodoro Schiemanno veikale iš 1886 metų (žr. P. Reklaitis: Die Stadtansichten Alt-Litauens in der Graphik des 16. bis 19. Jahrhunderts. Lueneburg 1972, p. 33 tt. Gardino 1568 m. vedutą taip pat liečia: P. Reklaitis: Die graphischen Trachtendarstellungen der Litauer im 16 Jahrhundert, in: Commentationes balticae. XII - XIII. Bonn 1967, atsp. 26 psl. ir 22 pav. bei P. Reklaitis, Lietuvos gyventojų tipai XVI a. grafikoj in: Aidai 1968, nr. 7, p. 301 - 307 su 13 pav., kur aprašiau Gardino panoramoje pavaizduotus seniausius Lietuvos gyventojų tipus, svarbius Lietuvos kostiumo istorijai. A. Tamošaitis savo knygoje šia medžiaga nepasinaudojo). Ligšiol buvo žinoma, kad, be pas Th. Schiemanną reprodukuotos laidos vokiečių kalba egzemplioriaus, dar egzistuoja laida su lotynišku tekstu, kurios vienas egzempliorius yra Krokuvoje. Dabar T. Nievodničanskis įsigijo iš 1979 m. mirusio žymaus lenkų egzilų kolekcionieriaus grafo Emeriko Hutten-Czapaskio rinkinio Romoje net du egzempliorius lotynų kalba. Savo pranešime Nievodničanskis aprašo jo nuosavybėje esamą didžiulį virš vieno metro platumo originalinį raižinį ir duoda papildomų istorinių duomenų. Po Livonijos karo, kurio metu Maskva užėmė Lietuvos Polocką, o švedai Taliną, betgi Lietuvos kariuomenei pavyko priešų veržimąsi sustabdyti, 1565 m. Maskvoje įvyko taikos derybos, kuriose tebuvo sutarta derybas tęsti Gardine. 1567 m. į Gardiną atvyko 1200 maskviečių delegacija, ir, kadangi tuo pačiu metu Gardine susirinko Lietuvos bajorų seimas ir buvo laukiamas karalius, į Gardiną atskubėjo taip pat stebėtojų iš Vakarų. Vienas jų nuškiecavo maskolių, turkų, totorių ir valakų (rumunų) delegacijų Gardinan atvykimą ir pasveikinimą, sykiu ir Gardino miesto vaizdą nuo Nemuno pusės bei jo priemiesčiuose matytus žmones. Nuernberge gautieji sensacingi piešiniai buvo skubiai sujungti į vieną vaizdą, kuris buvo išraižytas varyje ir didele laida atspausdintas, kaip dr. Nievodničanskis pažymi, su tikslu Vakarų visuomenę informuoti apie istorinius įvykius Europos šiaurės rytuose, turėjo tą patį uždavinį, kaip mūsų laikų iliustruotas laikraštis; Gardino miesto veduta raižinyje sudaro tik foną įvykiams. Bet atskiro lapo ir didelio formato leidinys greit išnyko, ir tik trys egzemplioriai išliko iki mūsų die-

nų, du jų dr. Nievodničanskio nuosavybėje, nes Schiemanno publikuotasis yra dingęs.

Dr. Tomasz Niewodniczanski yra lenkas, bet gyvena Bitburge, Federalinėje Vokietijoje. Kilimo jis vilnietis, jo senelis buvęs pirmasis Vilniaus elektros jėgainės direktorius, o tėvas Stepono Batoro universiteto fizikos profesorius, kuris 1945 m. su šeima persikėlė Krokuvon. Atrodo, kad dr. Nievodničanskio Lenkijos ir Lietuvos senųjų dokumentų rinkiniai savo gausa ir kokybe pralenkia visus kitus šio pobūdžio rinkinius užsienyje. Šiandien jo kolekcija jau apima virš 2050 žemėlapių, virš 500 vedutų, keliolika atlasų pradedant Ptolomėjaus 1508 m. atlasu, 380 pergamentų dokumentų, jų tarpe 14 Jogailos. Jo ruošiamas spaudai katalogas aprašys žemėlapius ir vedutas iki XVIII a. pabaigos ir apims visus variantus. Įvedinius straipsnius katalogui rašo prof. Kossakowski apie Lenkijos ir prof. Alexandrowicz apie Lietuvos žemėlapius ir vedutas.

Dr. Povilas Reklaitis

Brangiems tėveliams

A.A.

Juozui ir Jadvygai SAKALAMS

tragiškai mirus, mielas dukras Aušrelę ir Ramutę su šeima nuoširdžiai užjaučiame.

*RAMOVĖS skyrius,
Omaha, Nebraska*

B E R N E L I !

Tau laimė yra skirta —
balnot žirgelį . . .
Aušra jau švinta —
miškuose daug gėlių priskinta —
tėvynė ir mergelė tavęs laukia . . .
Laukia žydinti palaukė —
ramunių ir čiobrelių jūrą
mergelė tau surinko . . .
Birutės kalne jau aušra švinta —
ginti Tėvynę tau yra skirta! . . .

PRANAS URBUTIS

Viktoras Perminas peržengė 75 metų slenkstį

Žurnalistas Viktoras Perminas gimė 1909 rugpjūčio 19 d. mažoje geležinkelio stotyje, Sibire, nuo kurios tęsėsi garsūs Taigos miškai. Miškuose augo skurdi augmenija: pušys, šermukšniai, berželiai ir smulkūs krūmokšniai. Ir eglės ten neauga. Nebuvo ten ir katalikų kunigų. Viktoras Perminas krikštyti buvo nuvežtas net į Novosibirską.

Jo tėvas dirbo prie transibirinio geležinkelio. Kada jo tėvai ten atsirado, Viktoras neatsimena, tik žino, kad jiems buvo uždrausta gyventi Lietuvoje. Tėvai su vaikais kalbėjo rusiškai, bet tarp savęs — lietuviškai. Viktoras ir jo broliai bei seserys mokėsi geležinkeliečių mokykloje. Vietos gyventojai jaus vadino lenkais (tur būt dėl katalikų tikėjimo).

Tėvai važiavo keleiviniu traukiniu į Lietuvą ir ją pasiekė tik po devynių dienų. Grįždami iš Lietuvos atvežė vaikams po obuolį. Jie tais obuoliais labai džiaugėsi, nes juos matė pirmą kartą savo gyvenime.

Revoliucijos metu kilus dėmėtosioms šiltinėms epidemijai, tėvą priglaudė Sibiro žemė. Liko motina ir penki vaikai. Atsiradus galimybei, 1922 m. pavasarį išvažiavo į Lietuvą ir tų pačių metų rudenį pasiekė Skuodo geležinkelio stotį.

Pasiekus Lietuvą, prasidėjo vargai. Viktoras, kol išmoko lietuviškai, ganė gyvulius ir dirbo įvairius darbus. Mokėsi Mažeikių gimnazijoje, Kaucho „Aušros“ gimnazijoje. Baigė Ylakių vidurinę mokyklą, Tauragės Mokytojų seminariją ir PLP

Karo mokyklos XVI laidą. Karo mokykloje buvo 1-os aspirantų kuopos kuopininku ir apdovanotas Gedimino ordino medaliu.

1934 m. baigęs Karo mokyklą, buvo pakeltas į jaun. leitenanto laipsnį ir paskirtas į Šarvuotųjų rinktinę Fredoje. Kiek vėliau buvo perkeltas į Radviliškį. O neužilgo perkeltas į Priešlėktuvinę rinktinę A. Panemunėje.

1951 m. birželio mėn. atvyko į Ameriką ir apsistojo Detroite. Dirbo lietuvių savininkų Padolskių bare „Alytus“ ir vėliau iki pensijos Star Tool and Die fabrike. Dirbdamas bare įsteigė Dariaus-Girėno klubą ir ilgai buvo jo pirmininku.

Jis yra šių organizacijų narys: Lietuvių Bendruomenės, Vilniaus s-gos, Det. sk. Lietuvių Veteranų S-gos „Ramovė“ Detroito skyriaus, L.Ž.S-gos Detroito skyriaus, Dariaus - Girėno klubo, Lietuvių namų d-jos ir Balfio 76 skyriaus.

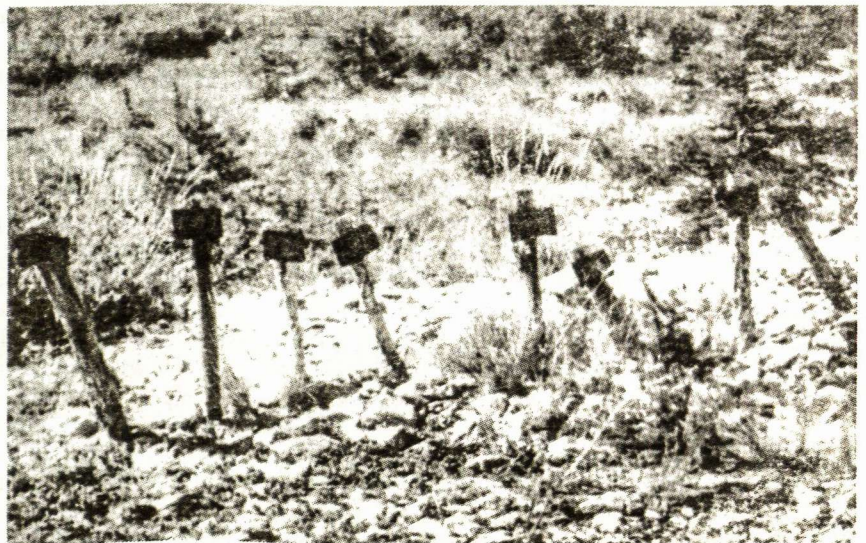
Rašyti į spaudą pradėjo dar gyvendamas Lietuvoje. Jis yra nuolatinis Kario bendradarbis ir to laikraščio platintojas. Pasirašo pavarde arba slapyvardžiu.

Pernai įvykusiame Petersburg, FL, Karo mokyklos 16 laidos karininkų 50 metų suvažiavime V. Perminas kaip buvęs Karo mokykloje viršila, pravedė karininkų patikrinimą.

Viktoro Permino 75 metų sukaktis 1984 m. buvo paminėta dviejose vietose: jo kaimynystėje 24th. gatvės svetainėje ir Daririus - Girėno klube, kuriame jį pasveikino Albertas Misiūnas — Vilniaus krašto lietuvių vardu, o Vytautas Ogilvis — Dariaus-Girėno klubo vardu.

Antanas Grinius

Tūkstančius lietuvių į Sibirą 1863 m. ištrėmė caro valdžia, o 1941, 1948 ir 1957 metais — bolševikai. Daugelis jų žūsta bolševikinėse vergų stovyklose nuo bado, šalčio, ligų ir šūvių. Pakrypę sunumeruoti kuolai bolševikinio rojaus kapinėse žymi jų kančių kelio galą.

MAJORUI PETRUI GUDELIUI PASKUTINĘ PRADALGĘ IŠVARIUS

OSVALDAS ŽADVYDAS

Sovietų Sąjungai vėl okupavus Lietuvą 1944 m., pradėta gausiai rašyti brošiūrų, straipsnių bei šaltinių rinkinių apie 1917 - 1919 m. jų valdžios įsigalėjimą Lietuvoje. Jų vienintelis tikslas įrodyti, jog lietuvių tauta norėjo sovietinės sistemos, todėl kūrė "revkomus", organizavo karinius dalinius, kovojo už bolševikų idealus. Bet tokie tvirtinimai tėra jų klatinga propoganda ir neatitinka faktams.

Majoras Gudelis pasiryžo kritiškai išnagrinėti 1918 - 1919 m. laikotarpį, vadovaujantis Lietuvos komunistų šaltiniais ir įrodyti faktais jų falsifikaciją. Jis yra kompetingas kalbėti kaip gyvas liudininkas, nes savo atsiminimus iš kovų Lietuvos vasaros rytuose 1919 m. spausdino "Karo Archyve", (t. V, p. 223 - 266).

Išėivijoje, talkininkų padedamas, surinko Lietuvoje spausdintus straipsnius, taip pat okupuotoje Lietuvoje komunistų literatūrą. Po ilgų metų kropštaus darbo autorius išleido keturias knygas. Pirmoji: "Bolševikų valdžios atsiradimas Lietuvoje 1918 - 1919 metais" jų pačių dokumentų šviesoje. Išspausdinta Lietuvių Veteranų Sąjungos RAMOVĖ ir atspausdinta lėšomis. Spaudė Nidos Knygų klubo spaustuveje Londone, 1972 m. 162 psl.

Minėtos knygos spausdinimas buvo sutrukdytas. Atskirame priede autorius paaiškina plačiau. Šiame straipsnyje pateikiu tik ištrauką: "Akylas skaitytojas, be abejo, susidomės pastaba pro memorijoje, kad knygos spausdinimas buvo sutrukdytas. Visi nustebts išgirde, kad trukdytojas buvo pats Nidos Knygų Klubu redaktorius p. K. Barėnas.

1966 m. aš buvau nuvykęs į Londoną ir susitariau su juo parašyti Joniškėlio apskrities partizanų 1918 - 1919 metų veiklos apžvalgą, o jis pažadėjo išleisti ją Nidos Knygų Klubu lėšomis. 1969 m. parašiau šią studiją ir paprašiau redaktorių išleisti ją kaip mano rašinių įžanginę dalį, įrodančią, kokie niekingi buvo ano meto bolševikai, su kuriais vėliau labai sėkmingai grūmėsi partizanai.

Iš pradžių redaktorius mėgino mane įtikinti, kad nebeverta spausdinti tai, "kas nuolat ir nuolat lietuvių užsieniuose rašoma". O man pakartotinai įrodinėjant jos reikalingumą, jis atsisakė išleisti ją Nidos Knygų Klubu vardu, nes skaitytojų "dalis

skųstųsi, kad mes brukame jiems politinę literatūrą".

... Tikrieji tokio jo elgesio motyvai paaiškėjo tik gerokai vėliau: jis buvo parašęs "Tūbo-tojo gaidžio metų" romaną, kuris buvo tuo metu spaustuveje renkamas. Jame jis taip meistriškai "neutraliai" aprašinėja Lietuvos kūrimosi pirmąsias dienas, kad "Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviams komiteto narys" drg. V. Kazakevičius "Gimtojo Krašto" 1971 m. rugsėjo 2 d. 36 nr. išspausdino autoriui didžiausią panegiriką.

... Redaktorių sugebėjo išleisti visuomenės (Klubo narių) lėšomis, kuris patarnauja bolševikų agitacijai. Jis, piktnaudodamas savo užimamą vietą, dvejus metus trukdė mano priešbolševikinės studijos išspausdinimą. ... Kai redaktorius nesutiko išleisti mano studijos klubo vardu, paprašiau jį išspausdinti mano lėšomis jo paties praktikuojamu papigintu būdu. Pirmiau išspausdinti "Europos Lietuvis" atkarpoje, o po to sudaryti knygas... 1970 m. medžiaginė būklė buvo dar man pačiam neaiški. Bet baigiant spausdinti studijas atkarpose, staiga pagerėjo. A. a. prof. dr. Z. Ivinskis parašė šiai knygai svarų įvadą. Su įvadu susipažinęs Lietuvių Veteranų Sąjungos CV pirmininkas generolas St. Dirmantas parūpino CV sutikimą paskirti studijai išleisti 500 dolerių. Apie tai jis 1970 m. gruodžio 24 d. raštu pranešė Nidos Knygų Klubu spaustuvei. Matyt, suglumęs dėl tokio didelio jam nepatinkamos mano studijos vertinimo, redaktorius nerado kitokios išeities, kaip... įkišti ją į stalčių...

Nuo 1970 m. lapkr. 18 d. iki 1971.IX.15 d. redaktorius demonstratyviai neatsakinėjo į mano laiškus, nors per tą laiką pasiunčiau jam net 3 apdraustus ir 2 paprastus laiškus, taip pat piniginę perlaidą. Man padavus skundą Lietuvių Namų Bendrovės pirmininkui p. J. Vilčinskui, pastarasis 1971 m. gruodžio 23 d. išvilko studiją iš stalčiaus ir pavedė jos spausdinimo reikalus tvarkyti p. Lūžai.

Į šį pirmininko potvarkį redaktoriaus štabas reagavo pranešimu man, kad už mano pageidaujimą knygos spausdinimą su įvadu ir trumpo studijos turinio vertimais teks mokėti 337 svarus (\$842). O reikia atminti, kad 1970 m. redaktorius buvo jas įvertinęs 120 svarų (\$300). Aišku, kad

tai buvo paskutinė pastanga priversti mane atsakyti nuo spausdinimo. LVS asignuotų pinigų nepakako, tai ryžausi prisidėti savo lėšomis.

... Redaktorius nepaliovė trukdyti knygos spausdinimo savo priešingais potvarkiais mano pageidavimams. Be kitko, jis iškoregavo pro memorijoje "sutrukdymo" žodį ir neleido spausdinti likusiame tuščiaame puslapyje 22 mašinraščio eilučių, kur buvo aprašytas knygos spausdinimo kryžiaus kelias... Ten buvau trumpai išskaičiavęs knygos spausdinimo trukdymo faktus. Išliko tik pabaiga — padėka rėmėjams. Nedaug gelbėjo ir mano skundas p. S. Nenortui, kuris išbraukė redaktoriaus "susitrukdymą", bet kitos "kryžiaus kelio" dalies neprivertė išspausdinti.

Todėl buvau priverstas kitoje spaustuvėje spausdinti šį platesnį paaiškinimą. ... Kaip matome, Nidos spaustuvėje nelengva išspausdinti priešbolševikinę knygą net savo lėšomis, nes ji nepralenda pro p. Barėno cenzūrą.

1971 m. pradžioje, kol man dar nebuvo paaikškęs redaktoriaus elgesys, pasiunčiau jam Joniškėlio aps. partizanų apžvalgos mašinraščio 180 puslapių. Tai buvo mano penkerių metų darbo dalis. Trejetą metų praverčiau berankiodamas net šešių valstybių archyvuose pripuolamai atsiradusius buvusių partizanų dar Lietuvoje išleistus atsiminimus. Redaktorius nė nemanė šio rašinio praleisti pro savo cenzūrą. Rašinys išgulėjęs dvejus metus buvo grąžintas."

Tačiau P. Gudelis sudarė ir išleido "Joniškėlio apskrities Partizanai" I dalį. Jų organizavimas ir slaptoji veikla (1918.XI.27 - 1919.III.22). Spausdino Pontificia universita gregoriana spaustuvė Romoje, 1975 m. 201 psl.

Autorius nutarė pradėti rašyti tik surinkęs įvairių asmenų Lietuvoje spausdintus straipsnius. Juos berinkdamas užtruko porą metų. Nelengva buvo rinkti partizanų atsiminimus bei jo paties išmėtytus straipsnius. Daugelio rėmėjų padedamas, jis užtiko Anglijoje, Jungtinėse Amerikos Valstijose, Italijoje, Švedijoje ir Vokietijoje. Nė vienoje šalyje nerasta pilnų rinkinių. Iš visur po straipsnį kitą gavęs, sudarė stambų šaltinių rinkinį. Be to, rėmėjai parūpino daugelį okupuotoje Lietuvoje spausdintų knygų. Tuo būdu jis nušvietė abiejų pusių šaltiniais ir padarė galutines išvadas.

Trečioji knyga "Joniškėlio apskrities Partizanai" II dalis. Viešos veiklos laikotarpis (1919.III.22-XI.20). Spausdino Pranciškonų spaustuvė Brooklyne, 1979 m. 220 psl. Sudarė ir išleido P. Gudelis.

Autorius savo žodyje mini, kad baigė prieš tryli-

ka metų pradėtąjį darbą. Jei likimas būtų buvęs palankesnis, tai darbas būtų galėjęs pasibaigti bent trejeta metų anksčiau. Pasikartojęs knygos spausdinimo trukdymas užsitęsė. Dėl senatvės labai nusilpo regėjimas ir rašto darbai ji vargina. Tačiau pasiryžo plunksnos nenumesti.

Ir ištesėjo. Senas veteranas nepalūžo, išvarė paskutinę pradalgę. Jis sudarė rinkinį ir išleido savo lėšomis knygą "Joniškėlio apskrities partizanų atsiminimai". Spausdino M. Morkūno spaustuvėje. Čikagoje, 1983 m. 373 psl. Autoriaus atliktas darbas yra istorinės reikšmės. Ypač Lietuvos kūrimosi laikų tyrinėtojams kitataučiams, nes Lietuvos okupantai bolševikai užtvindo laisvojo pasaulio bibliotekas tikrovę falsifikuojančia literatūra. Tam tikslui knygos buvo papildomos jų turinio vertimais: anglų ir vokiečių kalbomis.

Prieš atiduodant p. M. M. Morkūnui spausdinti "Joniškėlio apskrities partizanų atsiminimus", autorius buvo pavedęs spausdinti vienam spaustuvininkui. Šis sugalvojo spausdinti kitaip, negu įteiktas rankraštis. Atsisakius ištaisyti korektūras, teko kitur spausdinti. Tačiau negrąžino autoriui pinigų. Tik po pusantų metų prisipažino nepajėgiąs sutvarkyti ir grąžino visą jam įteiktą medžiagą.

Partizanų atsiminimai nėra literatūrinis veikalas. Jų paskirtis yra kita — užfiksuoti istorijai Lietuvos kūrimosi laikų įvykius, kaip juos pergyveno patys dalyviai — atsiminimų autoriai.

Knyga spausdinta gerame popieriuje, iliustruota nuotraukomis, pasitaikė ir keletas korektūros klaidų, kurios atitaisytos atskirame lape. Beskaitydamas pastebėjau netikslumų, kuriuos atitaisau. 195 psl. paveikslo atvirkščias foto neigatyvas. Ordinais segami kairėj pusėj munduro, o nuotraukoje yra dešinėj. Tas pats ir su diržo perpetine, turi būti veriami per dešinį petį. 207 psl. nuotraukos apačioje atspausdinta III eilėje, antras iš k. Pučėkas, turi būti Pranas Pučikas. 210 psl. nuotraukos apačioje atspausdinta stovi (ketvirtas iš k. karininkas Pučėta. Turi būti Pranas Pučikas. 261 psl. Apačioje nuotraukos atspausdinta kpt. Žemaitaitis. (praleistas vardas. Turi būti Jonas.)

Šio ilgo, kruopštaus ir sunkaus darbo autorius mjr. Petras Gudelis yra gimęs 1895 m. kovo 28 d. Vaineronių k., Vaškų vls., Biržų aps. Taigi šiais metais suėjo 90 metų nuo jo gimimo. Šia proga linkiu veteranui sveikatos, ilgų metų ir pailsio išvarius paskutinę pradalgę, išleidus ketvirtą knygą — "Joniškėlio apskrities partizanų atsiminimai".

LATVIJOS GENEROLAS JANIS INDANS (1885.II.25 - 1941.VI.?)

(Šimto metų sukakties proga)

Lietuvai giminingos Latvijos paskutiniuju Karo aviacijos viršininku buvo gen. Janis Indans, kuris 1919 metais trumpą laiką tarnavo Lietuvos kariuomenėje, o nuo 1928 m. balandžio mėn. 25 d. iki 1929 m. spalio mėn. 6 d. buvo Latvijos pasiuntinybės Lietuvai karo atašė ir gyveno Kaune. Gerai kalbėjo lietuviškai ir buvo labai draugiškai nusiteikęs Lietuvos atžvilgiu. Už nuopelnus Lietuvai buvo apdovanotas Lietuvos medaliais bei ordinais. Gen. St. Raštikis savo atsiminimuose išsireiškė: "Sunku pasakyti, ko buvo jame daugiau — lietuviškumo ar latviškumo."

Su J. Indans asmenimi yra surištas gana šurpus ir labai įdomus nuotykis Lietuvos karo aviacijoje, įvykęs 1928 m.

Pirmaisiais metais po I-jo Pas. karo Latvijos karo aviacija turėjo keletą Sopwith "1 1/2 Strutter" tipo lėktuvų, su kuriais buvo skraidęs ir J. Indans. Lietuva taip pat turėjo vieną tokio tipo lėktuvą, 1919 m. paimtą iš bolševikų kovose prie Jezno.

Karo atašė plk. ltn. J. Indans, lankydamas mūsų karo aviaciją 1928.IX.21, pareiškė norą dar sykį su tokio tipo lėktuvu paskraidyti. Jau seniai benaudotas mūsų lėktuvas buvo išstumtas iš angaro, patikrintas ir paruoštas skridimui. Prieš leisdamas svečiui skristi, lėktuvą panorėjo išbandyti pats 4-os eskadrilės vadas kpt. L. Peseckas. Žvalgo sėdynėje skrido ltn. K. Šimkus. Lėktuvui artėjant prie aerodromo, užsidegė variklis. Parašutų tada mūsų aviacijoje dar nebuvo. Nepakędami didelio karščio, abu lakūnai išlipo ant sparnų ir, savo kūno svoriu balansuodami lėktuvo pusiausvyrą (L. Peseckas dar prilaikė ir vairo-

Gen. Janu Indans

lazdę, tuomi labai pavojingai apsidegindamas ranką), privedė lėktuvą prie žemės. Lėktuvas atsitrenkė į aerodromo pakraštyje buvusias fortifikacijas ir sudužo, bet abu lakūnai išliko gyvi.

Jau čia, Čikagoje, man asmeniškai apie šį įvykį pasakodamas, L. Peseckas pabrėžė, kad jų gyvybes tada išgelbėjo ne vien drąsa ir sumanumas, bet ir atsitiktinumas: dėl didelio karščio atsilitavo nuo benzino tanko einąs tiekimo vamzdelis, ir didžiama benzino ištekėjusi lauk.

Šis įvykis, gal vienintelis tos rūšies aviacijos istorijoje, buvo labai plačiai aprašytas Europos ir viso pasaulio spaudoje.

E. Jasiūnas

LIETUVOS KARIUOMENĖS VAIDMUO IR JOS LIKIMAS

Amžių bėgyje Lietuvos kariai kovėsi su išorės priešais ir išlaikė Lietuvą laisvą.

1795 metais Lietuvos kartu su Lenkija laisvė buvo palaidota. Rusams patekusi Lietuva buvo pavadinta Šiaurės Vakarų kraštu, tačiau laisvės netekę lietuviai nenurimo. Tai liudija 1831 ir 1863 m. sukilimai ir kiti bruzdėjimai. Sukilę lietuviai laisvės

neatgavo, tačiau tautoje išliko pasipriešinimo dvasia ir laisvės ilgesys. Pagaliau 1918 m. vasario mėn. 16 d. buvo paskelbtas Lietuvos nepriklausomybės aktas, o lapkričio 23 d. buvo pradėta atkurti Lietuvos kariuomenė.

Pradžia buvo sunki. Tuometinė Lietuvos vyriausybė valstybės atstatymo darbams ir kariuomenės išlankymo bei apsiginklavimo reikalams lėšų neturėjo, tačiau ir tokiu sunkiu metu lietuvis jaunuolis stjo savano-

riu į karių eiles ginti Lietuvos laisvės. Teko kautis su rusų bolševikais, bermontininkais ir lenkais.

Valstybės nepriklausomybė buvo apginta ir per trumpą nepriklausomo gyvenimo laikotarpį kraštas sustiprėjo. Lietuvis pasijuto savo šalies šeimininku, tautinė sąmonė sustiprėjo, mokslas, menas pražydo, žemės ūkis pakilo. Jei pradžioje buvo abejingų asmenų, kurie nepasitikėjo Lietuvos nepriklausomybe, per trumpą

laikų ir tokie suprato, ką galima pasiekti laisvėje.

Kartais pasigirsta ir dabar kariams priekaištų, kad jie brangiai kainavo valstybei, o savo pareigos neatliko. Neapgynė Klaipėdos krašto nuo nacių, nepasipriešino lenkų ultimatumui, be šūvio įsileido raudonąją armiją.

Šiuo klausimu gali būti įvairių nuomonių. Bet reikia pagalvoti ir apie jėgų santykį Lietuvos ir jos priešų.

Istorija kalba apie lietuvių giminę Prūsus. Kame jie dabar? Tik vardas liko. Kitas pavyzdys iš antro pasaulinio karo. Lenkų raitelių eskadronas ginkluotas kardais puolė vokiečių tankus. O ar tankus sustabdė? Raitelių nedaug gyvų išliko, o tankai kaip ėjė, taip ir ėjo į Lenkijos gilumą.

Kas būtų atsitikę su lietuviais kariais, jei būtų kariauta?

Yra ir tokių dar priekaištų, kad partizaniniam 1944 - 1952 metų pasipriešinime dalyvauja jaunimas, studentai, moksleiviai, bet ne buvusieji kariai. Šitokiam priekaištui taip pat yra atsakymas. Kas buvo karo tarnyboj, kai lietuviai kariai buvo įjungti į raudonąją armiją, prisimena tas nuotakas ir terorą, kuris vyravo lietuvių karių tarpe.

Kai į 615 artilerijos pulko sudėtį buvo suvaryti įvairių ginklų rūšių kariai, vieną popietę atvyko 29-to korpo štabo vadovybė ir kalbėjo apie priesaiką, kuri turėjo įvykt spalio mėn. revoliucijos minėjimo metu. Virš tūkstančio karių vienu balsu pasakė ir balsas nuaidėjo per visą tūkstantinę karių minią — „nepriisiekim“. Kiek kartų buvo kalbama ir prisiminta priesaika, tiek kartų buvo tas pats minios karių atsakymas „nepriisiekim“. Tai buvo lietuvių kario moralinis smūgis okupantui.

Tą vakarą, kaip nepriklausomybės metu kariuomenė buvo priimta, vyko vakarinis patikrinimas su malda ir Lietuvos himnu, kas tuo metu jau buvo uždrausta.

Po patikrinimo buvo padaryta kiekvieno kario asmeninių daiktų tikrinimas — krata. Jei buvo rasta lietuviški karių ženklai, Vytis ar Gedimino stulpai, kurie buvo nešiojami prie lietuvių karių uniformos, arba sąsiuvinio ar kitoki užrašai, gink Die-

ve, jei buvo rasta iššauto šovinio tūtelė, tai buvo klasifikuojama aukščiausio laipsnio nusikaltimu.

Vėliau naktimis į rajoną pradėjo lankytis sanitarinė mašina ir išsiveždavo vieną kitą kareivėlį į NKVD būstinę. Kur jie dingo, nieks nesužinojo. Vėliau buvo paskelbta pulkui įsakyme apie 20 pavardžių, kurie išbraukti iš pulko karių sudėties.

Komunistinės raudonosios armijos vadai nesidrovėjo panaudoti Raudonojo Kryžiaus ženklą ant sanitarinės mašinos vežimui nekaltų jaunuolių į NKVD kankinimui.

Esant tokiai situacijai priesaika buvo nukelta po Naujų Metų. Priesaiką, kaip pavyzdį kariams, priėmė aikštės vidury ant paruošto paaukštinimo pulko vadas Vladas Sidziuskas be jokios asistos, dalyvaujant NKVD atstovui Girdvainiui, kuris buvo priskirtas prie 615 artilerijos pulko.

Nepriklausomos Lietuvos karys parodė okupantui, kad jis kario priesaiką duotą Nepriklausomos Lietuvos metu, gerbia ir yra jai ištikimas, nors politrukai, norėdami sumenkinti priesaikos prasmę, sakydavo, kad ta priesaika duota Smetonai.

Kai prasidėjo vokiečių - rusų karas, birželio mėn. 23 d. vokiečiai įžygiavo į Vilnių.

Tada pulko karių per porą trejetą dienų grįžo į kareivines apie 800 asmenų.

Tai yra įrodymas, kad Lietuvos kariai, be karinio paruošimo, turėjo ir tautinę sąmonę. Karo tarnyba lietuviui jaunuoliui buvo ir gyvenimo mokykla.

Vilniuje Sierauskio g-vėj buvo įsikūręs Pabaltės Karinės Apygardos Karo Tribunolas — „Pribovo vojenyj tribunal“. Šiame teisme ne vienas lietuvis karys buvo bausias privertiniams darbams. Mažiausia bausmė 3 metai ir aukščiau. Už ką bausdavo! Ar už kokį nors kriminalinį nusikaltimą? Ne! Jei pas karį rado kokį nors suvenyrą, kaip Vytį iš kariškos kepurės, ar Gedimino stulpų ženklelį, kurį atsiminimui karys norėjo pasilaikyti; kad pasivėlino grįžti į kareivines daugiau nei 15 min.; ar sąsiuvinį pastebėtą kokį nors panašų į anekdotą įrašą, pajuokianti kurį nors tarybinį asmenį, panašų į Sta-

lino nupaišytą ūsą, žuvį lipančią laiptais į dangų prašyti vandens ir panašiai. Buvo kaltinamas sabotažu ir baudžiamas virėjas, jei kareiviai skųsdavosi prastu maistu, nes įvedus raudonosios armijos karių maisto davinį, maistas buvo žymiai pablogėjęs, lietuviškas kario maisto davinys buvo kur kas ir kolorijomis ir kokybe geresnis.

Buvo atsitikimas, kad vienas buvo išteisintas, bet tas vargšelis teisme labai atgailavo ir žadėjo pasitaisyti. Teisme buvo apklausiami ir liudininkai.

Nors keli liudydavo kaltinamojo naudai, bet užteko, jei vienas komjaunuolis davė nepalankų kaltinamajam parodymą, to užteko kaltinamąjį nubausti.

Enciklopedijoje rašoma, kad Lietuvoje per vienus metus bolševikai išžudė ir išvežė apie 500 karininkų ir apie 6000 puskarininkų ir kareivių. (L.E. XV t. 118 psl.)

Dvidešimt dveji Lietuvos nepriklausomo gyvenimo metai lietuvių tautoje subrandino tautinę sąmonę. Rezultatus akivaizdžiai matome šandien: po 40 okupacijos metų. yra dvasininkų, mokslininkų ir eilinių piliečių, kurie laisvės ir savo tautinių idealų neatsižada, už juos kovoja ir kenčia. Mums jie yra šandien lygiai tokie pat savanoriai, partizanai, laisvės kovų dalyviai.

V. Vitkus

BUS LAISVA . . .

*Ten vergijų kenčia broliai,
Sesės geltonkasės . . .
Iš visų pasaulio toliu
Kelią ten surasim!*

*Bus laisva Tėvynė mūsų,
Bus per amžių amžius!
Vėl plačiai galinga bus ji,
Laimins ją Praamžius.*

Juozas Mikštas
1984.XI.23

Linksmi atsiminimai apie viršininkus

Pažvelgęs į antraštę skaitytojas galės pagalvoti apie Vinco Kudirkos "Viršininkus", ar apie lietuvišką apskrities viršininką, kokį nors solidnų džentelmeną, besišypsantį už didelio rašomojo stalo. Tačiau čia noriu šį tą parašyti apie mūsų kariuomenės, didžiausios mūsų tautos mokyklos, viršininkus.

Jeigu kas prisimena ir žino, tai viename mūsų kariniame statute buvo įsakmiai aiškinama apie viršininkus, pavaldinius, įsakymus, paliepiamus bei direktyvas ir jų vykdymą.

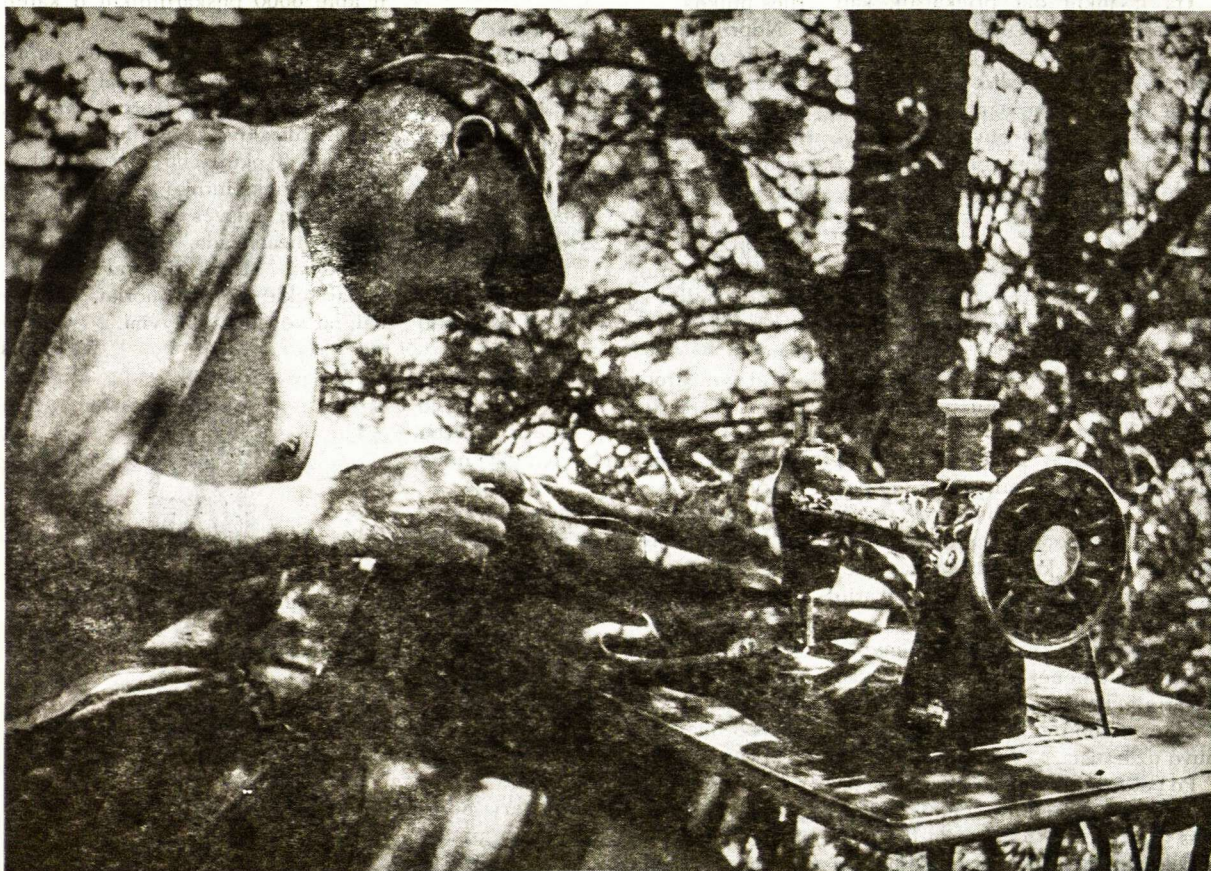
Ilgėjant gyvenimo šešėliams, aiškiau išsireiškus, senstant, daugelio mūsų mintys vis dažniau nukrypsta į tos nesugrąžinamos, nerūpestingos jaunystės laikus, o užsimirštama

tai kas visai neseniai įvyko... Turbūt, čia yra kaltas senilizmas ar taip vadinama Alzheimerio liga?

Atleiskite už nukrypimą nuo "viršininkų"!

Būdamas jaunas vyras, tik ką baigęs Karo mokyklą, buvau paskirtas į vieną pačių didžiausių ir seniausių pėstininkų pulkų ir tuoj pat būrio vadu į mokomą kuopą, kur teko susipažinti su skirtingais viršininkais. Pats pirmasis mokomosios kuopos vadas buvo rusų karo mokyklos auklėtinis, geras medžiotojas ir, kaip visi medžiotojai, geras pasakotojas. Jis dažnai sukeldavo kitų karininkų juoką, neskirdamas ir sumaišydamas žodžius "vienkiemis" ir "vienkinis" (vežimėlis kulkosvaidžiui), arba "grandis" (smulkiausias taktinis vienetas), vadindamas "du grandžiai", o

ne "dvi grandys"... Išeinant atsargon jis buvo pakeltas majoru, nors šiam laipsniui ir bataliono vado užimamai vietai egzaminus jis buvo išlaikęs jau prieš daugelį metų. Jam išėjus atsargon, mokomąją kuopą perėmė vienos kulkosvaidžių kuopos vadas, taipogi po majoro laipsniui egzaminų jau keletą metų belaukiantis paaukštinimo. Tai buvo pats biauriausias ir keisčiausias viršininkas, kokį man buvo lemta turėti ne tik Lietuvos kariuomenėje, bet ir visame gyvenime. Apie jo taupumą ir šykštumą galima buvo spręsti iš to, kad, išstarnavęs 15 metų karininku, jis jau buvo įsigijęs gyvenamus namus mieste ir nedidelį ūkelį užmiestyje, kai tuo tarpu jo bendraamžiai ir kartu baigusieji karo mokyklą daugumoje nieko neturėjo, arba

Kuopos siuvėjas poligone

teturėjo, kaip tada buvo juokaujama, tik batams nutraukti "šuniuką" ir lagaminą. Niekas šio tipo nemaitydavo karininkų ramovėje ruošiamuose pobūviuose, nes tai kaštudavo dešimtimis litų. Lankydavosi jis ramovėje, bet daugiausia tik biliardinėje ar skaitykloje, o pro bufetą, kur galima "atsigaivinti", jis tik pralinkdavo laukdamas, kad kas nors pakviestų išgerti. Pakviesdavo jis kartais svečių — draugų karininkų į savo namus, kur iš smulkių pinigų palošdavo kortomis. Būdavo juokaujama, kad šis lietuviškas "skrudžias", palikęs svečius, išeidavo į virtuvę ir, vienas sau išgėręs alaus, grįždavo prie kortų...

Atėjus didesnėm šventėm, būdavo madoje viengungiams karininkams, ypač jaunesniems, aplankyti savo viršininkus bei jų šeimas, kur jie būdavo gražiai pavaišinami. Norėdamas tų vizitų bei išlaidų išvengti,

šis šykštuolis dar prieš šventes savo kuopos karininkams paskelbdavo, kad jo žmona serganti, arba kad jis nebūsiąs namie.

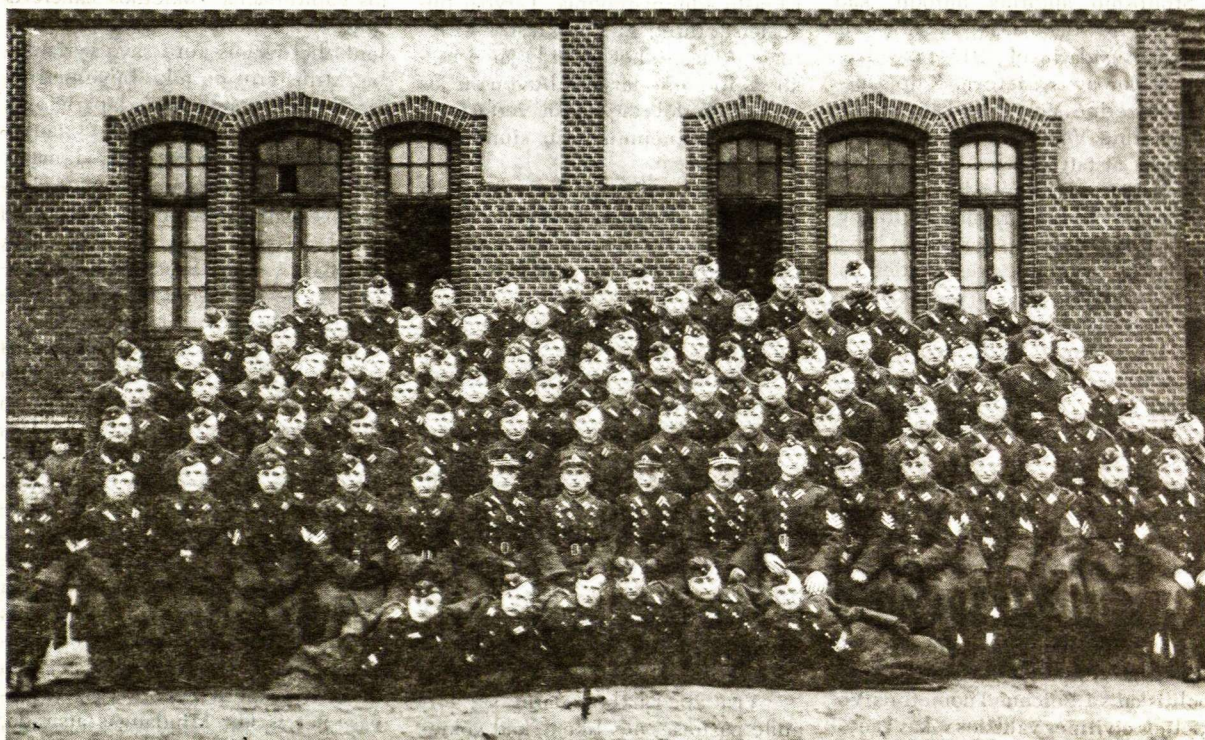
Tačiau labiausiai jis pagarsėjo dėl savo milinės. Pulko karininkai juokdavosi iš jo milinės, kurios amžių sunku buvo atspėti, nes jo kuopos siuvėjas vis išversdavo į kitą pusę, uždėdamas naujus apvedžiojimus. Kiek panešiojus, vėl apatinė pusė būdavo geresnė ir vėl reikėdavo išversiti...

Galų gale prieš pat sovietinę okupaciją jis buvo pakeltas majoru ir perkeltas į Priešlėktuvinę rinktinę, A. Panemunėje. Neužilgo jis atvažiavo į savo buvusį pulką pasirodyti ir, žinoma, pirmiausia užsuko į karininkų ramovę, kur pripuolamai rado mane su keliais draugais bufete stacionomis besivaišinant. Naujai "iškeptas" majoras manęs, būnant jo valdiniu, be reikalo neužkabinda-

vo, priekabių neieškojo, nes gal būtų žinojo, kad esu retkarčiais kviečiamas į svečius pas pulko vadą, ir net matydavo mane ramovėje su pulko vadu ir ponio lošiant "čipčiką" ar iš labai smulkių pinigų pokerį. Tačiau ir šį kartą neiškentęs bei norėdamas kitus pralinksinti, pakėliau majoro milinės skverną ir garsiai nusistebėjau, kad jis vėl išvertė savo milinę į kitą pusę, nors šį kartą jo milinė buvo naujutėlaitė, tais laikais kaštavusi nemažiau 200 litų. Reaguodamas į tą pajuoką, majoras tuoj šoko prie ten esančio telefono ir paskambino pulko vadui, kad esąs jaunesnio karininko įžeistas, o pulko vadas (gen. št. plk. L.G.) atsakė, kad išvengus nesusipatimų, reikia nesidėti į jaunesnių karininkų kompaniją.

Jo ir mano gyvenimo kelius išskyrė raudonoji (rusų) ir rudoji (načių) okupacijos...

Jurgis Gediminėnas

7 p. Ž. K. Butigeidžio pulko 1927 metų mokomoji kuopa. Nuotrauką atsiuntė Antanas ir Emilija Daukantai, norėdami pagarbiai prisiminti brolių puskarininkį Juozą Daukantą, bolševikmetyje išvežtą į sunkiųjų darbų lagerį Vorkutoje, iš kur buvo jam leista iškankintam grįžti į Lietuvą numirti. Psk. J. Daukantas priekyje guli ant žemės trečias iš kairės, pažymėtas kryželiu.

Dirva 1985.4.4 išspausdino žymaus mūsų istoriko dr. J. Jakšto straipsnį "Nepriklausomybę skelbiama iš protesto", atskleidžiantį keletą įdomių ir mūsų istorijos vadovėliuose dar neskelbtų įvykių, su kuriais susipažinti bus įdomu ir nevienam "Kario" skaitytojui.

Straipsnio autorius nurodo, kad Vasario 16 d. aktas yra kilęs iš sąlygų, susidariusių 1915 m. vokiečiams okupavus Lietuvą. Kaip žinoma, kaizerinė Vokietija, kaip vėliau ir hitlerinė Vokietija, nenorėjo, kad Lietuva atstatytų savo nepriklausomybę. 1915 m. Lietuva buvo padaryta karinės administracijos (Militaerverwaltung) vienetu, nes vėliau buvo numatyta prijungti prie Vokietijos. Lietuvoje dėlto saulaviavo valsčiuose įkurdinti žandarai, stengdamiesi iš gyventojų išrinkti ko daugiausia įvairių ūkinių rinkliavų. Tokia būklė Lietuvoje buvo iki 1917 m. Rusijoje įvykusios revoliucijos, kada buvo nuverstas Rusijos caras. Rusijoje sklido jos valdžioje buvusių tautų išsilaisvinimo šūkių, pasiekę net ir pačią Vokietiją. Vokietijos kancleris Hertling kai kurioms Vokietijos partijom užsiminė apie Lietuvos ir Kuršo autonomiją. Esą šioms sritims reikia leisti laisvai tvarkytis, bet jos turi susijungti kariškai, ekonomiškai ir politiškai su Reichu. Tuometinis Vokietijos civilinės valdžios v-kas Lietuvoje kunigaikštis P. J. Isenburg-Birstein nesutiko, kad Lietuvoje būtų renkama autonominė taryba, nes manė, kad vokiečių veiksmais pasipiktinę gyventojai išrinks prieš vokiečius nusistačiusią tarybą. Jis manė ją sudaryti kooptavimo būdu, bet pa-

kalbinti taryboje dalyvauti vyskupas Karevičius, dr. J. Basanavičius ir A. Smetona nesutiko nerinkti atstovauti tautai.

Tada vilniečiai veikėjai susitarė su kunigaikščiu sudaryti organizacijų atstovų komitetą, kuris sukviestų iš apskričių atstovus į konferenciją. Tokiu būdu 24 atstovai suvažiavo į Vilnių ir rugsėjo 18 - 23 dienom posėdžiavo. Ši konferencija išrinko 20 asmenų tarybą. Atrodo, kad tarybos narių skaičius buvo vokiečių padiktuotas. Vokiečiai leido tarybai paskelbti Lietuvos nepriklausomybę, bet prisijungusią prie Vokietijos.

Pati konferencija daugiausia klausė skundų apie vokiečių saulaviavimus ir juos registravo, nes buvo nusistačiusi juos pateikti okupacinei valdžiai ir reikalauti palengvinti gyvenimo sąlygas.

Vokiečiai šią tarybą laikė patariamąja institucija ir neleido jai kištis į krašto administravimą. Tarybai buvo leista turėti savo laikraštį — Lietuvos Aidą, — bet neleido jame nieko skelbti apie tarybos buvimą ir jos veiklą. Todėl taryba ir vertėsi tik skundų rašinėjimu ir jų siuntimu į Berlyną.

Vokiečiai tikėjo, kad Rusijoje 1917 m. spalio mėn. įvykusi revoliucija prives Rusiją prie tokių sąlygų, kad ji pradės siekti taikos su Vokietija.

Gruodžio 10 Tarybos delegacija buvo pašaukta į Kauną, kur buvo Rytų fronto karo vadovybė, pasitarti dėl Lietuvos nepriklausomybės formulės, kurią vokiečiai norėjo panaudoti derėdamiesi su rusais. Gruodžio 11 tokia formulė buvo surasta: pirmoj daly pakartojama Vilniaus konferencijos nutarimas, skelbiantis Lietuvos nepriklausomybę, o antrojoj — vokiečių padiktuotas teigimas, kad Taryba stoja už amžiną ir tvirtą Lietuvos valstybės sąjungą su Vokietijos reichu.

Visi 20 Tarybos narių šią formulę pasirašė, nes tikėjo, kad vokiečiai leis Tarybos atstovams dalyvauti vykstančiose Brastos derybose. Bet vokiečiai apie tai net girdėti nenorėjo, todėl Tarybos narių tarpe kilo maištinga nuotaika, ir 4 Tarybos nariai (M. Biržiška, S. Kairys, J. Vileišis ir Narutavičius) protes-

tuodami iš Tarybos pasitraukė. Vokiečiai derybose su rusais paskelbė tik pirmą gruodžio 11 formulės dalį, bet bolševikai pareikalavo kitokios formulės. Tada Taryba 1918 m. sausio 8 per vokiečius pasiuntė naują deklaraciją, tvirtinančią, kad atkuriamoji Lietuvos valstybė remsis demokratiniais pagrindais ir kad jos santykiams su kaimynais nustatyti turi būti ku greičiausiai sušauktas visų Lietuvos gyventojų demokratinio būdu išrinktas Steigiamasis Seimas'.

Po dviejų savaičių, grįžus į Tarybą iš jos pasitraukusiems nariams, pirmininkaujant dr. Basanavičiui, nes Smetona buvo atsistatydinęs, buvo paskelbtas Vasario 16 aktas, bet jame jau neminimi ryšiai su Vokietija. Tai buvo viešas protestas, siekiant, nepriklausomos valstybės. Vokiečiai reagavo pikta, neleido šio akto niekur skelbti. Tik prieš pačią Vokietijos kapituliaciją Vokietijos kancleris Max von Baden 1918 m. lapkričio 5 leido lietuviams kurti savo vyriausybę. Ministeriu pirm-ku buvo parinktas A. Voldemaras, kuris lapkričio 11 tarybos posėdyje perskaitė vyriausybės deklaraciją, o tą pačią dieną ir vokiečiai pasirašė kapituliacijos aktą.

— Kovo 2 "Draugo" kultūrinis priedas išspausdino žinomas mūsų istorikės Vandos Sruogienės straipsnį "Apie Lietuvos didžiųjų kunigaikščių kilmę".

Kaip visi žinome, Lietuvos vardas pasaulio istorijoje iškilo tik 13 a., tuo tarpu Vakarų Europoj politinis ir kultūrinis gyvenimas virė jau 9 - 11 a. 13 a. staiga iškilo Mindaugo vardas. Mindaugas buvo krašto tvarkytojas, diplomatas ir kietas karys. Jo priešai rusai jį vadino išmintinguoju. Savo patikėtinį Parną jis pasiuntė į Milaną pas popiežių ir 1251 m. su žmona Morta, sūnumis ir dvariškiais apsikrikštijo ir netrukus buvo vainikuotas Lietuvos karaliumi. Esą jau jo tėvas Ringaudas buvo garsus valdovas. Bet iš kur Mindaugas atsirado, nežinome.

Praeityje skęsta ir Gedimino tėvai ir protėviai. Jis Lietuvą valdė 1316 - 1341, atkakliai kovodamas su į mūsų kraštą besiveržiančiais kryžiuočiais, kurie skelbė, kad Gediminas buvęs tik kunigaikščio arklininkas, nudobęs

savo poną ir pasisavinęs iš jo valdžią. Saikingesni istorikai tvirtina, kad Gediminas buvo aukštos kilmės žmogus, susirašinęs su Bizantijos imperija graikų kalba.

Lietuvai 1387 m. priėmus krikštą ir Vytautui Didžiajam jos vardą išgarsinus pasaulyje, pradėta daugiau domėtis Lietuva. Dėl lietuvių k. panašumo į lotynų kalbą buvo sukurta teorija, kad lietuviai yra kilę iš romėnų. Ši teorija Lietuvos bajorams labai patiko, o ir lenkai taip pat ja naudojos, garsindami savo karaliaus Jogailos dinastiją. Bet 18 a. vokiečių mokslininkas Schloesser įrodė, kad ši teorija yra tik legenda. Bet Gedimino palikuonys yra susigiminiavę su žymiausiomis Europos valdovų giminėmis — su Habsburgais, Hohenzollernais, diAnjou, Bizantijos imperatoriais, Anglijos karaliais.

Viena kunigaikščių kilmės teorija yra normaniškoji kilmė, nes daugelis lietuviškų vardų ir pavardžių skamba germaniškai ar skandinaviškai (Dowmont, Dowgiallo, Dowgerd, Mendowe, Mindowe, Mendog ir kt.). Gal jie 13 a. buvo Skandinavijos normanai, nes ir Kijevo Rusijos valstybei pradžią yra davę normanai? Vokiečiai tvirtina, kad ir Lenkijos valstybei pradžią davę normanai.

Bet mokslininkai ir šią teoriją atmeta, nes archeologija Lietuvoje randa labai mažai normanų pėdsakų. O ir kalbininkai neabejoja, kad lietuviškos pavardės buvo tik nemokančių mūsų kalbos raštininkų iškraipytos.

1935 m. lenkų istorikas Jozef Puzyna savo studijoje apie Gedimino tėvus sanprotauja, kad gal Pukuveras galėjo būti Gedimino tėvu, nes jis galėjo būti Butuveras, Budvietis, gal Putuveras? Šis mokslininkas per visą savo amžių ieškojo Gedimino dinastijos pradžių, bet jo neišspausdinta studija karo metu buvo sudeginta, o jis pats taip pat yra miręs. Tik jo darbų santrauka buvo 1947 m. išspausdinta žurnale "Nauka i Sztuka" 1 nr. Pagal tai Lietuvos valdovų šaknys siekia 11 a. Angliją, kur 1066 m. įvyko garsios Hastings kautynės, kurias laimėjo iš Normandijos įsiveržęs Vilhelmas Nukariauto-

jas ir įsigalėjo Britų salose. Tose kautynėse žuvo anglosaksų karalius Heroldas, bet jo sūnūs Gedvinas ir Haroldas ir duktė Gita ar Gida pabėgo ir 1074 m. ištekėjo už Kijevo Rusijos kunigaikščio Vladimiro Monomacho, o broliai atsidūrė Danijoje, Prūsijoje, galop Lietuvoje, kur jų palikuonys per 150 m. asimiliavosi. Iš jų buvo kilęs Mindaugo brolis Dausprungas, buvęs Nalšėnų kunigaikščiu ir davęs pradžią Gedimino dinastijai.

Lenkų istorikai šiuos Puzynos išvedžiojimus tikrina. Su jais buvo susipažinęs ir mūsų istorikas Ivinskis.

NUOTRUPOS IŠ NEPRIKLAUSOMOS LIETUVOS GYVENIMO

P. Žičkus, atsiliepdamas 1985.1.24 Laisvojoj Lietuvoj į okupuotoj Lietuvoj baigtą 12 tomų "Lietuviškosios Tarybinės Enciklopedijos" išleidimą, pateikia toje enciklopedijoje išspausdintų žinių apie nepriklausomoje Lietuvoje 1938 m. veikusią Lietuvos aktyvistų sąjungą, Klaipėdos krašte leidusią sąjungos laikraštį "Žygis".

Jaunesniesiems skaitytojams primenama, kad nepriklausomoje Lietuvoje ilgą laiką veikė karo būklė ir su ja susijusi spaudos cenzūra. Tuo metu karo būklė buvo teisinama kova prieš įvairius priešvalstybinius gaivalus, siekusius ne tik pakeisti krašto vyriausybę, bet ir Lietuvą paskelbti komunistine ir ją prijungti prie Sov. S-gos. Pasinaudojant karo būklės teisiniais įstatymais, prieš Lietuvos nepriklausomybę dirbusiom partijom, kaip komunistų, ir kitiem sąjūdžiams buvo draudžiama laisvai veikti, turėti savo spaudą ir pan. Reikia atsiminti, kad tautininkų valdžiai Lietuvoje įsistiprinus, kitos partijos, kaip krikščionių demokratų, valstiečių liaudininkų, socialdemokratų ir kt. buvo uždarytos ir laisvai negalėjo veikti. Laisvę veikti turėjo tik Tautinė sąjunga, kuri pagal tautininkų įrodinėjimus nebuvo partija, o tik tautiška apsisprendusių lietuvių sąjunga.

Sunkėjant Lietuvos tarptautinei būklei, uždarytosios partijos siekė vėl sugrįžti vienu ar kitu būdu į

Lietuvos valdžią, bet Lietuvoje veikiančios įstatymai jiems draudė tai daryti. Klaipėdos kraštas, kaip žinome, turėjo plačią autonomiją, ten karo būklės ir spaudos cenzūros įstatymai veikti negalėjo. Todėl pagrindinių Lietuvos partijų, kaip krikščionių demokratų, valstiečių liaudininkų ir vadinamųjų voldemarininkų veikėjai nutarė savo veiklą perkelti į autonominį Klaipėdos kraštą. Todėl pagal enciklopediją partijų vadai, kaip dr. Leonas Bistras, advokatas Mykolas Sleževičius ir Algirdas Sliesoraitis sudarė du centrus: vieną Kaune ir antrą Klaipėdoje. Sąjūdžio pagrindu buvo paimtas jauno krikšč. demokratų veikėjo dr. Dielininkaičio parengtas dokumentas "Lietuvos ateities pagrindai, dėl kurių sutaria visuomenės grupės". Kaune sąjūdžiui organizuoti vadovu buvo krikšč. dem. partijos veikėjas dr. Petras Karvelis, o Klaipėdoje — valst. liaudininkų veikėjas Juozas Pajaujis ir voldemarininkų veikėjas Algirdas Sliesoraitis. Klaipėdoje buvo suorganizuota laisvai veikianti Lietuvos aktyvistų sąjunga, kurios gen. sekretorium buvo paskelbtas užsienyje gyvenantis prof. Augustinas Voldemaras, o vado pareigas einančiu Sliesoraitis. Sąjunga įsteigė bendrovę "Vajų", kuri leido sąjungos organą "Žygį". Dėlto ir visi sąjungai priklausę nariai įgijo "žygininkų" vardą.

Enciklopedijos minimas šios sąjungos tikslas — atiduoti Lietuvą Vokietijos globon — yra nesąmonė, nes sąjungoje buvo susispietę neblogesni patriotai, kaip ir pačioje Lietuvos vyriausybėje.

Į š.m. Kario 2 nr. "Mūsų spaudoje pasižvelgus", kur kalbama apie Vytauto Rimkaus knygelę "Lietuvių sukilimas Vilniuje 1941 m.", atsiliepė Kario skaitytojas Vaclovas Senūta. Jis tarp kitko rašo: "Man atrodo, kad toji knygelė yra perdėm melaginga. Sukilimo Vilniuje niekas neorganizavo. Rusai prieš karo pradžią iš Vilniaus ir apylinkių (N. Vilnios) buvo išvykę ir, kurai prasidėjus, per Vilnių nesitraukė, bet traukėsi Daugpilio link ir Molodečno kryptimi. Paspriešinimą nuo galimų plėšimų ar teroro atsitraukimo metu organizavo trys partizanų vadai: As-

tikas, Štreitas, Tvarkūnas ir dar kiti du (gal dar gyvi). Kas dar galėjo organizuoti ir kokie "vadai" buvo suimti prieš karo pradžią — nežinoma. Sandėlių apsaugą nuo lenkų plėšimo saugojo ats. leit. Ridzausko partizanų būrys. Kokias funkcijas atliko Žymantas — taip pat nežinoma, nes tokio Vilniuje neteko girdėti."

"Jeigu Vilnių vokiečių kariuomenė užėmė be pasipriešinimo birželio 23 d. rytą, tai kam buvo tą pačią dieną reikalingas 'posėdis', kurio tikslas pasipriešinti prieš rusus, kurių jau Vilniuje nebuvo."

"Partizano komp. Alfonso Mikulskio būrys birželio 23 d. užėmė Gedimino kalbą, nuginklavo rusų sargybinių ir iškabino Lietuvos vėliavą."

"Vilnius buvo užimtas anksčiau, nei Kaunas, nes Vokiečių armija smogė nuo Alytaus per Trakus, bet ne nuo Kauno pusės. Per Kauno radiją buvo skelbiama, kad 'rytoj bus užimtas ir Vilnius', tuo tarpu kai per Vilnių nuo pat ryto jau žygiavo vokiečių kariuomenė su tankais ir Kazys Inčiūra per Vilniaus radiją skelbė 'Tegyvuoją laisva Lietuva!' (Kalba netaisyta).

Dėkojant gerbiamajam Kario skaitytojui už šį atsiliepimą, rūpi pastebėti, kad atskiri prisiminimų epizodai gali prisidėti pilnam ano meto vaizdai susidaryti. Lauktina jo platesnių atsiminimų. Tačiau čia ta pačia proga verta žvilgtelėti į L.E. XXXV tomo 352 psl., kur apie Žymantą yra taip rašoma:

"Nuo 1940 Vilniaus univ. teisės mokslų fak. docentas, 1940 prodekanas, 1941 - 44 dekanas; parengė ir vykdė fakulteto reformos planą, praplėtusį dėstomuosius dalykus ir numaćiusį specialybų seminarus ir specialius kursus studentų pasirinktais teisės srićiai gilinti. 1940 - 44 aktyvus tautinio lietuvių pasipriešinimo sąjūdžio dalyvis. Lietuvių aktyvistų fronto (LAF) narys Vilniuje, jo vadovybės kviestas būsimos laikinosios vyriausybės teisingumo ministras. 1941. VI.23 išleido Vilniuje LAF vardu atsišaukimą, davusį ženklą lietuvių sukilimui. Vienas to sukilimo vadų ir jo pastatyto Vilniaus miesto ir srities piliečių komiteto pirm.

Laikinosios vyriausybės paskirtas įgaliotiniu Vilniuje."

DRAUGAS, 1985.5.16. rašo:

"The New York Times" gegužės 14 d. paskelbė Marvin Kalb, NBC televizijos korespondento, straipsnį apie Vakarų Vokietijoje pastebėtą antisemitizmą. Kilus kontroversijai dėl prezidento Reagano vizito Bitburgo karių kapinėse, daug vokiečių kaltino Amerikos žydus, kad jie spaudė prezidentą. Pats korespondentas Bitburgo kapinėse matė du didelius vainikus ant SS karių kapų. Vienas buvo su užrašų: "Waffen SS vyrams, kurie krito prie Leningrado". Kitas turėjo užrašą: "Žuvusiems Waffen SS draugams".

Korespondentas Marvin Kalb kapinėse susitiko kelis vokiečius, kurie kaltino žydus. Vienas sakė: "Mes, vokiečiai ir amerikiečiai, puikiai bendradarbiavome, kol žydai pradėjo daryti "trubelius". Kitas kalbėjo apie "žydų nervus". Tik pamanykite televizijoje maćiau, kaip tas žydas (Elie Wiesel) sakė Reaganui pamokslą", pasakė Bitburgo gyventojas korespondentui. Pagyvenusi moteriškė skundėsi, kad Reaganas kapinėse buvo tik aštuonias minutes. Tai vis žydų kaltė, pasakė ji. Vyras su lazdele priėjęs pasakė: "Jei jiems čia nepatinka, tegu jie važiuoja lauk. Mums Vokietijoje geriau be jų". Kai jam buvo priminta, kad Vokietijoje tėra 28,000 žydų, jis atsiliepė: "Per daug".

Autorius M. Kalb nurodo kad jam teko girdėti Bonoje, kad jau prieš Reagano vizitą Bitburge, Vokietijoje, buvo antisemitizmo ženklų. Vienas politikas pasakė: "Žydai pradėjo darytis per daug nachališki. Jie sustabdė vokiečių tankų pardavimą Saudi Arabijai. Mes jau per ilgai jų klausome". Jau gana, pasakė politikas.

Antisemitizmo ženklų pasirodė ir Amerikoje. AP žinių agentūra praejusią savaitę paskelbė, kad Great Neck, L.I., būtų pastatas buvo išrašytas prieš žydus nukreiptais šūkiomis, išpaisytas svastikomis. Baldwin, L.I. Žydų centre kilo gaisras. Policija rado sudegintas žydų knygas, pastatui pakenkė tik dūmai, daug nuostolių nepadarė.

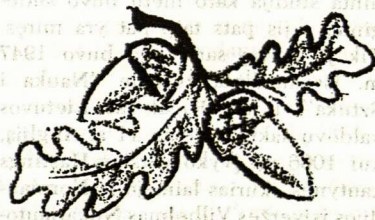
Šitokius antisemitizmo reiškinius tuoj "pastebi" sovietų spauda. Ba-

landžio 15 d. "Tass" agentūra skelbia: "Grupė fašistuojančių smogikų įsiveržė naktį į žydų mokyklą New Yorko priemiestyje. Vandalai išdaužė langus, sulaužė baldus, suplėšė knygas, o išeidami užtvindė patalpas vandeniu. Padaryta nuostolių už 125,000 dol."

"JAV masinės informacijos priemonės nerimaudamos nurodo, kad Jungtinėse Valstijose nepaprastai padaugėjo antisemitinių išpuolių. Šalyje kasmet šimtus kartų užpuolami žydų organizacijų aktyvistai, nusiaubiamos mokyklos, išniekinamos sinagogos ir kapinės. Karingi rasistai ne kartą apšaudė žydų mokyklas ir medicinos įstaigas New Yorke, rašo "Tass", baigdama savo straipsnį: "Valdžia gerai žino apie nusikalstamą fašistuojančių smogikų veiklą, tačiau praktiškai nesiima jokių priemonių, kad jai būtų užkirstas kelias".

"U.S. New and World Report" šios savaitės numeryje rašo apie Amerikos žydų nusivylimą dėl Reagano vizito vokiečių karių kapinėse. Brooklyno žydų laikraščio "Jewish Press" redaktorius Arnold Fine pasakojo, kad jis gavo daug laiškų iš savo 500,000 skaitytojų. Sprendžiant iš laiškų, prezidentas atidarė žaidimą, kuriai užgyti truks dar 40 metų.

Amerikos Žydų Kongreso veikėjas Henry Siegman pasakė žurnalui, kad jis gauna laiškus ir telefoninius pareiškimus ne tik iš "crazies", bet ir iš kultūringų, civilizuoatų žmonių, kurie švelniu tonu sako: "Dabar aš suprantu, kodėl Hitleris darė, ką jis darė". Net ir kai kurie žydai pareiškė susirūpinimą, kad protestai dėl tų vokiečių kapinių lankymo gali padrąsinti antisemitizmą. Kei kurie mano, kad buvo daromas per didelis triukšmas, rašo žurnalas.

— Rusai Žemės orbitoje turi dvi satelitų sistemas, skirtas specialiai sekti J.A.V. lėktuvnešius ir karo laivus. Viena satelitų rūšis orbitoje yra tokiose padėtyse, kad iš kelių satelitų gautų duomenų (pagal laivų ryšio radijo bangas) trianguliacijos būdu tiksliai nustatoma sekamo laivo geografinė vieta. Kita — naujesnių satelitų rūšis turi modernius elektroninius įrengimus, kurių pagelba vienas satelitas tiksliai praneša sekamo laivo vietą. Tokie satelitai negali sukurti povandeninių laivų, kai jie naudoja ryšiui radijo.

— Iš sandėliavimo atremontuotas II pas. kare dalyvavęs amerikiečių karo laivas "New Jersey", sėkmingai dalyvavęs prie paskutinių įvykių Karibų jūroje ir prie Beiruto, šale 16 colių jau turėtų sumodernintų patrankų, kurios Beiruto apylinkėje keletą kartų nutildė priešų baterijas, kuri įrengta 300 mylių tolimaša "Tomahawk" pagerintas raketos (cruise missiles) rymiai padidinusias laivo ugnies galingumą. Laivas turi pagerintą radaro sekimo ir kompiuteriais ginklų valdymo sistemas.

— New Mexico raketų bandymų poligone amerikiečiai išbandė naują raketą, pagamintą iš lengvų sudėtinųjų medžiagų, skirtą taktiniams uždaviniais, kurios link taikinio skridimo rekordinis greitis yra apie pusantro kilometro per sekundę — virš trijų kartų daugiau už garso greitį, tokiu būdu tokia prieštankiniu užtaisų raketa tankų apsaugai ir įgulai prieš kliudymą nebus įmanoma pastebėti ir raketą sunaikinti; nebus reikalo po šūvio slėptis taikytojui.

— 1984 m. liepos m. 28 d. amerikiečių spaudoje buvo paminėta 35 metų sukaktis nuo Berlyno blokados ir taip vadinamo "Oro Tiltio". 1948 metais oro transportas ir plataus masto jo panaudojimui organizavimas buvo pačioje užuomazgoje, tačiau su turimais aprūpinimo išteklių ir suorganizuotomis priemonėmis anuo metu buvo įvykdyta tai, kas atrodė neįmanoma. Berlyno "Oro Tiltas" pastūmėjo karinį ir komercinį lėktuvų panaudojimą platesnėn skalėn ir davė naujus pagrindus karinės strategijos sunkaus transporto srityje.

1948 m. birželio m. 24 d. rusai sustabdė visokį tiekimą žemės keliais iš Vakarų Vokietijos į vakarinę Berlyno okupacinę zoną, rusų apsuptą iš visų pusių. Normaliai kiekvieną dieną buvo siunčiama apie 15 traukinių su kasdieninio gyvenimo reikmenimis Vakarų Berlyno gyventojams ir ten esančioms Vakarų valstybių okupacinėms kariuomenėms. Tą dieną rusai sustabdė visus traukinius; buvo palikti laisvi į Berlyną trys 20 mylių pločio oro "koridoriai": — iš Hamburgo, Buckenburgo (aerodromas netoli Hannoverio) ir Frankfurto prie Maino. Žemės transporto trukdymus rusai pradėjo jau birželio m. 21 d., tikrindami vokiečių traukinius, sunkvežimius ir laivus; birželio m. 23 d. rusai pradėjo stabdyti ir vakariečių kariuomenių transporto priemones. To išdavoje susidarė keliuose spūstis ir 2,5 milijono Vakarų Berlyno gyventojų atsidūrė rusų malonėje, vedančioje į nedateklis ir badą. Sąjungininkai (amerikiečiai,

anglai ir prancūzai), užuot priėmę rusų reikalavimus atitraukti okupacines jėgas iš Vakarų Berlyno, nusprendė Vakarų Berlyno gyventojus ir kariuomenės dalinius aprūpinti turimais laisvais oro "koridoriais". Tiekimas buvo pradėtas su 32 Antrojo pasaulinio karo amerikiečių C-47 transporto lėktuvais ir Wiesbadeno į V. Berlyno Tempelhofo aerodromą 1948 m. birželio 26 d. Vėliau prisidėjo anglai. Rugsėjo m. pabaigoje visas oro transportas buvo sujungtas į vieną vadovybę ir per 1 parą galėjo perskraidinti apie 8000 tonų reikmenų. Toks kiekis buvo pastoviai tęsiamas iki 1949 m. liepos m. 28 d.

Oro transportui buvo panaudota apie 300 amerikiečių C-54, C-82, C-97 aviacijos ir R5D laivyno transporto lėktuvų, anglių — apie 100 lėktuvų "Dakota," "York" ir "Hastings". Amerikiečių lėktuvai C-47 dėl mažo krūvio kiekio iš naudojimo buvo išimti 1948 m. rugsėjo mėn. Įvairiose nelaimėse žuvo viso 75 amerikiečiai, anglai ir vokiečiai. Kiekvienas transporto lėktuvas su aprūpinimu turėjo po tris skridimus paroje. Dažnai dėl blogo oro arba judėjimo kliuvinių lėktuvai nesurasdavo "koridorių" ir turėdavo su krūviu grįžti atgal į bazę.

Nuo 1948 m. birželio m. 26 d. iki 1949 m. liepos m. 28 d. amerikiečiai įvykdė 180,707 skridimus, pagabendami 1,695,663 tonas reikmenų, anglai — 82,765 skridimais pagabeno 489,584 tonas.

Priešsatelitiniai erdvių ginklai

1984 m. "Kario" Nr. 1 psl. 43 buvo rašyta apie Žemės orbitoje ryšių ir sekimo satelitų naikintojus. Ryšių ir sekimo satelitų gerinimas ir naudojimas intensyviai tęsiamas; nesustojo ir priešsatelitinių ginklų — naikintojų bandymai. 1985 m. sausio m. 25 d. amerikiečiai iškėlė orbiton sekimo satelitą stebėjimui tam tikros dalies Žemės paviršiaus ir radijo transliacijų pasiklausymui. 1984 m. gruodžio 19 d. sovietai išbandė penktą erdvių sparnuotą lėktuvą — modelį (apie trečdalį originalaus dydžio) "Cosmos" 1641, panašų į amerikiečių "Shuttle", kuris apskridęs vieną kartą (be piloto)

aplink Žemę nusileido Kaspijos jūron. "Cosmos" tipo "shuttle" — erdvių lėktuvus pradėjo bandyti 1982 metais birželio mėn. 18 d. iš Tiuram kosmodromo (centrinėje Azijoje prie Aralo ežero) su "Cosmos" 1379 erdvėlaiviu. Sekė 1983 m. kovo m. 15 d. "Cosmos" 1374 ir "Cosmos" 1445; visi trys nusileido Indijos vandenyne; tų pačių metu gruodžio m. 27 d. iškeltas Žemės orbiton "Cosmos" 1517 pirmą kartą nusileido Juodojo jūron. Visi buvo bepilotiniai, išore panašūs į amerikiečių "shuttle".

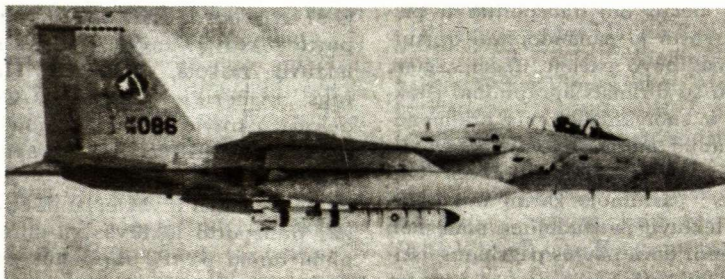
Nuo 1960 m. J.A.V. ir Sovietų Sąjunga pradėjo naudoti Žemės orbitoje satelitus sekimui prieš karinių įrengimų ir ryšiams, kurie šiuo metu yra gyvybiniai, nes sekimo duo-

tarnyboje), daugumoje exosferos (300 - 6000 mylių) srityje, kiti ryšio ir sekimo tarnyboje siekia 22,300 mylių atstumą nuo Žemės paviršiaus, geosinchroninėse orbitose, kurių negalima pasiekti dabartiniais turimais priešsatelitiniais ginklais. Yra bandoma panaudoti telktinės šviesos spindulius — laserį, kurio sklaidimo greitis yra apie 300,000 km/sek. ir atatinamai energijos koncentracijai veikimo tolis. Amerikiečiai lėktuve "Boeing" 707 bandymui įrengė laser'io spindulių gamintoją (acceleratorių) ir iš jo virš Ramiojo vandenyno iš oro dideliame atstume "surado" ir laser'io spinduliu sunaikino skrendančią raketą — taikinį. Panašius, kaip "Boeing" 707 lėktuve,

esantys atatinamos paskirties satelitai būtų pirminiais taikiniai.

Tyrimų stotis Žemės orbitoje

1984 m. amerikiečių NASA gavo prezidento paliepinimą ir pradinį biudžetą suprojektuoti ir išleisti Žemės orbiton satelitą — laboratoriją, kurioje būtų vykdomi modernios technologijos bandymai ir gamyba, taip pat būtų bazė ekspedicijoms į mėnulį, planetas ir "gaudymui" asteroidų. Šis uždavinys NASA yra sunkiausias ir sudėtingiausias iš visų turėtų. 1985 metu viduryje jau bus paruošti pagrindiniai planai ir parinktos firmos struktūros bei reikmenų gamybai, kurias reikės iškelti 300 mylių aukščio Žemės orbiton ir ten pastatyti satelitą. Tam reikės apie aštuonių erdvėlaivio (shuttle) skridimų su medžiagomis ir statytais.

Amerikiečių naikintuvus F-15 su priešsatelitinė raketą

menys gaunami tuojau pat, gi pvz. strateginis laivynas ir aviacija yra visiškai priklausomi nuo satelitų radio ryšių, tą patį reikia pasakyti ir apie komercinius ryšius, todėl ginkluoto konflikto atveju sunaikinimas prieš sekimo ir ryšių satelitų bus pirminiu uždaviniu. Tam tikslui sovietai jau turi parengtyje satelitų naikintojų, kuriuos kiekvienu metu gali panaudoti. Patikimesnis amerikiečių priešsatelitinis ginklas bandymų stadijoje yra ASAT, 18 pėdų ilgio raketą, sveria apie 50 svarų, lėktuvu F-15 iškeliamą į stratosferos viršutinę dalį iš kur paleidžiama "medžiojamo" satelito kryptimi. Po to lėktuvus grįžta savo bazėn, gi raketą stumiamą ramdžetinio variklio jėga, varuojama elektroniniais įrengimais "susiranda" taikinį. ASAT raketų laidymui pritaikytų lėktuvų F-15 amerikiečiai numato pagaminti didesnę kiekį.

Šiuo metu Žemės orbitoje yra apie 250 įvairių paskirčių veikiančių satelitų (taip pat "ribotų konfliktų"

įrengimus numatoma pritaikyti satelitams Žemės orbitose, iš kurių galėtų pasiekti "tolimus" satelitus, nes beorėje erdvėje laser'io spindulių pluoštai be didesnio pasipriešinimo galės toliau veikti ir reikės mažesnio galingumo spindulių gamintojų (acceleratorių).

Laser'io spindulių bandymus panaudojimus satelitų naikintojams, rusai Sary Šagan provincijoje yra pradėję anksčiau už amerikiečius ir manoma, kad rusų turimomis raketomis jie gali iškelti Žemės orbiton apie ketvirčio milijonų svarų laser'io satelitų naikintoją kiekvienu metu, iš kur galėtų pasiekti satelitus visuose dabartiniuose aukščiuose.

Ginklų gerinimas Žemės paviršiuje pasidarė prasmingas galint panaudoti jų valdymo ir ryšių priemonės erdvėje, be kurių milžiniško galingumo modernios karinės priemonės būtų labai menkai, arba visai neveiksmingos, todėl ir ginkluoto konflikto atveju Žemės orbitoje

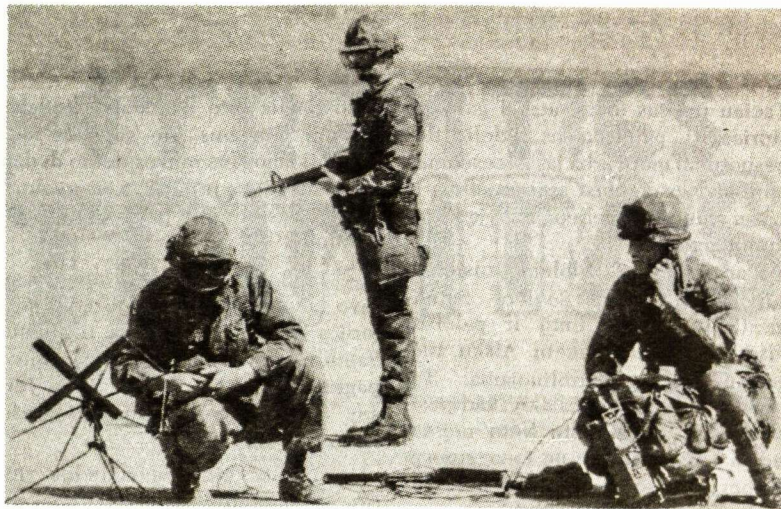
Satelitas — laboratorija susidės iš trijų skyrių: — satelito valdymo ir ryšių, laboratorijos ir aštuoniems žmonėm gyvenamo, kurį vėliau reikės praplėsti iki dvidešimties žmonių talpos, nes prie laboratorijos darbų nori prisijungti anglai, prancūzai ir japonai. Kiekvieno cilindro pavidalo skyriaus "grindų" plotas bus apie 500 kvadratinų pėdų, prie to bus naudojamos "sienos ir lubos" kurios padidins naudingumo plotą, labai reikalingą daiktų sandėliavimui. Visa laboratorijos struktūra planuojama taip, kad vėliau betkuriu laiku bet kuris skyrius būtų galima praplėsti pridėdant reikalingus įrengimus ir padidinti saulės energijos jėgainę, kuri bus visuomet pirminio svarbumo. Pradžioje jėgainės dydis numatomas 100 kw galingumo.

Kontrolėi satelito pastovumo orbitoje bus įrengti raketiniai varikliai; jų kurui (anglies dvideginis) bus naudojama iš perdirbtų atmatų ir šiukšlių. Aštuonių žmonių įgulai vieniems metams reikės 44,000 svarų vandens, 10,000 svarų deguonies, 14,000 svarų litiaus hydroxido (anglies dvideginio pašalinimui) ir daugelio svarų kitų gyvenimui skirtų reikmenų. Visas tiekimas bus vykdomas nuo Žemės erdvėlaiviais.

Satelito "amžius" numatoma apie 30 metų; tame laikotarpyje atsiras

Žemės orbitoje dar šiuo metu nesugalvotų "laboratorijų". Pagaminti satelitą — laboratoriją ilgesniam "tarnybos" laikui šiuo metu ypatingų kliūčių nėra, sunkumų atsiras žmogui neįprastose sąlygose, be visuotinės traukos, apribotoje erdvėje gyvenant ilgesnį laiką erdvių laboratorijoje.

Pagal patyrimus, visuotinos traukos nesimas ryškiai veikia į žmogaus fiziologiją ir psichologiją. Pirmiausiai staigus pasikeitimas įprastos traukos pakilus nuo Žemės paviršiaus, tam tikra prasme sudaro "smūgį" beveik visai žmogaus organizmo sistemai; gi ilgesnį laiką gyvenant orbitoje, kur reliatyvus skridimo greitis yra apie 17,000 mpv ir neįjaučiama Žemės trauka keičia organizmo "įpročius" — visa organizmo sistema, prisitaikydama prie aplinkybių įskaitant ir psichologinę pusę, kinta. Grįžus ant Žemės paviršiaus, žmogus vėl turi prisitaikyti naujom sąlygom. Planuojamoje erdvių laboratorijoje numatoma tyrinėti žmogaus - astronauto gyvenimo galimybes, pritaikytas ilgesniam gyvenimui orbitoje ir galimiems tarpplanetiniams skridimams, pav., ekspedicijai kelionės į Marsą, kuri užtruktų apie trejetą metų. Šioje srityje sovietai yra atlikę kelis bandymus ir yra paskelbę keletą patyrimų, pvz. 1984 m. spalio 2 d. trys kosmonautai baigė Žemės orbitoje su "Saliut 7" satelitu 237 parų kelionę ir nusileidę ant Žemės paviršiaus jie pasijuto svetimi, be to vos galėjo pajudėti — iš kapsulės buvo išnešti. Tiesa, buvo laimingi matydami artimuosius, bet tuo pačiu metu buvo ir didelis noras grįžti atgal orbiton, kur tokių sunkumų ir blogo jausmo kaip Žemės paviršiuje nebuvo, nors satelite — orbitoje ir buvo vyraujanti depresija, iki įkyrumo laiko skaičiavimas, ypatingai poilsio metu ir monotoniškumas, beveik nepakeliamas ventiliatorių užimas; nostalgija daugelio metų įprasto gyvenimo, Žemės gamtos, žmonių, miško ošimo, miestų triukšmo, bėgančio vandens dušo (maudymasis tik nusitrinant drėgnu šaltu skuduru) ir t.t. Padėtį blogina stoka privatumo — "...Robinzonas Kruzo būdamas saloje vienas galėjo savstoviai daryti sprendimus, galvoti be kitų įtakos, laisvai judėti... nes kap-

J.A.V. kariai susiriša su satelitu. Kairėje žemai antena.

sulėje priklausėme nuo kitų charakterių ir nuomonių... (V. Riumin, sovietų astronautas). Tarpusavys astronautų bendradarbiavimas, nuomonių skirtumai ir nuotaikos — skirtingi charakteriai, vedantys į kivirčius, visą laiką tie patys asmenys, nesikeičianti rutina, beribė tamsa vienoje pusėje ir mėlynuojantis Žemės rutulys kitoje... Ilgainiui visa tai virsta skausminga patirtimi, bežiūrint pro mažas stiklo angas. Prie viso prisideda galimybė satelito gedių, kurie kaip Domoklo kardas astronautų jaučiamas virš jų galvų, nes kai kurie gedimai gali nuvesti į fatališką pabaigą.

Sunkinančias aplinkybes pagerina su Žeme radio ryšys, televizijos transliacijos, apsilankymas laboratorijoje kitų astronautų, aprūpinimo papildymai ir su jais artimųjų laišakai, "video" kasetės ir įvairios dovanos, nors po to seka nemigo "naktys" (miegojimo laikas, nes satelitui-laboratorijai orbitoje apkelti Žemę trunka apie 90 minučių). Prie gerų savybių prisideda ir maisto įvairumas ir galimybė jį pasirinkti. Didžiumą laiko užima iš anksto planuoti kasdieniniai įvairūs darbai — uždavinių vykdymas, kasdieninio gyvenimo apyvokos, dienotvarkė darbai, pratybos, laisvalaikiai ir poilsiai palengvina astronautų asmeniškumą.

KAI KURI INFORMACIJA IŠ "SEA POWER" ŽURNALO

Paruošė p. sk.
Erdvės karas nebėra nei mokslis-

nė nei politinė fantazija. Ginklai tokiam karui yra dabar tyrimų stadijoje ir tikima, kad juos galima išvystyti ir panaudoti prieš raketų ataką. Kyla klausimas, už kokią kainą juos galima įsigyti ir ar galima patikėti jų efektingumu.

Šie du klausimai savo ruožtu iškelia kitus du dar didesnius nežinomuosius. Pirma, ar valstybė, išplėtojusi tokią apsigynimo galimybę, neužpultų kitos, kuri tokio apsigynimo neturi, ir antra, ar kraštas, matydamas šioje srityje savo atsilikimą, nepradėtų karo, kol jam nepervėlu jį pradėti.

Vienodo atsakymo į šiuos klausimus Vakarai neturi. Net ir prezidentas Reaganas, didelis erdvės ginklų šalininkas, galvoja, kad jie erdvėn iškelti apsigynimui, bet suporuoti su puolamaisiais ginklais, gali tapti agresyvos politikos įrankiu. Tuoi tarpu Britanija, principiniai pritarianti ir remianti Amerikos erdvės ginklų politiką, įspėja, jog nauja XXI a. Maginot linija gali būti lengvai išvesta iš rikiuotės ir nurodo keletą jos silpnybių.

Laser spinduliai, pagrindinis šios technologijos ginklas, keliauja tiesia linija, o Žemė yra rutulio formos, todėl jie gali būti sugrąžinti į Žemės taikinius tik veidrodžių pagalba, kurie būtų įrengti erdvėje ant paleistųjų satelitų. Tačiau veidrodžius gali lengvai eliminuoti priešo satelitai, jų priekyje sukurdami smėlio debesys.

Kitas Laser spinduliams panaudoti būdas — jais atakuoti taikinius Žemėje į erdvę iškeltų generatorių.

Tačiau priešas tokiai atakai gali pasipriešinti, paleisdamas didelio debesuotumo metu arba jas išmesdamas taip, kad jos suktųsi apie savo ašį ir Laser spinduliai nebepajėgtų jų kevalo pradeginti.

Dar sunkesnė problema susidaro, kai prileidi, kad Sovietų Sąjunga (SS) iš karto imtų ir paleistų visas savo 30,000 raketų. Aišku, tučtuojau būtų kontroliuojama. Tai įvyktų tokiu trumpu laiku, kad pasitarimas su prezidentu būtų neįmanomas. Iš to išvada: **ne žmogaus valia bei proto sprendimas, bet kompiuteris pradėtų III Pasaulinį karą.**

— Šiuo metu Amerika turi erdvėje 190 satelitų. Jie yra jos akys, ausys ir lūpos. Prie šio skaičiaus pridėjus komercinius satelitus, o taip pat ir nebeveikiančius bei jų atsisakyusias dalis, erdvėje yra virš 5000 skrendančių objektų. Iš jų 2,800 priklauso JAV o 2,400 SS. Šiaurės Amerikos apsaugos štabas (NORAD) pripažįsta, kad 70% satelitų yra karinės žvalgybos satelitai, bet kartu pabrėžia, kad SS to tipo satelitų turi daugiau už JAV. Paskutinis satelitas, paleistas į erdvę iš "Space Shuttle" š.m. sausio 23 d. 22,000 mylių aukštyje, yra taip jautrus, kad jam bus lengviau surasti priešo raketą, kaip priešui jas nuo jo paslėpti. 1986 m. JAV aviacija paleis į erdvę "Ikon" satelitą, kuris bus aprūpintas dar

jautresniais foto aparatais už dabar erdvėje esančius. Jie sugebės fotografuoti žmogaus rankos delno dydžio objektus dieną ir naktį, o tas nuotraukas žemės stotims perduos tą pačią sekundę.

— 1983 m. Libane JAV laivynas su savo radarais sugebėjo nustatyti artilerijos pabūklų vietą 30 m. tikslumu. Satelitų pagalba šis tikslumas buvo pagerintas ligi 13 m. Deja, "New Jersey" karo laivo artilerija toli gražu nebuvo tokia tiksli.

— Pirmos kilnojamos radijo stotys, pritaikintos palaikyti ryšį su kariuomenės padaliniais bei vadais kovos lauke ir juos įspėti apie pažemę skrendančius priešo lėktuvus jau yra gaminamas JAV kariuomenei. Šių radijo stočių, atsparių prieš trukdymams, pirmas uždavinys bus priimti žvalgybos (AWACS) lėktuvų surinktas žinias ir jas perduoti į kovos lauką. Naujieji radijo aparatai — stotys bus lengvai perkialiami iš vienos vietos į kitą, arba aptarnaujamos iš kariškų vežimų.

— Kinija, kuri prieš 20 metų panaikino savo kariuomenėje visus laipsnius, kreipėsi į JAV, prašydama patarimo bei nurodymo, kaip sugrįžti prie karinio vyresniškumo bei atlyginimų. JAV karinių pajėgų atlyginimų sistema bei jos pritaikymas buvo nagrinėtas. Ateity JAV

pradės apmokyti kiniečius, kaip kataloguoti ir kaip paskirstyti atsarginius kariškus reikmenis.

— Vasario mėn. SS išbandė ketvirtą vakarams žinomą erdvės lėktuvą sparnais. Manoma, kad ateity jis bus panaudotas civiliniams bei kariniams uždaviniams vykdyti, nors SS to niekada nepripažino ir nepaskelbė. Skridimai, pradėti 1982 m., vyksta reguliariai kas 11 mėnesiu ir prileidžiama, kad tokio lėktuvo ištobulinimas vyksta pagal iš anksto numatytą planą. Pentagonas ir kiti šaltiniai tvirtina, kad SS erdvės lėktuvas atrodo visiškai kaip JAV "Space Shuttle", tik yra daug mažesnis. Taip pat nurodoma, kad šis SS užsimojimas jiems kainuos daugiau negu JAV žmogaus pasiuntimas į mėnulį.

— Į nesibaigiančių ateities karo ginklų eilę priskaitytinas ugnį pajuntantis bei gesinantis įrengimas — "Duel Soectrum". Ši sistema, kuria galima apginkluoti šarvuotus automobilius, malūnsparnius, lėktuvus ir nejudančius kariškus įrengimus, atidengia ir "suuodžia" akies mirktelėjimo laiku sprogimą ir apsigindama paleidžia dujas bei skystį dar prieš sprogimą, ir jo karštis gali padaryti žalos. Šiuo apsigynimo ginklu pirmiausia bus aprūpinti JAV didieji kovos tankai.

PAMINĖTA BIRUTĖS . . .

(Atkelta iš 288 psl.)

Po užkandžių turėjome meninę dailę, kurią atliko muz. Stasio Sližio vadovaujamas kvartetas, kurį sudaro: Birutė Januškienė, Česlava Pliūrienė, Natalija Sližienė ir Aldona Tamulionienė. Kvartetas padainavo: "Menu gegužį" — St. Sližio, "Lino žiedas" — Jono Švedo, "Sugrįžt negalim" — St. Sližio, "Serenada" — Franz Schubert, "Humoreska" — Anton Dvorak, "Už jūrų, už kalnų" — Julius Gaidelio iš operos "Dana", "Jūratė ir Kastytis" — Viktoro Banaičio II-ra Undinių daina ir publikai plojant ir šaukiant "Bis" dar padai-

navo iš operos "Hoffmano pasakos Offenbacho "Barkarolė". Pasveikinti Stasiai ir Stasės ir jiems sugiedota ilgiausių metų! Minėjimas baigtas visiems sugiedant Lietuvos himną.

Kristina Daugvydienė padėkojo viešims prie šio paminėjimo prisidėjusiems ir pakvietė apžiūrėti Antaninos Jonynienės, Stasės Šimoliūnienės ir Detroito Lietuvių Kultūros klubo mokyklos klasėje suruoštos parodos. Paroda tikrai įdomi ir savo ekspozicijomis turtinga. Stasė Šimoliūnienė turėjo išstačius 20 ekspozatų ir šiaudinukų puošmenų Kalėdų eglutei, Antanina Jonynienė turėjo 25 ekspozatus ir 12 vazų, o Detroito Lie-

tuvių Kultūros klubas, kuriam atstovavo vicepirmininkė Stefanija Kaulienė, turėjo gintaro dirbinių, vazų, lėlių ir knygu.

A. Jonynienės ir Stasės Šimoliūnienės šiaudinukų ir gintaro paveikslų buvo gan dailių ir gražių. Nežinau kaip kiti, bet A. Jonynienė keletą vazų ir paveikslų pardavė.

Baigiant noriu pasakyti, kad viešims prie akademijos ir meninės dalies prisidėjusiems, Emilija Kutkienė ir Danutė Petronienė prisegė prie krūtinės po gėle, o su vokalinio moterų kvarteto dainuojamomis dainomis supažindino Aldona Tamulionienė.

A. Gr.

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

SOFIJA AMBRAZEVIČIENĖ

KETURIOLIKTOJI BIRŽELIO

*Jau nematys sesutė brolio,
Nei vyro žmona nesutiks.*

*Ar jūs atsimenat tą dieną?
Juk jos negalima užmiršt . . .
Sibiran vežė mūsų brolius
Kančioj bekraštėje numirt.*

*Numirus ten, jau brangios rankos
Akių meilingai neužspaus,
Ir vienišo ten liūdno kapo
Sesutė rūtom neapkraus.*

*Ten vietoj skambančios dainos
Tiktai sukranks gal juodas varnas,
O mirties giesmę sugiedos
Vien šiaurės vėjas, šalčio tarnas.*

VINCAS MYKOLAITIS-PUTINAS

KRISTAU, IŠGIRSK MUS . . .

*Išgirsk mus, Kristau, šaukiamės Tavęs,
Kančios ir nuodėmės naktį paklydę,
Visus kelius praėjom ir gatves . . .
Visi džiaugsmai juose erškėčiais žydi . . .*

*Išgirsk mus, šaukiančius karštoj maldoj,
Ir nenugręžk nuo mūsų savo veido,
Ateik padėti skausmo valandoj,
Nes Tavo žvilgsnis debesį išsklaido.*

*Už mus geroji Motina kalbės,
Ji mūsų vargą didį Tau parodys . . .
Tau mūsų tylios ašaros žibės,
Ir sielos skausmas išsilies bežodis . . .*

*Išgirsi mus, maldauti nepaliausim,
Kol per gyvenimo audras keliausim.*

IŠVEŽTIESIEMS PRISIMINTI

Diena veja dieną. Ir vėl birželis atskriejo laukais, pievas nubarstė žiedais, oras virpa nuo paukštelių giesmių . . . Tačiau lietuviams birželis tapo žiauriuaju, kruvinuaju birželiu.

1940 metų birželio 15 dieną iki dantų ginkluoti sovietinės armijos daliniai užėmė ramias Pabaltijo šalis: Lietuvą, Latviją ir Estiją. Išgirdę oro bangomis pranešimus, darbštūs, ramūs Lietuvos gyventojai apstulbo . . . Juk buvo pasirašyta Nepuolimo sutartis, tad, kodėl mūsų kraštas okupuojamas . . . Žmonių baimė, kad baigėsi laisvas, sotus, gražus gyvenimas, pasitvirtino . . . Atėję į įstaigas tarnautojai, į darbovietes darbininkai nerasdavo bendradarbių . . . Visi pasijuto nesaugūs . . . Nuolatinė baimė, netikras rytojus paralyžavo žmonių valią. Tuo metu naujieji šeimininkai ruošė staig-

meną, tai kas įvyko naktį iš 13 į 14 birželio perkūnu trenkė kraštą. Dešimtis tūkstančių nekaltų vyrų, moterų, senelių, vaikų, kūdikių, šeimų ir pavienių asmenų suėmė ir žiauriausiose sąlygose užkaltauose gyvuliniuose vagonuose, be paprasčiausių sanitarinių sąlygų, išvežė vergų darbams į tolimąsias Azijos ir Antarktikos sritis . . . Pakeliui silpnesnieji, kūdikiai, ligoniai mirė ir sargybiniai išmėtė juos pakelės grioviuose . . . Daugelis nepakėlė sąlygų mirė Antarktikoj, Kazachstane, koncentracijos stovyklose . . . Kiek liko gyvų, kiek pasiekė laisvuosius kraštus, tikrų žinių nėra.

Baisusis birželis paliko skaudžių prisiminimų visiems. Vieniems tiesiogiai, kiti nustojome mokytojų, giminių, mielų draugų. Juos prisimename dažnai, bet birželio mėnesį prisimename juos ypatingai.

gais minėjimais, pamaldomis ir asmeniškais maldomis. Negalime jų užmiršti, negalime jų veidų ir vardų ištrinti iš atminties . . .

Prisimenu ją. Buvo aukšta, liekna gražuolė, jauniausia apskrities meisto teisėjo dukra. Linksmą, draugišką. Ji aukštesnio Humanitarinio fakulteto studentė, aš pirmametė. Susidraugavome. Dažnai mūsų juokas nuskambėdavo universiteto koridoriuose, dažnai išeidavom pasivaikščioti į Kauno liepžiedžiais kvepiančią Laisvės Alėją. Svajojom, planavome . . . Atsiradom ant prarajos krašto. Nutilo mūsų nerūpestingas juokas, sugrįždavo svajonių pilys . . . Nujausdama nelaimę, išskubėjo į namus . . . Tėvų neberado. Jie jau buvo užkaltauose vagonuose, bet traukinys dar tebebuvo stoty . . . Ji nutarė dalintis su tėvais tuo pačiu likimu . . . Veltui vyresnieji brolis ir sesuo bandė sulaikyti . . . Nubėgusi į stotį, prašė, kad imtų ją vietoj tėvų, ji jauna, pajėgi darbus dirbti, tėvai seni. Geraširdis sargybinis bandė drausti, bet pasipainiojęs vyres-

nysis, įgrūdo ją į pirmą vagoną. Jos auka buvo beprasme. Tėvų nebepamatė, nes niekas neleido jų ieškoti . . . Pati, tikriausiai, be tinkamų rūbų, maisto, jei ir pakėlė kelionės kančias, fizinio darbo niekad nedirbusi, žuvo, kaip ir tūkstančiai nekaltųjų . . .

Dažnai prisimenu ją. Tikiu su skausmu širdyse prisimena sesuo ir brolis ir jos buvę kolegos . . . Šios kelios mintys tebūna vietoj gėlių ant jos kapo, ant jos ir kapų visų baisiojo birželio aukų, bei aukų per vėlesnius vežimus išvežtųjų. Tebūna tai žiedai ant kapelių tų kūdikų, kurie užtroško vagonuose, ant mažų vaikų, kurie badaudami maldavo motinų gabalėlio duonos . . . Ant kapų žilagalvių senelių . . . Ant kapų džiovia mirusių ar nužudytų šaulių . . . Jūs visi buvote kankiniai, kankiniai sužvėrėjusio žmogaus.

Ilskitės ramybėj, te šiaurės ledinis vėjas Jums amžino poilsio lopšinę ūžia!

Keturioliktoji Birželio.

Sofija Ambrazevičienė

Darbingas ir darnus X-tasis Visuotinis LŠST dalinių atstovų suvažiavimas

Visuotinis X-tasis LŠST dalinių atstovų suvažiavimas įvyko 1985 metų kovo 27, 28 dienomis Čikagoje, Šaulių Namuose. Suvažiavime dalyvavo 143 mandatus turintieji atstovai iš JAV, Kanados ir net tolimosios Australijos.

Atstovų registracija vyko nuo pat ankstyvo ryto, nuo 7:30 p.p. Registracijos komisija buvo gerai pasiruošusi, darbas vyko sklandžiai. Užsiregistravę šauliai sėdosi prie staltiesėmis užtiestų, apskritų stalų ir iki suvažiavimo pradžios, 9 val. ryto, dalinosi įspūdžiais, džiaugėsi puošniais šaulių namais. Tie, Vytauto Didžiojo Šaulių rinktinės nupirkti apleisti namai, vadovaujant energingam rinktinės pirmininkui šauliui veteranui Vladui Išganaičiui, šaulių jėgomis ir lėšomis pertvarkyti, atnaujinti, pritaikinti šaulių reikalavimams. Tuometinei rinktinės moterų vadovei a. a. Stasei Cėcevičienei vadovaujant, moteriškais rankomis išpuošti, įruošta patogi virtuvė, supirkti ar sudovanoti indai ir virtuvės reikmenys. Įruošta skaitykla. Namai turi barą, apie kurį kasdien spiečiasi šauliai ir jų svečiai draugiškai pabendrauti. Tiesa, Čikagoj lietuviškų salių netrūksta, bet šauliams niekur nėra tiek laimės, kaip po savu stogu.

9 val. ryto LŠST CV p-kas Karolis Milkovaitis, devynerius metus vadovavęs Sąjungai, atidarė suvažiavimą. Įnešus vėliavas, sol. šaulė Buntinaitė, pianinui palydint, sugiedojo JAV himną, o Lietuvos himną giedojo visa salė.

Suvažiavimą žodžiu sveikino vyskupas Vincentas Brizgys, evangelikų liuteronų vyskupas Anas Trakis, PLB vicepirm. Birutė Jasaitienė, VLIK-o atstovas Vytautas Jokubaitis, DLK Birutės d-jos CV pirmininkė Marija Tumienė, ALT-os — Teodoras Blinstrubas, Sa-

vanorių - Kūrėjų Sąjungos pirm. plk. Jonas Švedas. Jautrią invokaciją, kreipimąsi į Lietuvos Rūpintojėlį, sukalbėjo LŠST kapelionas tėvas Jonas Borevičius.

Susikaupimo minute pagerbti Sąjungos mirusieji šauliai.

LŠST pirm. Karolis Milkovaitis perskaitė jautrų vieno šaulio, dėl žinomųjų priežasčių neminėdamas nei jo pavardės, nei gyvenamojo krašto, laišką. Laiške autorius iškelia sovietinės propagandos melą. Sakosi mus išvadavę. Iš ko išvadavę? Atėmė mūsų laisvę, visas turėtas žmogiškąsias teises. Pavertė mus vergais. Veža į Sibirą, į negyvenamąsias vietas, kur prie nežmoniškų darbų žudo. Skelbia, kad Lietuvoj tikėjimo laisvė. Tai įžūlus melas, nes vien todėl, kad mokė tikėjimo tiesų kun. Alfonsas Svarinskas ir kiti kenčia koncentracijos lageriuose. Tas autorius siūlosi vyksti į sovietinę Rusiją ir atlikti likusių bausmę už kun. Svarinską, kaip savo auką Lietuvai. Prašo Sąjungos pirmininką padaryti žygių, kad būtų leista kun. Svarinskiui atvykti į jo gyvenamą kraštą, kur jis paliks jam visą savo turtą. Laišką baigia šūkiu: "Rusai, lauk iš Lietuvos! Laisvės Lietuvai! Tas šūkis tebūnie mūsų X-tojo suvažiavimo šūkiu".

Pirm. Karolis Milkovaitis pabrėžė, kad vyriausybės atstovai pripažįsta LŠST įnašą, kviečia pirm. ir jis dalyvavo Baltų konferencijoje, kur buvo ir prez. Reganas, bei prez. Regano ir vice prezidento Bush inauguracijoje. Visur dalyvauja kaip LŠST pirmininkas. Tai esąs ne jo asmeniškąs, bet LŠST laimėjimas.

Po iškilmingosios dalies ir trumpos pertraukėlės, prasidėjo darbo posėdis. Sąjungos pirm. pasiūlė suvažiavimo pirmininkais: Albertą Misiūną, Detrito jūrų šaulių Švyturio kuopos š., ir Antaną Gudonį, St. Pe-

tersburgo j.š. Palanga kp. šaulių. Į sekretoriatą: J. Macikonį, A. Pautienį ir P. Kanopą. Suvažiavimas plojimu patvirtino prezidiumą.

Buvę CV nariai, pradedant pirm. Karoliu Milkovaičiu, padarė trejų metų veiklos pranešimus. Pirm. pranešė apie santykius su paskirais vienetais, apie kultūrinę S-gos veiklą, apie išleistas knygas.

Šaulių moterų vadovė Birutė Jasaitienė priminė, kad visur moterys talkininkauja vyrams, be moterų veikla nebūtų tokia gyva. Ji visur kelianti šaulių reikalus.

CV išdininkas Stasys Bernatavičius pranešė apie S-gos finansinį stovį. S-gos finansinis stovis daug geresnis nei buvo kadencijos pradžioje. Išdą papildė pajamos už parduotas S-gos išleistas knygas, žemėlapius ir miestų herbus.

Revizijos komisija patvirtino kasos stovį, išvardino kiek ir kokio turto turima. Pabrėžė, kad kasos knygos vedamos labai tvarkingai, visi įrašai turi pateisinamuosius dokumentus ir revizijos komisijos vardu pagyrė išdininką už puikiai atliktą darbą.

Mirus Spaudos - Informacijos vadovui a.a. Petru Malėtai, trumpą pranešimą padarė pavaduotojas Paštukas.

Tremties Trimito redaktorė Stefanija Kaunelienė pabrėžė, kad jos darbas mato visi, kurie skaito Karį ir jame Tremties Trimitą. Stengiasi įtraukti daugiau bendradarbių, gauti įvairesnės, įdomesnės medžiagos. Daug bendradarbių paviliojo kapai, jaunesni nedrįsta. Iki šiol dar vis atsiranda rašančių. Su buv. Kario redaktorium p. Zigmu Raulinaičiu santykiai buvę draugiški. Šauliai iki šiol labai nuoširdžiai rėmė Karį. Būtų svarbu žinoti, kiek tų aukų skiriama T.T. Kokie bus santykiai su naujuoju redaktorium, parodys ateitis. Šiuo metu T.T. telpa naujajai vietai, žurnalo gale, ir yra ne skyrius, bet priedas. Visus tuos reikalus turės aptarti CV su Kario leidėjais.

Garbės Teismo p-kas plk. Švedas: "Bylų nieieškom, todėl jų ir nebuvo".

Atskirų dalinių pranešimai buvo paduoti raštu. Ilgesnį pranešimą iš DLK Vytenio šaulių kp. perskaitė tos kp. garbės š., Moterų vadovė Laima Lipkevičienė. Šauliai gražiai veikia. Daug šaulių įsigijo uniformas, remia kitas organizacijas, jaunimą ir liuanistinį švietimą. Lietuviai apgailestauja, kad šauliai per vėlai įsikūrė.

Jūsų šaulių vadovas Edmundas Vengianskas padarė išsamų pranešimą apie jūrų šaulių veiklą, narių skaičių, kiek uniformuotų, kur jis dalyvavo CV pirm. pavestas, apie stoką kontakto su Kanados jūrų šauliais ir bendrai reikalą stengtis įtraukti ir sudominti daugiau jaunimo.

Žalgirio kp. š. Jadvyga Budrienė, kuri mokytojauja Klevelando Lituanistinėje mokykloje, ragino šaulius savo šeimose su vaikais ir vaikaičiais kalbėti tik lietuviškai, nes kol šeimose skambės lietuvių kalba, tauta bus gyva.

Apsvarstytas ir su mažais pakeitimais priimtas ilgai ruoštas naujojo statuto projektas. Kadangi ne visi atstovai buvo su jo projektu susipažinę, komisijos pirm. Kęstučio kp. Racine, Wisc., pirm., perskaitė papunkčiui, atstovų išdiskutuotas ir, išlyginus kalbą, bus išspausdintas.

Naujojo S-gos pirmininko rinkimai praėjo sklandžiai. Buvo numatyti du kandidatai: Juozas Šiaučius iš Montrealio, Kanados, ir Edmundas Vengianskas, buvęs jūrų šaulių vadovas, ir Gen. Daukanto j. š. kp. pirm. J. Šiaučiuviui nedalyvaujant suvažiavime ir neturint jo raštiško sutikimo, jo kandidatūra atkrita. Kadangi liko tik

vienas kandidatas, atstovų prašomas sutiko kandidatuoti buvęs pirm. Karolis Milkovaitis, jei jam bus leista savaitės bėgyje susidaryti savo valdybą. Suvažiavimui sutikus, slaptu balsavimu išrinktas Karolis Milkovaitis su 83 balsais, Edmundas Vengianskas gavo 60 balsų.

Į Garbės Teismą išrinkti: Antanas Raudys, kun. Kazimieras Kuzminskas ir Klemensas Juškevičius. Kandidatai: Leonas Juozapavičius ir Petras Peleckas. Į kontrolės komisiją: Petras Padvaiskas, A. Repšienė ir J. Gurevičius.

Į S-gos garbės šaulius pakelti: Stepas Jakubickas iš Kanados, Juozas Stašaitis iš Brockton, Mass., ir dr. Kazys Pautienis iš Floridos.

Rezoliucijų komisija paruošė rezoliucijas, kurias suvažiavimas priėmė ir sekretoriatas išsiuntė.

Stebint suvažiavimą, klausant nuoširdžių sveikinimų ir linkėjimų įvairių lietuviškų centrinių organizacijų atstovų ir gerbiamų dvasiškių, gavosi įspūdis, kad kol S-gos gerbūvių ir lietuvių sąjunga stumėdama aukščiau savojo aš, Sąjunga gyvuos ir stiprės.

Suvažiavimo Banketas. Po darbo posėdžio atstovai skirstėsi pailsėti ir pasiruošti prieš banketą. Salę liko tvarkyti ruošimo komitetas. Kai 7 val. susirinko atstovai ir svečiai, stalai buvo švariam staltiesėm užtiesti, padengti ir gėlėmis papuošti. Iš kitų miestų suvažiavusiems atstovams maloni staigmena buvo meninė dalis — Vytauto Didžiojo rinktinės styginis orkestras su piano palyda (Matiukas ir solistu Tadu Rūta).

Banketą pradėjo suvažiavimo pirmininkas Albertas Misiūnas, kuris pasveikines dalyvius, meninės dalies vadovavimą pavedė orkestro smuikininkui ir ragelio solistui Baliui Pakštui. Apie šį styginį orkestrą jau buvo T.T. rašyta, tad, kad ko nors nepraleisčiau, pavardžių neminėsiu. Pagrojo Gailevičiaus Ramovėnų maršą, Kelelbey Persų Turgavietę ir Kačanausko Prie Nemunėlio — solo Balys Pakštas rageliu su styginiu orkestru. Vaičiūno Šauliams, Šimkaus Kur bakūžė samanota ir Šimkaus Oi, greičiau, greičiau — solo bosas Tadas Rūta su orkestru. Meninė programa buvo labai maloni atgaiva po netrumpo darbo dienos.

Pradedant vakariene, vadovas Albertas Misiūnas pakėlė tostą už naująjį, tikriau sakant, jau ketvirtąją kadenciją pradedantį, LŠST p-ką Karolį Milkovaitį ir palinkėjo jam kantrybės ir ištvėmės, jo, gi, mieliai žmonelei Elenutei būti jam ramsčiu, tikrai nelengvose ir atsakingose pareigose. Atsipalaidavo liežuviai, plaukė kalbos, bet kada užgrojo orkestras, aikštelę užpildė jauni, vyresni ir dar vyresni šokėjai. O šokėjų būta puikių, kurie šoko su įvairiomis figūrom. Miela buvo stebėti jų patvarumą ir meilę šokiui. Banketas tęsėsi iki vėlumos.

Pamaldos. Kovo 28 d. prie Brighton Parko lietuviškos bažnyčios rikiavosi S-gos ir dalinių vėliavos, uniformuoti ir tautiniais rūbais šaulės, šauliai. Į bažnyčią eiseną įvedė naujasis S-gos pirmininkas Karolis Milkovaitis ir vicepirm. šaulys veteranas Vladas Išganaitis.

Nauja, erdvi ir graži bažnyčia, priekyje vėliavų eilė, priekyje organizuoti šauliai. Viršų choras, solistė, smuikas ir vargonai. Prasmingas auksaburnio S-gos kapeliono kun. Jono Borevičiaus pamokslas, tikinčiųjų maldos žodžiai kilo prie Aukščiausiojo sosto. Tai nepamirštamos dvasinio pakilimo akimirkos.

Po pamaldų atstovai ir svečiai sugūrėjo į Šaulių Namus pasivaišinti, atsigaiivinti, prieš iškeliaujant į namus, į savuosius dalinius.

**SVEIKINIMAS LŠST VISUOTINAM ATSTOVŲ
SUAŽIAVIMUI ČIKAGOJE, 1985 METŲ
BALANDŽIO 27 D. 9 VAL. RYTO
ŠAULIŲ NAMUOSE, 2417 W. 43 STREET**

Sveikinu Jus, Lietuvos praeities didvyrių palikuonis, -es. Jūsų proseniai tada stovėjo Tautos sargyboje, gindami ją nuo priešų, šiandien Jūs. Jus visur sutikau — mačiau Tėvynės vadavime. Savanorių Kūrėjų eilėse. Klaipėdos vadavimo eilėse. Lietuvos partizanų eilėse ir visur, kur tik pasirodydavo Lietuvos pavojus.

Taip Jūs ir šiandien stovit Lietuvos sargyboje, sutraukę skaitlingas drausmingų brolių ir sesių eiles po Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje garbinga vėliava, pasiruošę ir toliau neapleisti Jos — Tėvynės Lietuvos.

Sveikinu gausius dalinių atstovus. Sveikinu Centro Vadovybę. Sveikinu atskirų vienetų vadus, vades. Sveikinu visą LŠST. Linkiu ištvermės darbe ir dar didesnę narių skaičių pritraukti didingam darbui ir sekančius suvažiavimus švęsti Tėvynėj Lietuvoj. Dieve, padėk Jums.

Mano pagarba Jums

*Marija Tumienė,
DLK Birutės draugijos
centro valdybos pirmininko*

TREMTIES TRIMITAS
*sveikina naujuosius Sąjungos garbės narius:
Steponą Jakubicką, Juozą Stašaitį ir
dr. Kazimierą Pautienį.
Esate verti tos pagarbos!*

Sveikiname ir naująją LŠST CV: jos pirmininką Karolį Milkovaitį, pradėjusį ketvirtą kadenciją,

I-jį vicepirmininką S-gos garbės narį Vladą Išganaitį,
II-jį vicep. Juozą Gurevičių-Gurvį,
III-jį vicep. Sveikatos reikalams dr. Kazimierą Pautienį,
Moterų vadovę ir Sąjungos sekretorę Anelę Kirvaitytę,
Iždininką Juozą Kreivį,
Moterų vadovės pavaduotoją Eleną Antanaitienę,
Spaudos — informacijos — kultūros vadovę Zuzaną Galiniene,
Foto korespondentą Ciprijoną Genutį,
Jūsų šaulių vadovą Mykolą Abarių,
Ūkio - tiekimo vadovą Alfonsą Paukštę,
Ūkio - tiekimo pavaduotoją Sofiją Ferro-Tamulevičiūtę,
Šaudybos sporto vadovą Joną Šostaką.
Sėkmės ir našaus darbo Sąjungos gerovei, kenčiančios Lietuvos garbei!

IŠ ŠAULIŲ VEIKLOS

Už nuopelnus Lietuvai ir Lietuvos Šaulių Sąjungai Tremtyje apdovano-tųjų

SARAŠAS

Šaulių Žvaigždės ordinu:

1. Jadvyga Kloviškienė — Vytauto Didžiojo Šaulių rinktinė
2. Galinda Šilingaitė — Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė
3. Stasys Augonis — Trakų š. rinktinė
4. Augustinas Ašoklis — Jūrų šaulių kuopa "Klaipėda"
5. Jonas Dekeris — Jūrų šaulių kuopa "Klaipėda"

Šaulių Žvaigždės medaliu:

1. Jonas Janušauskas — Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa
2. Juozas Marus — Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopa
3. Justina Kušeliauskienė — Vy-

tauto Didžiojo šaulių rinktinė

4. Adelė Latonienė — Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė
5. Povilas Kantas — Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė
6. Juozas Ruokis — J. Daumanto šaulių kuopa.
7. Vladas Račius — J. Daumanto šaulių kuopa
8. Kazė Jameikienė — Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė
9. Domicėlė Bubelienė — Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė
10. Petras Šernas — Vytauto Didžiojo šaulių rinktinė
11. Irena Tylienė — J. Vanagaičio šaulių kuopa
12. Elena Valiukonienė — J. Vanagaičio šaulių kuopa

LŠST garbės narys š. Vladas Išganaitis išrinktas Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės garbės pirmininku su vyresniškumu nuo jo pasitraukimo dienos iš Vytauto Didžiojo š. Rinktinės pirmininko pareigų.

Pagrindas: Rinkt. visuot. susirinkimo protokolas.

Šauliai Juozas Mackonis ir Julius Pocius išrinkti Vytauto Didžiojo šaulių rinktinės garbės šauliais su vyresniškumu nuo 1985 m. vasario 3 d.

Pagrindas: rinktinės visuot. s-mo protokolas

Šaulys Albertas Mateika išrinktas Romo Kalantos šaulių kuopos garbės šauliu su vyresniškumu nuo 1985 m. sausio 23 dienos.

Pagrindas: Kuopos pirmininko raštas

Šaulė Birutė Jasaitienė nuo 1985 m. vasario 1 dienos paskirta nare į vakuojančią vietą LŠST Šaulių Žvaigždės Ordino taryboje. Šaulių Žvaigždės Ordino taryba dabar yra pilname sąstate.

Šaulys Stasys Pačėsa nuo 1984 m. spalio 1 d. pasitraukė iš Australijoje veikiančios Kun. Margio šaulių rinktinės pirmininko pareigų. Rinktinės pirmininko pareigas eina vicepirmininkas š. B. Kryžanauskas, gyvenantis 41 Windsor Ave., Clearview, S.A. 5085, Australia.

Pagrindas: š. S. Pačėsos raštas

SKAMBUTIS

BALYS GRAŽULIS

Išlipus iš traukinio, pirmas mano žygis buvo susirasti bičiulį. Ėjau apytamsėmis gatvėmis, geliančiai šalto vėjo genamas, ir vis kartojau: Didžioji gatvė septyniolika, ketvirtas aukštas. Nors tai buvo ir didžioji gatvė, tačiau surasti ją tamsoje nebuvo lengva. Bet, kaip priežodis sako, liežuvis ir į Rymą nuveda. Pusvalandį paklaidžiojęs, sužinojau ieškomoje gatvėje besisukinėjęs. Nelengviau buvo ir su septynioliktuoju numeriu. Vis dėlto — didžiulę, keturkampę mūro dėžę — ir linksmi paspaudžiau išorinių durų rankeną. Tačiau, kaip netrukus paaiškėjo, tikrasis mano vargas tik dabar teprasidėjo. Rankena lengvai linko, bet durys laikėsi.

Paleidęs durų rankeną, pradėjau žvalgytis. Yra! Net dvi eilės abipus durų, baltų kaulinių mygtukų. Apvalūs, slidūs, visai tokie kaip armonikos — taip ir baltuoja tamsoje. Bet kurį iš jų dabar paspausti? Pasilenkiau prie vienos eilės — tamsu. Perėjau į kitą pusę durų — neišskaitau. Taigi: kairėj ar dešinėj? Kažkodėl apsisprendžiau už dešinę. Pagraibiau sienoje, atskaičiau iš apačios ketvirtą mygtuką, patį viršutinį ir palengvėjusia širdimi vieną kartą spustelėjau — smagiai ir stipriai.

Netrukus aukštybėse, pačioje pastogėje, bilsterėjo langas, ir aštrus moteriškas balsas sušuko:

— Kas ten?

Aš žengiau keletą žingsnių atbulas, atsilošiau ir surikau stipriau už vėjo švilpimą:

— Aš pas poną Pūkį!

Ką atsakė moteris nesupratau, nes tuo tarpu pro šalį pravažiavo, garsiai papsėdamas, vilkikas. Langas užsidarė. Aš laukiau. Praėjo minutė, kita — nieko. Tada dar kartą paspaudžiau — ilgai ilgai. Vėl subildėjo virš galvos, tik jau daug triukšmingiau, ir tas pats balsas piktai prapliupo. Bet iš viso to man tepaaiškėjo, kad esu kurčias.

— Aha! — susigriebiau. — Tai turi reikšti, kad ne toje pusėje paskambinau.

Žengiau į kairę ir visa jėga užgulu viršutinį mygtuką. Dar mygtuko neatleidus, aukštai kairėje trinktelėjo.

— Kas ten? — paklausė vaikiškas balselis. Tą klausimą daugiau atspėjau, nei nugirdau per vėjo staugimą.

— Aš pas poną Pūkį! — atsakiau iš visų plaučių.

Vaikiškas balselis kažką man rėkė, bet suprasti negalėjau.

— Negirdžiu! — blioviau atgal.

Mažas kudlotas šešėlis persisvėrė per langą ir sucypė vėjo gaida. Argi vėją suprasi? Kiek pagalvojau.

— Kvailys, — pasakiau sau ir spustelėjau du kartus. Spustelėjau taip, kad išgirstų. Išgirdo.

— Alio! — suskambėjo sultingas baritonas iš kairiausio lango.

Atsakiau, delnus prie burnos pridėjęs.

— Kitoje pusėje! — atskrido atsakymas.

Į dešinę perėjau pirštų galais ir nedrąsiai du kartus spustelėjau. Ir neveltui bijojau: ana moteris subalbatavo kalakutiškai, kad aš net susigūžiau. Ilgokai palaukiau, kol susikaupė drąsa paspausti tris kartus. Paspaudžiau ir prisiglaudžiau prie durų, laukdamas šlapio atsakymo. Tuoj pat kažkur ant stogo spragtelėjo, ir šilkinis balselis lyg pūkas nukrito man į ausį:

— Tu? — šiltai ir džiugiai pakuteno.

— Tyla. Tik po valandėlės sugrįžo atsakymas, kiek piktas ir bespalvis:

— Skambinkit . . .

Tolimesnius žodžius nunešė vėjas. Atsidusau, vėjas lindo už apikaklės, kilo blauzdomis ir aušino paskutinę viltį. Vėl pasilenkiau prie mygtuko — nematyti. Nesitikėdamas pasisekimo, išsitraukiau žiebtuvėlį. Kur tau tokiam vėjui! Braižiau ir gailėjausi į "Tu" neatsakęs "Aš". Bent duris būtų mergaitė atidariusi. Beliko užsisiausti apsiaustą ant galvos ir užuovėjoj pamėginti. Pavyko! Nors tiršti dūmai ir kilo tiesiog į nosį, bet lentelė šalia skambučio buvo aiškiai matoma. Matoma, bet suprask, kad geras:

D. Smilgaitė (. . .)

J. Dūdienė (.)

A. Pūkys (. . . -)

Pažiūrėjau į lentelę ir papūčiau lūpas. Perėjau į kitą pusę — dvi pavardės. Ties viena brūkšnys, o ties kita du taškai. Ką tai turi reikšti? Morzės raidynas! Kitaip ir būti. — S. — trys taškai. Tinka — Smilgaitė. Bet Dūdienė ir vienas taškas? Arba: Pūkys ir trys taškai brūkšnys. Vis dėlto nutariau pamėginti — trys trumpi ir vienas ilgas. Signalizavau. Tyla. Susikaupiau ir dar aiškiau, kaip tikras telegrafistas, pagal visas taisykles atpyliau. Ir ką jūs pasakysit! — tiesiai virš galvos sugirgždėjo, ir prikimęs balsas atbangavo:

— Tuojau, tuojau!

Pūkys! Iš tūkstančio jo balsą pažinčiau. Atsilošiau ir sukriokiau, netekęs kantrybės:

— Įleisk pagaliau!

Po poros minučių, bičiulio išglamonėtas, jau koriausi į ketvirtą aukštą. Į mano murmėjimus jis aiškinosi:

— Nepažinau.

Aš pažiūrėjau jam į akis.

— Tai yra, suklydau, — pasitaisė, — maniau Norkaitį atėjus. Jis kaip tik taip skambina — aiškiai, švariai. Žinai gi, telegrafistas. Nusibodo jo pasakos. Sakau, neatidarysiu, tai pastovės ir nueis. Bet, kai suskambinai dar kartą, manau reikia įleisti, o tai visą naktį pimpsės. Gi žiūriu — tu!

Nespėjau bute atsisėsti, kai tris kartus sučiřškė. Aš net krūptelėjau, taip jau skambutis man į kraują įsigėręs.

— Panelės mylimasis, — pastebėjo Pūkys.

— Iš kur jau žinai? — pašiečiau.

— Žinau, — pasitikinčiai atrėžė jis.

Ir tikrai, tuojau laiptais nušokavo lengvi žingsniai. Tik pasiilgtojo taip bėgama pasitikti. Aš nustebau.

— Nieko nepaprasto, — paaiškino Pūkys, — visi įsimylėjęliai taip skambina — skambiai ir švelniai, tartum mylimosios pirštelį spaustų.

Vos pradėjau pasakoti, ir vėl skambutis — triskart trumpai ir vienąkart ilgai. Sučiřškė garsiai, rėžiančiai, kad man net dantys atšipo.

— Maryte! — pašaukė Pūkys dukterį, — įleisk teta atėjo.

Kaip pasakė, taip ir buvo: Pūkienės sesuo trankiai nuėjo tiesiog į virtuvę, kur Pūkienė gamino man vakarienę.

— Jeigu ją pažintum — nesistebėtum, — tylutėliai dėstė Pūkys. — Kaip skambina tokia ir yra: drąsi, akiplėšiška, nesiskaitanti su nieku. Ne tik ją, bet ir visus, kas tik nors kartą pas mane yra buvęs, iš skambinimo atpažįstu. Net žinau, kokie žmonės pas kaimynus lankosi.

Aš suabejojau.

— Lažinkimės, — pasiūlė jis.

Gal ir būtumėm susilažinę, bet atėjo moterys iš virtuvės, ir sėdau vakarieniauti. Tačiau mano nuostabai dar nebuvo galo. Atsilankė pora dukters draugių, anas nusibodęs telegrafistas, dar kažinkas, ir kiekvieną kartą Pūkys, išdidžiai žiūrėdamas man į akis, neklysdamas pasakydavo, kas ateina. Skambutis čiřškė ir čiřškė: tai kartą, tai du; tai kairėj, tai dešinėj. Po kiekvieno skambtelėjimo Pūkys mus apšviesdavo, pas ką ir kuris svetys ateina. Skambutis zirzė taip dažnai, kad į galą mane erzinti pradėjo. Ir kai svečiai išsiskirstė, aš sudejavau: — Kaip jūs ir apsikėnčiat? Skamba ir skamba — iš proto galima išėiti. Tik klausyk ir skaičiuok, kiek kartų suskambino. Nuplėščiau aš tą skambutį pačią pirmą dieną.

Pūkys nusijuokė:

— Visai netaip baisu, kaip tau atrodo. Priprasutum. Pradžioj ir mane erzino, o dabar negaliu

įsivaizduoti gyvenimo be skambučio. Kažkas sava, artima paliko. Sakytum koks tarnas.

— Dėkui už tokį tarną, — atsakiau pykdamas.

— Oho skambutis! — varė savo Pūkys. — Tik tas ketvirtas aukštas, kad jis sugriūtų, įvarys man dusulį, aukštyn žemyn belakstant. O skambutis tai visai tvarkoj. Įspėja tave, pasako, kas ateina. Nemalonus svečias — neįleidi. O be skambučio tai ir rioglinasi kiekvienas. Labai smagu, kai vienmarškinį užklumpa, ką? Sugedo aną dieną elektra — ir nei šis, nei tas. Neprisimenu, ar kas ir beapsilankė tą dieną. Visą dieną durys nerakintos buvo, o žmonės — pro šalį. Sutaisė elektrą — ir vėl skambutis, vėl svečiai. Tartum stovėtų prie durų ir šauktų: užeikite, labai prašau. Tai kažkas gyvo, patrauklaus. Ir niekas taip gerai žmogaus nepažįsta, kaip skambutis. Jo balsas geriau už raštą žmogaus būdą išduoda. Ką grafologija! Nė nepalyginti. Paspaudei mygtuką, o jis tuoj ir pasako, kas esi. Gali kuo nori dėtis, skambučio neapgausi. Išmokau pažinti jo balsą — nė lapė manęs neapgaus. Tiesiog nuostabu. Didžiulį veikalą būtų galima apie tai parašyti. Kad ir tokiu pavadinimu: "Skambutis — žmogaus dvasios veidrodis".

Aš susijuokiau.

— Nesijuok, — rimtai įspėjo Pūkys, — tai visas mokslas. Aš net stebiuosi, kad niekas iki šiol apie tai studijos neparašė. O gal ir parašė? Turėjo parašyti. Kai turiu laiko, mėgstu ir aš pastudijuoti. Dabar be pirštinių manęs nepaimsi. Skambina aną dieną — pypt, pypt — vos nugirdau. Čia jau koks bailytas, manau sau. Ir tikrai: įleidžiu — tai buvo mokytojas Stasiūnas. O jo gi kuklumėlis! Net ant kėdės atsisėsti nedrįsta. Atsitūpė ant kraštelio, kaip žvirblis, ir tik "atsiprašau, atsiprašau" po kiekvieno žodžio. Arba antai Čiurlys. Kai paskambina, tai nė nesuprasi, kur čia trumpa, kur ilga, be jokios tvarkos. Taip ir gyvena. Pasižiūrėk jo namuose — kaip raiste. O Paukštienė. Kai atbėgs, tai tik prrr... Nė nesuskaitysi, ar čia trys ar keturi. Iš trumpo ilgas, iš ilgo bent penki trumpi — isterikė, vis skuba, lekia, verkia, barasi. Gi Kanapė, lėtas, gingus žmogelis, kaip pspaus ilgą, tai ir galo nėra. Bet nepasakytum, kad tai erzintų. Mat, nuo kiekvienos rankos vis kitoks skambučio balsas. Kartais malonus, skaidrus, kaip sidabrinis, o kitą kartą taip sučiřšk, kad net padai suniežti. Pagal žmogų — koks jis, taip ir skamba. Štai mūsų Smilgaitė pametė vyrą tik dėl to, kad skambint nemokėjo. O nieko vaikas, protingas ir mandagus. "Koks iš jo vyras", — sako, "kad nė skambučio paspaust kaip reikiant neįstengia. Tik pypt, lyg viščiuokas iš lukšto besikaldamas. Pražūčiau su tokiu". Ir manai, kad ji neteisė!

Gudri mergina. Tai matai, skambutis tikrai, lyg pilies durininkas, kiekvieną pristato: Jo Šviesybė ponas grafas Šioksirtoks. Ir dar prideda, ko neišdrįs durininkas: pataikūnas ir niekšas.

Aš nusikvatojau. Gardžiai juokėmės abudu. Ir kaip tik tuo metu suskambo — greitai ir kietai.

Pūkys sukluso. Paskui tarė:

— Na, pabandyk atspėti.

Aš atsisakiau.

— O aš tau pasakysiu: ligūstai nervingas tipas, — žinovo tonu pasakė Pūkys.

Vėl sučirškė, bet jau ilgai ir draskančiai.

— Matai, dargi ir įkyrus, akiplėšiškas, — pridėjo jis.

— — Įleisk, žmogaus nekankinęs, — nutraukiau jį.

— Nieko, nieko, pasiklausykim, ir daugiau jis mums papasakos.

Dabar pasipylė ilgi ir trumpi ir trumpiausi be skaičiaus.

Oho, pasivaipė Pūkys. — Stačiai nepakenčiamas tipas, pasakysiu, baurus. Su tokiu neičiau obuoliauti. Lažinkimės, kad teisybę sakau.

Mane buvo pagavusi kažkokia pakili nuotaika, todėl greitai atsakiau:

— Lažinkimės!

Sukirtom rankas, ir Pūkys išėjo. Netrukus išgirdau Pūkienę, plūstančią savo vyrą. Ji plūdo paskutiniaisiais žodžiais, taip, kaip išėlusi moteris temoka plūsti. Palydėdama savo seserį, ji buvo užmiršusi pasiimti raktą. Jiems įėjus į kambarį, aš nesusivaldęs suzvengiau:

— Laimėjai!

Jis tik prasišiepė, kaip senas batas, bet nieko neatsakė. Net nesijuokė. Dabar man jo pagailo.

— Tu teisus, nuostabiai teisus! — užjaučiau.

— Dėl ko taip? — pastatė akis Pūkienė.

— Dėl skambučio, — atsakiau nekalčiausiai.

Pūkys atsiduso ir suniurzgėjo:

— Prakeiktas skambutis!

Juozo Daumanto vardo šaulių kuopos valdyba Los Angeles, Calif., 1985 m. kovo mėnesį perrinkta sekančiam dvejų metų laikotarpiui. Iš kairės: Jonas Avižienis, Vladas Šimoliūnas, Judita Paškauskienė, šaulių kuopos pirm. Juozas Pažėra, kuopos garbės šaulys Kazys Karuža, Vytautas Apeikis. Algirdo Gustaičio nuotrauka

VILNIAUS ŠAULIŲ RINKTINĖS KANADOJE 30-ties METŲ VAINIKAS

V. TAMOŠIŪNAS

1984 metų Kalėdų šventėms netikėtą dovaną atnešė paštininkas. Smalsu iš kur ir kas siunčia. Skaitau: J. Šiaučiulis, Montrealis. Išardęs įpokavimą nustembu — tamsios vyšnių spalvos kietam biršely auksiniam klevo lape šaulių skydas. Žemiau taip pat aukso raidėmis užrašas: LŠST Vilniaus Šaulių Rinktinių Kanadoje Metraštis 1954 - 1984.

Sujaudino... Prabėgomis pavaračiau. 150 liuksusinio popieriaus lapų.

Vartau, žiūriniu nuotraukas. Kiek daug. O čia KGB ir OSI siaučia. Ieško karo nusikaltėlių... Kada gi jiems kas suruoš teismą, kada ne nekaltas aukas terorizuos OSI, bet raudonuosius budelius, naikinančius tautas, Gulago stovyklose kankinančius dorus žmones...

Metraščio leidėjas LŠST Vilniaus Šaulių Rinktinei Kanadoje. Leidinio komisija: Petras Gabrys, Augustas Mylė, Ignas Petrauskas. Tekstą rinko: Vida Šiaučiulienė ir Lina Kuliavienė. Tiražas 400 egz. Redaktorius Juozas Šiaučiulis, anykštėnas, Utenos apskr.

Įžangoje Lietuvos Vytis ir Lietuvos himnas. Seka Lietuvos žemėlapis ir mūsų prezidentų — Antano Smetonos, Aleksandro Stulginskio ir Kazio Griniaus nuotraukos. Trumpas, bet svarus leidėjų žodis. Eiliuotas Lietuvos generalinio konsulo Dr. Jono Žmuidzino linkėjimas.

Juodame gedulo fone, ažuolo lapų vainike šaulių skydas. Kitoje pusėje LŠS-gos steigėjo Vlodo Putvinskio-Pūtvio (1873 - 1929 m.) portretas. Apie Vlodo Pūtvio gyvenimą paimta iš Aleksandro Marcinkevičiaus-Mantauto Vlodo Pūtvio monografijos.

1984 m. sukako 30 metų, kai Toronte įsikūrė pirmoji Vlodo Pūtvio kuopa Toronte, sekė karaliaus Mindaugo kuopa Montrealyje, DLK Gedimino kuopa Delhi, DLK Algirdo Hamiltone, Neringos jūrų šaulių kuopa Montrealyje, Baltijos jūrų šaulių kuopa Toronte, Povilo Lukšio kuopa St. Catherines, Vilija — jūrų šaulių

“L. K. Mindaugo” kp. Montrealyje. 1985 m. kovo 3 d. garbės prezidiumas. Iš kairės: kuopos p-kas Aug. Mylė, g. š., J. Šiaučiulis, leidinio redaktorius Ig. Petrauskas, j. š. “Neringos” kp. p-kas L. Balaišis.

būrys Windsore, Maironio kuopa Sudbury.

Tokios apimties liuksusiniam leidiniui reikėjo daug lėšų. Leidėjų komisija sugrupavo: Metraščio garbės mecenatai, Metraščio garbės leidėjai ir aukotojai. Surinkta virš \$10,000. Kiek daug padarome vieningai dirbdami.

Kuopos ir daliniai davė datomis ir nuotraukomis pailiuotus veiklos aprašymus.

Dalis medžiagos paimta iš Kario-Tremties Trimito priedo. Telpa straipsniai: Plk. Prano Saladžiaus — 10 dėsnių šauliams. Gen. Stasio Raštikio straipsnis — Nepriklausomai Lietuvai. Alfonso Valatkaičio — Keletas mūsų paslapčių. Algirdo Budrecko — Lietuvos Šaulių Sąjungos Ideologija. S. Pūtvytės-Mantautienės — Šaulės ir Kariuomenė. Klemensas Čeputis — Šaulys ir Politika. K. Kodatienė — Šaulė Kultūrinėje veikloje. Vincas Tamošiūnas — JAV Lietuvių įnašas į Lietuvos šaulių sąjungą. Gen. št. plk. Jonas Šepetys — Šaulių Paskirtis Tremtyje. Stepas Jakubickas — Šauliškos Idėjoskelio.

Visas Metraštis iliustruotas gražio-

mis nuotraukomis — iš Nepriklausomos Lietuvos ir dabartinių laikų. Suskaičiau 347 nuotraukas. Daug tautiniais motyvais puošmenų.

Stambus, išpūdingas leidinys. Imk ir grožėkis. Puiki dovana. Tiražas mažokas. Manau, kanadiečiai jau išgraibstė.

Gal būtų buvę gera, jei reikšmingesnieji įvykiai būtų aprašyti ilgesniu straipsniu anglų kalboje. Kalbu iš patirties. Giminaitis Rimas Karaitis Australijoje turi dovanų Darius - Girėnas leidinį su anglų kalba paaiškinimu, rašo, kad australiečiai veikalui labai domisi. Gražiausios sėkmės Vilniaus Šaulių Rinktinei Kanadoje!

Kpt. STASIUI JAGUČIUI

Australijoje mirus, jo seserį šaulę ONĄ ŠILIENĘ ir jos visą šeimą nuoširdžiai užjaučiame.

Miami “Aušros” šaulių kuopos Valdyba ir šauliai

**SU POETE MARIJA
ČERNECKYTE-SIMS
ATSIŠVEIKINANT**

1985 m. balandžio 9 d. po ilgos ir sunkios ligos vežant į Cottage ligoninę mirė visuomenininkė, keletos organizacijų narė, ALT S-gos ir LŽS-gos Detroito skyriaus garbės narė, poetė Marija Černeckytė-Sims.

Marijos Sims kūnas buvo pašarvotas Yolandos Zaparackienės laidojimo namuose.

Balandžio 12 d. Šv. Antano parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas sukalbėjo rožinį. Yolanda Zaparackienė papasakojo nueitus velionės gyvenimo kelius, paskaitė velionės parašytą eilėraštį "Senatvė" ir savo ir žemiau išvardintų organizacijų vardu pareiškė giminėms užuojautą: Lietuvos Dukterų d-jos, Moterų 54 kuopos, Detroito Lietuvių Organizacijų centro, LB Michigano apygardos, LB Detroito apylinkės, Lietuvių Kultūros klubo, Stasio Butkaus šaulių kuopos, Balso 76 skyriaus, Lietuvių Fondo k-to, Tautos Fondo k-to, LŽS-gos Detroito skyriaus, Lietuvių Balso radijo klubo ir Lietuvių Melodijos valandėlės. Po jos žodį tarė ir giminėms užuojautą pareiškė Stasys Šimoliūnas ALT S-gos ir Detroito Lietuvių Organizacijų centro vardu. Sugiedotas Lietuvos himnas. Prie karsto stovėjo Stasio Butkaus šaulių kuopos vėliava. Atsišveikinime dalyvavo gražus būrys žmonių ir visi gausiai aukojo šv. Mišioms, Lietuvių Fondui ir Tautos Fondui, Marijos Sims atminimą įamžinti suaukojo \$560.00.

Balandžio 13 d. už Marijos sielą Šv. Antano parapijos bažnyčioje šv. Mišias aukojo ir prasmingą pamokslą pasakė parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas. Solo giedojo ir vargonavo muz. Stasys Sližys.

Šv. Mišiose ir laidotuvėse dalyvavo iš Kanados atvykusi velionės sesutė Marcelė Černeckytė su vyru Jim Byrne, penkiais sūnumis, keliomis marčiomis ir anūkais, kuri jų turi net 15, ir gausus būrys detroitiečių.

Po mišių Marijos Sims kūnas buvo nulydėtas į Woodmere kapines, čia jis bus sudegintas ir pelenai nuvežti į Čikagą ir palaidoti prieš

keletą metų mirusio jos vyro Jono Sims kape, Lietuvių Tautinėse kapinėse.

Marija Černeckytė-Sims gimė 1906 m. rugsėjo 30 d. Juodbūdžių km., Veiverių valsč., Marijampolės apskr., gausioje šeimoje. Ji turėjo 4 brolius ir 7 seseris ir buvo 5-ta šeimoje.

Jos tėvas Antanas ir motina Brazaitytė-Černeckiai Juodbūdžių km. turėjo stambų ūkį.

Marija Černeckytė-Sims mokslus ėjo: Mažūriškių pradžios mokyklos vakariniuose kursuose, pas dėdų Brazaitytį Virbalyje, Kauno "Pavasario" gimnazijoje ir mergaičių mokytojų seminarijoje Kaune.

1927 m. rudenį apsidėdė su iš Amerikos atvažiavusiu Lietuvon Baltum. Aukščiūnu ir 1928 m. rugpjūčio 19 d. atvyko į Ameriką.

Marija, atvykus į Ameriką, pradėjo naują gyvenimą: lankė vakarinius anglų kalbos kursus, mokė senųjų lietuvių vaikus lietuviškai ir ėmė reikštis lietuvių visuomeninėje veikloje; įstojo į Lietuvių Dukterų draugiją, kuri buvo suorganizuota prie Šv. Jurgio parapijos, ir greitai pateko į tos draugijos valdybą, eidama pirmininkės ar sekretorės pareigas. Taip pat įstojo į Amerikos Lietuvių Romos katalikų moterų sąjungos 54 kuopą ir joje užėmė vadovaujančias, pirmininkės ar sekretorės, vietas; įsijungė į didelį Šv. Jurgio parapijos chorą. Prie choro Marija suorganizavo mergaičių tautinių šokių grupę. Su šokėjomis Marija ruošė spektaklius ne tik Detroito, bet ir kituose miestuose. Marija mėgo dainuoti. Šv. Jurgio parapijos choras giedodavo ne tik mišioms, bet dar ruošdavo koncertus bei operėčių pastatymus. Ir Marija visada būdavo jų veikli dalyvė. Be to, ji rašė eilėraščius ir korespondencijas iš Detroito daugeliui laikraščių.

O šalia visuomeninės veiklos dar dirbo dirbtuvėje, ligoninėje, kaip masažistė ir kurį laiką vertėsi kaip automatų operatorė.

Marijos gyvenimas su vyru B. Aukščiūnu nebuvo laimingas ir jų vedybos iširo.

1941 m. rugpjūčio 5 d. ji ištekėjo už dr. Jono Sims-Šimoliūno. Dabar prasidėjo jos naujas gyvenimas. Ji dabar galėjo dirbti ka norėjo ir važiuo-

ti kur norėjo. Jie dabar su dr. Jonuku važinėjo į visus lietuvių suvažiavimus, kur tik jie vykdavo: Vašingtone, New Yorke, Čikagoje ar kitur. Ji galėjo daugiau laiko skirti poezijai ir spaudai. Pradėjo kas savaitę rašyti į "Vienybę" ir pasidarė kolumnistė. Taip pat rašė į "Dirvą", "Margutį", "Draugą" "Darbininką", "Garsą" ir kitus. Vienuose laikraščiuose spausdino savo eilėraščius, o kituose rašė korespondencijas. Be spaudos darbo, dirbo ir lietuviškoje veikloje. Marija buvo Amerikos Raudonojo Kryžiaus lietuvių skyriaus ir Lietuvai vaduoti sąjungos Detroito skyriaus sekretorė. Dirbdama R. K., Marija gavo net 4 pažymėjimus iš ARK vadovybės.

Pasibaigus II Pasauliniam karui, Marijai atsivėrė nauji veiklos akiračiai. Ji suorganizavo siuntinių siuntimą tremtiniais į Vokietiją, Prancūziją ir kitus kraštus. Savo vardu sudarė sutartis ir iš Vokietijos atsikvietė apie 400 tremtinių. Dirbo Detroito suorganizuotame Tremtiniais įkurdinti komitete. Simsų namai tuo laiku buvo tremtinių pereinamoji stovykla. Simsų namuose rasdavo apsi-stojimo vietą ir į Detroitą atvykusieji menininkai, solistai ar paskaitininkai.

Pirmas Marijos Sims eilėraščių rinkinys "Eilėraščiai už užjūrio"; Kapsų Agunos slapyvardžiu pasirašytas, buvo išleistas Lietuvoje 1939 metais. Po 10 metų nuo pirmojo rinkinio pasirodymo Marija išspausdino kitą kūrybos rinkinį "Mano Dienos". Jį išleido "Vienybė" Brooklyne. Maždaug vėl po 10 metų, 1959 m. pasirodė trečias stambus 242 psl. Vytauto Alanto redaguotas eilėraščių rinkinys "Ant Kryžkelių Senų", spausdintas "Tėviškės" spaustuvėje Čikagoje. Papildyta to rinkinio II laida, redaktuota taip pat Vytauto Alanto, pasirodė 1971 m., atspausdinta Galinda Press, Inc., Cleveland, Ohio.

Detroito gyvenantiems spaudos darbuotojams susiorganizavus į LŽS-gos Detroito skyrių, į jį įsijungė ir poetė Marija Sims. Ji buvo ne tik pareiginga skyriaus narė, bet keletą metų buvo skyriaus valdyboje ir ėjo skyriaus sekretorės pareigas ir buvo pakelta į skyriaus garbės narius. Taip pat ji yra ALT s-gos garbės narė,

Kultūros klubo, St. Butkaus šaulių kuopos ir kitų organizacijų narė.

Marija, tebūna Tau lengva Amerikos žemelė!

Laidotuvėmis rūpinosi velionės sesuo Marcelė su vyru Jim Byrne, o jas tvarkė laidojimo direktorė Yolanda Zaparackienė.

A. Gr.

A.A. ŠAULYS JUOZAS BUDREVIČIUS

1984 m. gegužės 23 d. po ilgos ir sunkios ligos mirė Toronte, Kanadoje, Vl. Pūtvio šaulių kuopos šaulys Juozas Budrevičius. Palaidotas gegužės 25 d. iš Lietuvos Kaninių parapijos šventovės Anapilio lietuviškose šv. Jono kapinėse. Laidotuvių namuose rožinį kalbėjo, šventovėje šv. mišias atnašavo ir kapinėse paskutines maldas atskaitė kuopos kapelionas parapijos klebonas kun. J. Staškus.

Kuopos šauliai aktyviai dalyvavo savo brolio laidotuvėse, stovėdami garbės sargyboje šermeninėj rožinio metu, pamaldų metu šventovėje ir nešė karstą. Kuopos vardu paskutinį atsisveikinimo žodį prie karsto kapinėse tarė kuopos p-kas š. St. Jokubaitis. Leidžiant karstą duobėn, pagerbdami velionį, šauliai atsisveikino

A. A.
šaulys Juozas Budrevičius

Velionis Juozas buvo gimęs 1910 m. balandžio mėn. 25 d. Panevėžio apskrityje, ūkininko šeimoje. Šaulių Sąjungą įstojo dar jaunas būdamas į savo apylinkės Višintų būrį 12 Panevėžio rinktinės ir išbuvo šauliu iki Sąjungą bolševikai likvidavo.

Antrą kart rusams užimant Lietuvą, pasitraukė į Vokietiją. Iš Vokietij

jos velionis su sutartimi emigravo į Angliją. Sutartį atlikęs, atvažiavo Kanadon ir apsigyveno Toronte. Gavo darbą fabrike. Darbovietėje buvo sužeistas. Nebegalėdamas dirbti sunkesnę darbą, išsimokė kirpėju ir atsidaręs savo kirpyklą dirbo iki pensijos.

Būdamas viengungis, pardavęs kirpyklą, apsigyveno sesers ir svainio namuose. Paralyžiaus ištiktas, po ilgo sirgimo iškeliavo amžinybėn.

Velionis buvo ramaus ir draugiško būdo. Mėgo medžioti ir šaudymo sportą. Atstovaudamas kuopai ekipoje, sportinio mažojo kalibro tarpkuopinėse ir Sąjungos šaudymo varžybose veik visada laimėdavo pirmąsias vietas. Be to, dalyvavo ir kanadiečių veteranų šaudymo klube, kur šaudydavo ne tik iš sportinio mažojo kalibro, bet ir iš karinių šautuvų kovos šoviniiais. Savo taikliu šaudymu stebindavo kanadiečius. Turėjo laimėjęs daug trofėjų, medalių ir padėkos pažymėjimų.

Nuliūdime liko sesuo, svainis ir kuopos šauliai Kanadoje ir giminės Lietuvoj.

Ilsėkis ramybėje, broli Juozai, sveatingoje Kanados žemėje, Anapilio šv. Jono lietuviškose kapinėse. š. P.G.

MARIJA SIMS - ČERNECKYTĖ

SENATVĖ

*Sugrubo rankos,
Kaip tas grumstas tėviškės laukuos,—
Barška, kaip kieti arimai,—
Ir galvą jau žemyn lenkiu.*

*Lyg į sieną atsimušusi sustoju,
Ir daugiau nė vieno žingsnio priekin ...
Lyg pagaliai sustingo kojos,—
Ir tik linguojančius šešėlius aplink save matau.*

*Vos nujaučiu, kas kur eina ir kas ką veikia
ir negirdžiu jų patylios kalbos,—
Ir niekam jau manęs nereikia,
Ir mano skundas visiems nusibos.*

*Ak, senatve, kas tavęs laukė, kas norėjo,
Ir ko tu čia dabartės atėjai?
Galėjai palaukti, pro šalį praeiti ...
Akiratis toks tamsus ir liūdnas jau ...*

ST. RADŽIŪNAS

DIEVE MANO ...

*Oi, vaitoja akmenėlis
Ant viešo kekelio ...
Tai mūs žemės vargdienėlis—
Grumstelis nevalioj.*

*Oi, tai rauda ten motušė
Nakteles, lig ryto—
Už tėvynės laisvę mūsų
Vienturtėlis krito.*

*Oi, tai seka ašarėlė
Skrustu viena kitą—
Kapą viržiai jau užžėlė,
Vogčiomis lankytą.*

*Kapą karžygio, titano,
Lietuvos didvyrio—
Miško brolio, Dieve mano ...
Sakalėlio — girioj.*

UGNIES DAINA

(Tęsinys iš Kario 5 Nr.)

ANATOLIJUS KAIRYS

ANTRAS VEIKSMAS

Kalantų medinis namukas Panerių gatvėje, Kaune — kampinis. Kiemo gale balta tvorelė, varteliai, mažas suoliukas, keli vaiskrūmiai, gėlių lysvės. Tolėliau — durys į trobą, prie durų langas, fone stulpas su gatvės pavadinimu, pravažiavimas.

Pačiame scenos gale kita balta tvorelė ir namo kertė — tai RIMOS, Romo kaimynės, namai. Jie dažnai kalbasi stovėdami kiekvienas už savo tvoros.

Gegužės 7 diena. Popietis. ROMAS pasilenkęs kažką rašo ar piešia, LINAS žiūrinėja knygą. Ant tvoros kaba gitara.

LINAS. Mūsų valstybės istorija.
Pily, kunigaikščiai, Margiris.
Mokytojas sakė, kad Margiris
Buvo liaudies priešas.

ROMAS. Margiris buvo didvyris.
Jo vardas eina su tauta.
Kad ir liaudies priešas,
O iš knygų išmest jo nedrįsta.

LINAS. Ką jis padarė?

ROMAS. Ką jis padarė, Linai,
Tavo mokytojas nepadarys.

LINAS. Gal paaiškintum man?

ROMAS. Jis pasirinko ugnį, užuot vergiją.
Jis davė laisvės pavyzdį ateičiai.

LINAS. Kas mirti ant laužo norėtų.

ROMAS. Mes neturim laužo, nei ugnies,
Todėl nieko negaunam. Nieko.
Linai, ar tu mano piešinį nuėmei?

LINAS. Juozas, aš mačiau—
Akis jam bado erzina.

ROMAS. Jį erzina, o mane džiugina.
Aš kitą padariau — žiūrėk.
(Iškelia.)

LAISVĖS. Be laisvės žmogus,
Kaip paukštis be sparnų.

LINAS. Jis partietis. Atsiprašyk.

ROMAS. Mano kambarys, ne jo.
Jis neturi teisės įeiti.

LINAS. Juokdarys tu, Romai.
Mes neturim savo kambario.
Nei tu, nei aš, nei jis pats.
Pagal jį — viskas priklauso partijai.

ROMAS. Pagal Juozą — viskas partijai,
O pagal mane — viskas man.

LINAS. Tu nedalyvavai eisenoje—
Ką tu pasakysi komsorgui?

ROMAS. Aš nieko jam nesakysiu.
Nenorėjau — nebuva.

LINAS. Tu esi komjaunuolis.

ROMAS. Nesiplūsk, Linai.
Aš vytis, ne komjaunuolis.

LINAS. Kažkas tave matė bažnyčioj.
Parade nebuvai,
O bažnyčioj buvai.

ROMAS. Mišios svarbiau.

LINAS. Tu privirei košės, Romai.
Komsorgas iširdo. Atėjo,
Klausinėjo, viską užsirašė.
Mamą pasiaiškinti šauks.

ROMAS. Ne pirmas kartas.

LINAS. Bus kada nors paskutinis—
Nukentėsime visi.
Ką tu sugalvojai daryti?

ROMAS. Kol kas tik kryžių—
Didelį kryžių nupiešti.
Dangų pasieks mano kryžius.
(Parodo lapelį su kryžiumi.)

LINAS. Ir kam bus nauda
Iš to didelio kryžiaus?

ROMAS. Tu per jaunas suprasti, brolau—
Geriau aš tau nesakysiu.

LINAS. Taip, aš per kvailas suprasti.

ROMAS. Aš sakiau — per jaunas suprasti.
Ne kvailas. Aš išstoju?!

LINAS. Išstoji? Iš kur tu išstoji?

ROMAS. Iš komjaunimo. Iš ten.

LINAS. Virvę neri sau ant kaklo.

ROMAS. Man jau gana! Iki tiek!

LINAS. Išstoti neleidžia — jau bandė daug kas.
Įstojai ir — finis!
Gatvė eina viena kryptimi.

ROMAS. Ne man, Linai, ne man.

Kas vytis, tas laisvas, sakiau.

Metu komjaunimą, mokyklą ir darbą,
Gyvenimo kelią keičiu.

LINAS. Tau iš tikro galva susimaišė.
Ir manęs nelaikyk tu už vaiką—
Tiek aš suprantu, Romai, Romai.
Gyvenimo kelią pakeis tau kiti.

ROMAS. Kiti? Kas tie — kiti?

LINAS. Suims tave ir — Sibiras!
O ten pakeis tave —
Iš gyvo į negyvą.

ROMAS. Ir ten nebūsiu aš kitoks.

LINAS. Jau liepos pradeda žydėt,
Pavasaris veikia tave.
(Romos atkiša žurnalą.)

ROMAS. Skaitei?

LINAS. Jungtinės tautos New Yorke.

ROMAS. Kiek čia plevėsuoja vėliavų?

LINAS. Daug. Šimtas tikrai.

ROMAS. Ar matai Lietuvos?

Nematai. Jos nėra.

(*Atsidaro langas, pasirodo galva.*)

JUOZAS. Linai!

LINAS. Einu. (*Romui*) Juozas grįžo,

Pasiruošk jį sutikti.

Linai išeina, langas užsidaro.

Kitos tvoros pusėj stovi RIMA.

RIMA. Ū-ūūū. Romai. . .

ROMAS. Rima.

RIMA. Jau baigei skaityti?

ROMAS. Aš dar nepradėjau.

RIMA. Skaityk, aš mėgstu pasakas.

ROMAS. Tai ne pasakos, Rima,

Tai mūsų krašto istorija.

RIMA. Aš mėgstu istorijas.

ROMAS. Tu viską mėgsti.

RIMA. Kai tu skaitai. . .

ROMAS. Tik vienas žodis — skaityk.

(*Rodo plakatą.*)

RIMA. Laisvės! Laisvės!

Raidės kaip gyvos.

ROMAS. Jos gyvos yra.

RIMA. Laisvės. . . Kam?

ROMAS. Tau. Ir man. Ir visiems.

Ar laisvė tavęs nekankina?

RIMA. Mane nukrečia šiurpas. . .

ROMAS. Pabalnokim vaizduotę ir jokim:

Tu keliauji, kur nori,

Ir rašai, ir skaitai, ir kalbi,

Ir darai ką tik nori, ką nori!

RIMA. Ir miegi per naktį ramiai—

Neprikels, nesuims, neišveš.

ROMAS. Niekas, niekas nė žodžio—

Ir ponas ir vergas pats sau.

RIMA. Kur laikai šį plakatą?

ROMAS. Prie lovos, virš savo galvos.

Bet Juozas, partietis, įsiuto.

Ar tu nebijotum priglaust pas save—

Tik vieną savaitę, Rima?

RIMA. Tik vieną savaitę. Tik vieną. . .

Nupiešk man dar žodį, Romai,

Vieną žodį man vienai.

ROMAS. Sakyk tą vieną žodį.

RIMA. Rimai. Laisvės Rimai!

Ir aš noriu laisvės.

Tavo "Laisvės" plakatą tada

Tarp šventųjų paveikslų laikysiu.

ROMAS. Laisvės Rimai. Ne, ne vienai—

Aš padarysiu — visiems.

RIMA. Ne, ne. Geriau man vienai—

Man vienai, ne visiems, Romai. . .

ROMAS. Neškis ir laikyk tarp šventųjų.

O žodį tą vieną pridėk sau pati.

RIMA. Aš mačiau tave bažnyčioje. . .

ROMAS. Į bažnyčią einu aš dažnai.

RIMA. Ir aš einu, tik ne į tą.

Bet aš ne komjaunuolė, o tu. . .

Ant abiejų kelių parpuolęs

Taip karštai meldeis, kad aš. . .

Labai keista matyti ant kelių. . .

ROMAS. Tik prieš Dievą klaupiu,

Tik jį vieną prašau, ko prašau.

RIMA. Ko tu eini į bažnyčią?

ROMAS. Pasiimti.

RIMA. Pasiimti? Kas ten padėta?

ROMAS. Yra. Padėta. Ar tu nerandi?

Aš randu, Rima. Ir daug.

Kiekvieną kartą randu vis daugiau.

Tada ir klaupiu — ir pasiimu. . . .

RIMA. Tu įsivaizduoji, Romai.

ROMAS. Nesakyk taip, Rima, nesakyk.

Įeinu aš tuščias, o pilnas išeinu.

Įeinu aš alkanas, išeinu pasotintas.

O tu ko bažnyčioje ieškai?

RIMA. Aš nieko neieškau, nieko nerandu.

ROMAS. Todėl ir nerandi, kad neieškai.

RIMA. Aš einu tik pasiskūsti.

RIMA. O kam daugiau? Išklauso, paguodžia. . .

Ir niekam nepraneša.

ROMAS. Tau gera kalbėt apie Dievą?

Ir man, Rima — labai gera.

RIMA. Pasiskūsti, pasiklausti. . .

Ar tu nesiskundi Dievui?

ROMAS. Labai retai, labai retai.

Nesiskundžiu ir nedejuoju.

Toks jau mano būdas, Rima.

Aš Dievą matau, aš Dievą girdžiu. . .

(*Rima labai nustebusi — net pasitraukia.*)

Dievas — mano šviesa ir šilima,

Dievas yra mano saulė!

RIMA. Senų senovėje ugnis buvo šventa—

Mūsų tėvai ir protėviai garbino ją. . .

ROMAS. Tai pagonybė, Rima.

Tada mes buvome pagonys.

Rima. O dabar — ar nepagonys?

Aš stebėjau tavo veidą, Romai,

Kai tu klūpojai ant kelių abiejų.

Tavo akyse degė keistas žiburėlis—

Aš nemačiau taip laimingo tavęs. . .

ROMAS. Aš kalbėjau su pačiu Dievu.

RIMA. Tuo tai jau netikiu, Romai.

Dievas nekalba su. . . komjaunuoliais.

ROMAS. Ne tau žinoti. Ir ne man,

Su kuo Dievas kalba.

Su manim kalbėjo. Aš. . .

Skendau ir nuskendau į šiltą gelmę
 Taip giliai, kad jėgų pakilti nebebuvo.
 Tik girdžiu — ausin varpelis: kilk, kilk,
 kilk . . .

Ir aš bematant pakilau.
 Tai buvo Dievo balsas.
Įeina JUOZAS.

RIMA. Partija!

Skubiai dingsta už tvoros. Romas nekreipia į jį dėmesio — ima gitarą, skambina ir dainuoja.

ROMAS. Aukštinės žaros dangų nudažė,
 Bėga laisvė žeme.
 O mano siela, badalė siela
 Uždaryta narve . . .

Ar saulė teka ar saulė leidžias,
 Ar naktis ar diena—
 Tau, mano siela, badalė siela,
 Laisvė ten — amžina . . .

JUOZAS. Romai!

ROMAS. Girdžiu.

JUOZAS. Prieik arčiau.

ROMAS. *(nusilenkia)*. Jūsų prakilnybė.

JUOZAS. *(ignoruoja klounavimą)*. Aš kalbėjau su
 komsorgu—

Tavo popieriai prasti.

ROMAS. Mano popieriai ir nebuvo geri.

JUOZAS. Gegužės pirmoji, o tu ką darei?

Repeticijos, paradai, plakatai . . .

Valkata tu — pasielgimas baustinas.

ROMAS. Aš pasitraukiau — aš jau ne jie.

JUOZAS. Sienos kakta nepramuši.

Į sunkią padėtį statai tėvus,

Mane ir visą mūsų ateitį.

ROMAS. Tu dirbi už skaidriosios gurkšnį,

Už duonos kąsnį nugarą lenki.

JUOZAS. O tu iš kieno saujos valgai,

Iš kieno delnų geri?

Ar ne iš motinos ir tėvo?

ROMAS. Aš dar nespėjau prisitaikyti.

JUOZAS. Yra įstatymai, tvarka—

Laikas jau tau surimtėti.

Romas derina stygas.

Nustok! Kaunas, ne Afrika!

ROMAS. Tau nepatinka mano gitara?

Pagrosiu ant balalaikos, duok.

JUOZAS. Tu — reakcionierius, Romai!

Toks elgesys visiems nelaimę neša.

Tu niekada mokyklos nebaigsi.

ROMAS. Mano pažymiai — vieni penketukai

JUOZAS. Tai niekis. Smulkmena!

Tu laiko dvasios nepagauni!

Trečius metus likai vienuoliktoj.

ROMAS. Kas taip sakė?

JUOZAS. Būsi juodadarbis! Niekas!

Visi keliai tau uždaryti.

Apie mokyklą — negalvok.

ROMAS. Iš jos aš pasitraukiau pats.

JUOZAS. Tave pašalino. Išvarė.

Be teisės stoti, štai, į kitą.

Rodo kažkokį popierį. Romas nežiūri.

ROMAS. Aš neverkiu. Pašalino—

Gera atestacija seminarijai.

JUOZAS. Tu — mūsų šeimos vėžys!

ROMAS. Einu atbulas į priekį.

JUOZAS. Tėvas gavo įspėjimą,

Motina išėjo pasiaiškinti.

Visu keliu raudojo.

Ir mano darbui tu gali pakenkti.

ROMAS. Vergiškai lenkiuos.

JUOZAS. Užkrečiama liga! Prašau—

Dėl šventos ramybės.

ROMAS. Aš ne hipokritas.

JUOZAS. Galvok, kaip daro visi,

O daryk, kaip daro visi.

Toks gyvenimas, tokie laikai.

ROMAS. Sakau, aš ne hipokritas.

Kaip galvoju, taip darau.

Komsorgas — ne autoritetas man.

Aš savo sąžinę turiu.

JUOZAS. Aš žinau — tu nori būti kunigas.

ROMAS. Aš stoju į kunigų seminariją.

JUOZAS. Nepriims be komsorgo gero žodžio.

Tave lydi mokyklos atestacija.

Kunigų seminarija — kvailystė!

ROMAS. Į seminariją nepriima komjaunuolių.

Todėl pasitraukiau. Žinai dabar.

JUOZAS. Tave atleis iš darbo.

ROMAS. Jau atleido.

JUOZAS. Veltėdis. Parazitas! Valkata!

Nedaryk to, kas neleidžiama.

ROMAS. O kas leidžiama, Juozai?

Ar galima nueiti į tualetą be leidimo?

Kas leidžiama, būsimasis profesoriau?

JUOZAS. Atsirado kunigas. Idiotas!

Išeina.

ROMAS, *(skambina)*

O, Dieve, meile mano,

O, Dieve, vesk mane

Į ten, kur žydi laisvė,

Kur dega meilė amžina . . .

Įeina RIMA su maldaknyge.

RIMA. Imk.

ROMAS. Man?

RIMA. Tau, dovanų.

ROMAS. Kas tai?

RIMA. Pažiūrėk.

- ROMAS. (*atriša.*)Maldaknygė!
Mano siela nemoka skaityti.
- RIMA. Tu be maldaknygės meldeis
Bažnyčioj, aš mačiau.
Tavo rankos buvo tuščios.
- ROMAS. Nauja . . .
- RIMA. Kai tu meldies, Romai,
Tu atrodai visai kitas . . .
- ROMAS. Aš — visada tas pats, Rima,
Tas pats. Kur gavai?
- RIMA. Tėvas iš Sibiro atsiuntė.
- ROMAS. O, žinau. Jie Sibire . . .
Kodėl man ją dovanoji?
- RIMA. Gegužės mėnesio proga.
- ROMAS. Gegužės pirmoji . . . Maldaknygė . . .
Tai ne bažnytinė šventė?
- RIMA. Tu galvoji dar vis komjaunuoliškai.
- ROMAS. Man šiandien nesiseka, Rima.
- RIMA. Gegužės mėnuo — Marijos maldų . . .
- ROMAS. O, taip, vakarais pina vainiką
Marijai, Lietuvos Globėjai . . .
- RIMA. Mano motinos vardas — Marija.
- ROMAS. Marija, Marija . . . Aš melsiuos,
Kad greičiau ji sugrįžtų namo.
- RIMA. Ji nesugrįš, Romai,
Niekada nesugrįš . . .
Romas nuskina gėlę.
- ROMAS. Padėk ant Marijos altoriaus . . .
Rima paima gėlę.
- RIMA. Tu lyg būtum jau kunigas.
- ROMAS. Ar aš atrodau tau kunigu?
- RIMA. Tu panašus į . . . kažką . . .
Aš nežinau į ką, bet panašus—
Aš nemoku pasakyti . . .
Aš nesakysiu į ką tu panašus . . .
- ROMAS. Kada tu pastebėjai, kad aš
Meldžiuos be maldaknygės?
- RIMA. Per pakylėjimą.
- ROMAS. Nereikia žiūrėt į mane
Per pakylėjimą, Rima.
Aš meldžiuos, aš meldžiuos—
Visą pasaulį užmiršęs.
- RIMA. Aš negaliu atitraukti akių . . .
Tu klūpojai galvą nuleidęs,
Tavo plaukai krito ant pečių—
Geltoni, ilgi, uždengė veidą . . .
Tu pasislėpei po šventosios skara,
Šventos Veronikos skara—
Ir tada tu buvai panašus į . . .
- ROMAS. Į ką?
- RIMA. Į Kristų!
Ji užsidengia veidą ir nusisuka.
- ROMAS. Į Kristų? Taip sakyk nuodėmė, Rima!
- Kur buvo Kristus taip apsirėngęs,
Su ilgais plaukais ir basas?
Į bažnyčią aš basas einu, tu matei?
- RIMA. Pastebėjau. Ir kodėl?
- ROMAS. Nežinau, Rima. Nusimetu ir tiek.
- RIMA. Statula ant didžiojo altoriaus:
Kristus palenkta galva ir basas,
Ilgi plaukai, liepsnojanti krūtinė—
Ir Jis ir tu — labai panašūs . . .
- ROMAS, (*sau*). Liepsnojanti širdis . . .
- RIMA. Sustingęs, susimąstęs, nuplaktas.
Ir tu — akmens negyva statula,
Per pakylėjimą nesujudėjai net
Kažkokio vyro pastūmėtas . . .
Negyvas tu atrodei man—
Sunertos rankos ant širdies,
Ir pirštai sukaulėję, šventoj . . .
- ROMAS. Eik jau eik, Rima, ką tu . . .
- RIMA. Mane toks šiurpas nukrėtė,
Nuėjo šaltis krūtine . . .
Ką tuo metu, per pakylėjimą,
Tu, Romai, taip galvojai?
- ROMAS. Auką.
- RIMA. Kristaus auką?
- ROMAS. Saulės auką.
- RIMA. Kai varpeliai suskambėjo,
Tu dar labiau susimąstei,
Ir galvą palenkei žemiau.
Tai Kristaus auka, Romai,
Ne saulės, ne pagonybės.
- ROMAS. Aš norėjau degti, Rima,
Ant aukuro — saulę pagerbti.
Kad visiems būtų šilta, šviesu,
Kad atšildyčiau suledėjusias širdis.
Ar tiki, kad ugnis yra laisvės simbolis?
- RIMA. Jei tu sakai — tikiu.
- ROMAS. Aš norėčiau taip šviesti,
Aš norėčiau būti laisvės simbolis.
- RIMA. Gal dėlto aš ir išsigandau.
- ROMAS. Nebuvo ko išsigąsti.
- RIMA. Visi bijo, bijau ir aš.
Tik pasislėpę apie laisvę kalba.
- ROMAS. Aš nebijau, nebijok nė tu.
Kas turi įvykti, įvyks—
Bijai ar nebijai.
- RIMA. O kas turi įvykti?
Kas turi įvykti, Romai?
- ROMAS. Aš, Rima, nedalyvavau parade,
Atsisakiau plakatus nešti.
- RIMA. Tai gerai!
- ROMAS. Aš pasitraukiau iš komjaunimo.
- RIMA. Tai blogai.

ROMAS. Aš pasitraukiau iš darbo.

RIMA. Tai gerai!

ROMAS. Mane išmetė iš mokyklos.

RIMA. Tai blogai.

ROMAS. Aš stoju į kunigų seminariją.

RIMA. Tai . . .

RIMA. Tai . . .

ROMAS. Blogai? Tu nepritari?

RIMA. Nei blogai, nei gerai.

ROMAS. Pritari ar nepritari, Rima?

RIMA. Komjaunuolių nepriima į kunigų seminariją.

ROMAS. Todėl aš ir išstojau.

RIMA. Todėl . . .

ROMAS. Ko taip nusiminei?

RIMA. Kai būsi kunigas, Romai,
Ar tu melsies iš mano maldaknygės?

ROMAS. Visuomet, Rima, visuomet,

Kiekvieną rytą ir vakarą—

Būsiu kunigas ar nebūsiu.

RIMA. Ir skambinsi gitara?

ROMAS. Dar gražiau. Nori paklausti?

Už maldaknygę tau — dainelė!

RIMA. Man? Pagrok, pagrok.

ROMAS. Tu padėk — tau skirta.

Skambina ir dainuoja. Rima pritaria.

Kas yra ta šalis, ta žemelė,

Į kurią aš rytoj išeinu—

Kas papuoš mano šviesų namelį,

Kas vainiką nupins iš dainų.

Kaip vadinasi ji, ta svajonė,

Ta vienintelė laimės šalis—

Ar palaimins dangus šią kelionę,

Ar draugai palydės ir sutiks . . .

Aš einu už tave, Mylimoji—

Visados būk graži ir laisva!

Tavimi mano siela alsuoja,

Tavo vardą žinau — Lietuva.

Pakartoja, ilgesnė tyla.

Įeina JUOZAS ir LINAS.

RIMA. Juozas!

Ji pasitraukia į savo kambarį.

JUOZAS. Kada nusikirpsi?

LINAS. Romai, dabar . . .

JUOZAS. Žmonės juokiasi, tyčiojasi.

LINAS. Ir mama prašo . . .

ROMAS. Negaliu, vyrai, negaliu—

Plaukuose mano stiprybė.

JUOZAS. Jei pats nepadarysi — aš!

Linai, iš tos pusės . . .

Jis artinasi su žirkėmis.

ROMAS. Pagauk!

LINAS. Aš palaikysiu.

ROMAS. Linai, ir tu?

LIN AS. Už gitarą . . .

JUOZAS. Partija reikalauja—

Šalin ilgi plaukai!

ROMAS. Aš nepasiduosiu prievartai!

Plaukai mano!

Plaukai ne partijos!

Jis bėga, Juozas taikosi griebti.

LINAS. Pasiduok, Romai, plaukai ataug.

Už tavo kasas aš gausiu gitarą.

JUOZAS. Griebk, Linai!

Romas mato, kad neišsuks.

ROMAS. Duokit man savaitę, vyrai!

Kitą sekmadienį — kirpkit,

Atiduosiu galvą be kovos!

LINAS. Tikrai, Romai?

ROMAS. Ilgaplaukio žodis.

JUOZAS. Dar savaitę. Kodėl?

Jo plaukų laukia komsorgas—

Sutvarkykime šiandien.

ROMAS. Amerikos prezidentas atvažiuoja—

Aš noriu jį pagerbti ilgaus plaukais.

JUOZAS. Tu esi "duračiok", Romai.

ROMAS. Aš nesuprantu rusiškai.

JUOZAS. Durnelis ilgaplaukis!

Amerikos prezidentas nežino,

Kad tu egzistuoji iš viso!

ROMAS. Nežino, gal ir nežino . . .

JUOZAS. Nežino ir nežinos, durneli tu.

ROMAS. Jis sužinos, jis sužinos . . .

JUOZAS. Amerikos prezidentas — Brežnevo

draugas!

LINAS, *(nustebęs)*. Brežnevo draugas, Juozai?

Amerikos prezidentas . . .

Pro šalį lekia du motociklai. Ant vieno VYDAS

ir GAILĖ, ant kito — UNTĖ, jo užpakalinė

sėdynė laisva. Jie pritildo motorus, tačiau jų

nesustabdo.

GAILĖ. Ei, Romai!

UNTĖ. Važiuojam!

JUOZAS. Valkatos!

ROMAS. *bėgdamas prie Untės motociklo.*

Jis sužinos!

Prezidentas sužinos!

Šoka per tvorą ir tiesiai — ant motociklo!

Ir nurūksta.

JUOZAS. Hipiai, bitnikai!

LINAS. Juozai, ar iš tiesų taip?

Brežnevas Amerikos prezidento draugas?

Ar gali būti?

JUOZAS. O ką tu manai, Linai?

Kodėl jie negali būti draugai?

Jie kartu geria tostą.

LINAS. Tostą? Už ką ir į ką?

JUOZAS. Už laisvę.
 LINAS. Ar tai ne profanacija?
 JUOZAS. Linai? Kad daugiau negirdėčiau!
 Ir tavo plaukai per ilgi.
 LINAS. Dėl to ir kratos vyksta—
 Bijo Molotovo kokteilių . . .
 JUOZAS. Ir tu jau valkata?
 LINAS. Ar nupirksi man gitarą?
 JUOZAS. Aš tau lazda per kojas . . .
Linas bėga, Juozas veja.

Uždanga

PAMINĖTA

**D.L.K. BIRUTĖS D-JOS DETROIT-
 O SKYRIAUS 30-TIES METŲ
 SUKAKTIS**

D.L.K. Birutės D-jos Detroito skyriaus 30-ties metų veiklos sukaktis buvo paminėta gegužės 5 d. šv. Antano parapijoje. Į laikomas už gyvas ir mirusias birutietes mišias, žygiuojant kun. Alfonsui Babonui prie altoriaus, iš paskos žygiavo birutietės, parapijiečiai ir svečiai. Kristina Daugvydienė ir Jadvyga Budrienė atnešė gėlių puokštę ir padėjo prie altoriaus.

Kunigas savo pamokslu paminėjo birutietes ir palinkėjo sėkmės užsibrėžtuose jų darbuose. Auką prie altoriaus atnešė Antanina Jonynienė ir Cicilija Balsienė. Parapijos choras, vadovaujamas muz. St. Sližio, pagiedojo atitinkamas giesmes.

Po mišių visi rinkosi į salę, kurios gale visiems į akis krito Mykolo Abariaus pieštas gražus užrašas: Tau, Brangi Tėvyne Lietuva, žemiau — skaičius 30 ir po juo D.L.K. Birutės Dr-ja.

Akademiją atidarė skyriaus pirmininkė Kristina Daugvydienė, pasveikino kun. Alfonsą Baboną, Kazimierą Simaitį, svečius ir iš tolimesnių vietų atvykusius ir paminėjo, kad 30 metų vieklos sukaktis yra gražus gyvenimo tarpas, jame daug kas padaryta ir atlikta. Padėkojo muz. Stasiui Sližiui, kuris ilgai vadovavo birutiečių suorganizuotam chorui, ir Detroito visuomenei, kuri rėmė birutiečių veiklą.

Kun. Alfonsas Babonas sukalbėjo jautriai ir gražiai paruoštą invokaciją, kurioje prašė Visaglai globoti birutietės ir suteikti joms jėgų įvykdyti užsibrėžtus darbus.

Atsistojimu ir tylos minute buvo pagerbtos mirusios skyriaus narės ir vakar miręs buvęs Lietuvos kariuomenės vadas gen. Stasys Raštikis. Tolimesnei programai vesti pakvietė Mėtą Šepetienę, kuri pristatė iš toliau atvykusius svečius: Jadvygą Budrienę, Izabelę Jonaitienę, Benediktą ir Stefaniją Barliauskus iš Klevelando ir Balį ir Mariją Gražulius iš Flinto.

Jadvyga Budrienė savo pusvalandžio ilgio paskaitoje nušvietė birutiečių atsiradimo aplinkybes ir jų atliekamus darbus. Jos pasakymu, 1924 m. buvo įkurta draugija, kuriai priklausė tik gydytojų ir daktarų žmonos, ir vėliau 1924 m. kovo 15 d. Sofijos Oželienės pakviestos, į ją įsijungė ir Lietuvos karininkų žmonos. Draugija turėjo 22 skyrius ir 500 narių. Tai buvo judrios, aktyvios birutietės. Ji paminėjo, kad birutietės šiandien švenčia ne tik 30-ties metų veiklos sukaktį, bet ir motinos dieną, nes Lietuvoje motinos dieną švęsdavome pirmą gegužės sekmadienį. Motinos dieną švęsdavome gražiausiame metų gegužės mėnesyje, kuomet visa gamta pasipuošdavo gražiausiais žiedais, tada ir mes, birutietės, buvome gražūs žiedai. Mes, be savo motinų, turime dar ir Tautos motiną Birutę, kuri mums išaugino Vytautą Didįjį, ji yra mūsų patronė ir mes jos

vardu vadinamės. Birutietės kartu su savanoriais ir ramovėnais atsisako poilsio valandų, remia invalidus, karo nukentėjusius, Sibiran išvežtuosius ir Suvalkų trikampyje gyvenančius lietuvius. Birutietės nesigiria savo darbais, o džiaugiasi atlikusios pareigą. Ji aukštai kėlė lietuvių kalbą ir ragino šeimose ją vartoti. Jos pasakymu, kol gyvens lietuvių kalba, tol gyvens ir lietuvių tauta, išnyks lietuvių kalba, išnyks ir lietuvių tauta.

Detroito skyriaus apžvalgą padarė sk. pirm. Cecilija Balsienė. Skyrius buvo įsteigtas 1955 m. gegužės 22 d. šv. Antano parapijos patalpose. Pirmąją valdybą sudarė: Veronika Černienė — pirm., Elena Gerulaitienė — vicepirm., Teresė Mitkuvienė — išd., Šarlotė Ruseckienė — koresp., Ona Griškeliėnė — sekretorė ir Valerija Patalauskienė ir Pranė Balandienė — narės. 1962 m. skyriaus pirmininkė buvo Mėta Šepetienė ir po dviejų metų išrinkta mokytoja Kristina Daugvydienė, kuri dar ir šiandien tas pareigas eina. Skyrius rengė koncertus - balius, artimai bendradarbiauja su savanoriais ir ramovėnais ir su jais rengė Kariuomenės šventes ir kitus paminėjimus. Remia visuomeninę veiklą ir į vargą patekusius lietuvius ir tam tikslui yra išleidusios 5,000 dol.

Sukakties proga žodžiu birutietes sveikino: Stasys Šimoliūnas — ramovėnų vardu, Stefanija Kaunelienė — St. Butkaus šaulių kuopos ir Detroito Lietuvių Kultūros klubo vardu, Vytautas Kutkus — LB Michigano apygardos, Detroito apylinkės ir Lietuvių Fondo vardu, Cecilija Balsienė — R. katalikių moterų vardu ir Izabelė Jonaitienė — Klevelando birutiečių vardu ir įteikė dovaną Alfonso Mikulskio, Čiurlionio ansamblio mišias Kenčiančiai Lietuvai. Raštu sveikino; A. Jonaitis iš Klevelando, ramovėnų vardu, Jonas Urbonas — LB Detroito apylinkės vardu, Antanas Sukauskas — SLA 200 kuopos vardu ir pirm. M. Tumienė — L.D.K. Birutės D-jos c. v-bos vardu.

Padaryta pertrauka ir jos metu buvo duodami užkandžiai. Akademijoje ir užkandžiuose dalyvavo 95 žmonės.

(Nukelta į psl. 272)

KARIUI aukojo:**US \$102.40**

LKVS RAMOVĖ Sydney skyrius per C. V-bos išd. St. Mačį (pagal sk. pirm. A. Skirkos pranešimą aukojo: \$20.00 A. Kutka ir J. Makūnas; \$10.00 J. Bartkevičius, A. Brunkas, J. Jablonskis, Al. Kutka, V. Kondrackas, K. J., M. Petronis, E. Rašimas, A. Skirka, B. Šidlauskas, A. Vinevičius; \$5.00 A. Leveris ir V. Šablevičius).

\$50.00

LKVS RAMOVĖ Bostono sk. per pirm. J. Starinską

\$28.62

DLK Vytenio šaulių kp. Melbourne per išd. Z. Augaitį

\$25.00

Brightone Parko Namų Savininkų d-ją per Vkt. Kelmelį

\$23.00

Pr. Urbutis, FL

\$10.00

LCDR A.P. Dičiūnas, DC
Kun. J. Pragulbickas, NJ
P. Vencius, OH

\$8.00

J. Agurkis, NE
Vl. Gilys, CA
J. Jurkuvėnas, NY
K. Kilikauskas, CA
P. Matiukas, NY

\$6.00

V. Mamaitis, FL

\$3.00

Pr. Baras, PA
J. Beniūnas, CT
Pr. Dimas, NY
R. Grybauskas, MD
Alg. Gustaitis, CA
J. Jankus, NY
V. Keris, Anglija
Br. Keturakis, WI
J. Klimas, FL
M. Milušauskas, IL
P. Nagys, Australia
H. Savickas, PA
K. J. Simanauskas, CT.
St. Urbonas, MA.
El. Juciūtė, MA
A. Kairaitis, MI

A. Klimaitis, Australia

Alb. Sakalauskas, NY

A. Udrys, MI

Knygai "Kunigaikščių Sąjunga"
paremti:

\$25.00

V. Petravičius, CT

\$20.00

K. Vc. Nenortai, CT

A. Zubavičius, AR

LKVS RAMOVĖS Centro Valdybos
rinkliavoje KARIUI remti 1985 m.
aukojo:

\$21.00

A. Stankevičius, IL

\$20.00

J. Abraitis, IL

J. Auštra, MD

S. Astrauskas, OH

M. Ališauskienė, IL

V. Baltutis, FL

K. Brazauskas, FL

A. Butkus, NY

J. Bartkus, MI

Dr. A. Balčiūnas, CA

B. Basiulis, CA

B. Čeika, Canada

K. Daunys, Canada

Z. Dailikdė, IL

P. Gabrys, Canada

K. Gaižutis, OH

J. Y.Z., IL

J. Juozaitis, FL

J. Krištolaitis, OH

P. Karosas, CT

Dr. Mickevičius-Mikonis, MA

J. Mazulaitis, Canada

J. Narušas, OH

S. Pabrinkis, OH

J. Paulėnas, IL

Vyt. Rutelionis, MD

S. Rackevičius, IL

A. Spirikaitis, OH

J. Šepetys, MI

A. Seputis, Canada

V. Šlikas, MI

K. Šarka, Canada

V. Tamošiūnas, MI

V. Tauras, IL

M. Vinslovas, OH

J. Vyšniauskas, Canada

V. Zdanys, CT

S. Zacharas, NY

J. Žiugždinis, IL

\$18.00

V. Knistautas, OH

\$15.00

C. Baranauskas, MI

V. Gintautas, CA

Z. Jakubonis, Canada

Kun. R. Krasauskas, CT

B. Mašiotas, CO

S. Mačys, OH

K. Paulauskas, FL

LKVS "Ramovė" Phil. skyr., PA

Dr. K. Pautienis, FL

A. Šatraitis, IL

J. P. Vaičaitis, FL

P. S. Didelis, PA

\$13.00

V. Mieželis, AZ

\$12.00

B. Keturakis, WI

\$10.00

J. Ambrizas, IL

V. Andriukonis, MA

A. Artickonis, Canada

A. Augonis, MA

V. Beresnevičius, Canada

V. Benokraitis, OH

P. Balsas, Canada

S. Burdulienė, MI

A. Budzinauskas, CT

K. Beiga, IL

V. Blinstrubas, OH

V. Bartuška, OH

V. Čepukaitis, OH

Z. Dautartas, OH

A. Dičiūnas, VA

S. Dalius, Canada

V. Eišinas, Canada

A. Elijošius, Canada

V. Gailiūnas, CT

K. Gaižutis, OH

V. Gedmintas, FL

J. Grinkevičius, CA

J. Gricevičius, Canada

S. Jurgelis, Canada

B. Jasaitienė, IL

J. Jankus, IL

J. Juškaitis, CA

I. Kenstavičius, IL

J. Kavalius, OH

J. Karvelis, FL

S. Kvietys, Canada

J. Miglinas, OH

S. Mikolaitis, IL

J. Mikulis, IL

E. J. Malskis, OH

B. Mozūras, Canada
J. Naujokaitis, OH
P. Oknickas, IL
A. Petraška, OH
A. Plieškys, IL
J. Prakapas, CA
P. M. Ruikis, IL
P. Račiukaitis, MD
A. Sederavičienė, NE
E. Stepas, OH
J. Stonkus, Canada
G. J. Stankūnas, MI
S. Slavickas, Canada
Z. Strazdas, FL
N. Tumienė, IL
Z. Tamošauskas, AR
I. Truškūnienė, IL
P. Višniauskas, OH
J. Velykis, OH
D. Vaičiūnas, OH
J. Vyšniauskas, Canada

J. Vaičjurgis, MA
J. Vaičeliūnas, Canada
X.Y., OH
\$8.00
S. Pačkauskas, MI
\$5.00
J. Bironas, MI
M. Barniškaitė, OH
V. Banevičius, PA
V. Čižauskas, MI
P. Gaižauskas, OH
B. Jaras, MI
E. Jodinskas, MI
J. Jankus, NY
F. Jūras, OH
A. Karsokas, OH
J. Kavaliūnas, IL
Kavolis, OH
A. Lingis, NY
B. H. Michele, FL

S. Mačikūnas, Canada
R. Masiulionis, NY
V. Pavilčius, IL
V. Puodžiukaitis, CT
J. Ramas, NJ
A. Rukšėnas, OH
S. Smaižienė, AR
V. Skirpstas, OH
P. Tamulionis, OH
V. Vasiliauskas, NY
J. Valaitis, IL
J. Vinciūnas, IL
V. Vaškys, MD
A. Vedegys, OH

\$3.00
J. Raškauskas, OH
V. Bačiulis, OH

2.00
M. Tijūnėlis, OH

Acta!